

Mercè Sort Miret

Amb il·lusió et dedico aquest quadern, potser senzill,
però fet amb sentiment i delicadesa.

A partir d'ara, seràs tu, Mercè, la protagonista d'aquestes pàgines,
de les que desitjo que te'n puguis sentir orgullosa.

Los hombres pasan, los recuerdos quedan, como quedan las obras de los que algo hacen.

Víctor Montenegro (escriptor argentí)

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	5
RECORDS	7
BIOGRAFIA	9
CATÀLEG D'OBRA	134
PINTURA I DIBUIX	135
ESCULTURA	194
TREBALLS	217
ANÀLISI DE LA OBRA	227
PINTURA I DIBUIX	228
ESCULTURA	250
ANÀLISI DEL QUADRE	254
AVUI	262
CONCLUSIONS	263
AGRAÏMENTS	270
WEBGRAFIA/BIBLIOGRAFIA	271
ANNEXOS	274

INTRODUCCIÓ

El treball que es presenta a continuació és una recopilació de la vida i l'obra artística de Mercè Sort.

No sabia determinar en quin moment la Mercè va aparèixer a la meua vida. A casa tenim una obra seva, hi ha sigut sempre, des de que vaig néixer. Jo he anat creixent, acompanyada per la seva presència, i amb l'edat i l'experiència, la meua visió d'aquesta pintura ha anat canviant. A poc a poc, hi he anat captant matisos que m'han transmès sentiments cada vegada més intensos. Però en un moment determinat, em vaig adonar que en realitat, no en sabia res de res d'aquella obra i menys de la seva creadora. És així com em vaig decidir a iniciar la meua recerca.

Vaig començar amb un quadre i un nom: Mercè Sort. Durant cinc mesos m'he dedicat a seguir els passos de la Mercè per així arribar a conèixer l'artista que va pintar la meua infantesa i adolescència. He compartit hores extraordinàries amb la seva família, les seves amistats i els seus companys de treball, qui molt amablement han accedit a coneixem i a respondre tot allò que jo els preguntava. A partir d'aquestes llargues converses he transcrit la informació al llenguatge escrit. Lamentablement, jo no vaig conèixer la Mercè, ells sí, així que em va semblar que havien de ser totes aquestes persones qui expliquessin la seva vida. He intentat elaborar una versió fidel de tots els seus pensaments i experiències, de la qual és una llàstima no poder-hi afegir les seves rialles, gestos i fins i tot llàgrimes.

En definitiva, a les pàgines que segueixen, el lector podrà trobar en aquest mateix ordre: la biografia de l'artista, el catàleg d'obra, l'anàlisi d'aquesta i l'anàlisi del quadre que va motivar tota aquesta investigació.

Avui a l'hora de dinar estava ajudant a la mama a fer el dinar perquè sinó s'enfada i em poso trista perquè jo vull que estigui contenta i que m'abraci. I remenava la olla, que surt molt de fum i si m'apropo em cremo, i estàvem fent pasta. A mi la pasta m'agrada amb tomàquet i molt de formatge. El papa i la mama es posen formatge, però tomàquet no. I la Núria igual que jo, als nens ens agrada més la pasta amb tomàquet. I llavors algú ha trucat al timbre, i jo que estava molt concentrada, m'he espantat i m'he cremat. La mama ha girat el botó màgic que fa el foc més petit i ha anat a obrir a la porta i ha saludat contenta. Una dona ha entrat i m'ha saludat a mi també. Ha estat parlant amb la mama i les dues reien, potser s'explicaven acudits. Jo també els volia sentir i riure i m'he acostat, però no he dit res, perquè la mama sempre em diu que quan parlen els grans no se'ls interromp. Llavors la senyora m'ha demanat com em deia i m'ha parlat. Després ha tret una càmera com les que té el papa a la botiga. Jo també tinc una càmera, és negra i molt maca. M'agrada molt girar la rodeta després de fer una foto. La càmera de la senyora també tenia rodeta, i l'ha girat molts cops. I això vol dir que ha fet moltes fotos, que m'ho va explicar el papa un dia que vam anar a caminar i jo vaig fer moltes fotos als animallets. M'agraden molt els animallets i quan sigui gran vull ser veterinària. La dona ha fet moltes fotos al quadre del cap vermell. Aquest quadre també m'agrada molt a mi. Abans em feia por, però ara sóc gran i em posar trista, perquè sembla que plori i sigui la senyora del quadre la que té por. I després la senyora ha estat parlant amb la mama i amb mi i també li ha dit coses a la Núria. La Núria es la meva germana i jo me l'estimo molt i sempre juguem juntes. A la nit a vegades li llegeixo contes i la Núria m'escolta perquè estic aprenent a llegir i cada cop ho faig més bé. Llavors ha dit la paraula màgica i ha marxat. És molt simpàtica la senyora dels acudits, potser demà també vindrà. La mama m'ha explicat que el quadre del cap vermell que a mi m'agrada molt l'ha pintat ella. Si no sóc veterinària jo també pintaré quadres. Després he anat a dalt i he agafat els colors, però aquells que em va regalar la iaia, que són els que pinten els colors més bonics i he agafat la llibreta dels dibuixos, que és blanca, perquè les ratlles fan lleig. I he pintat el quadre de la senyora dels acudits i el proper dia que vingui li donaré. Quan l'he pintat la Núria s'ha estirat al meu costat i també s'ha posat a pintar, però ella és molt petita i encara es surt de la ratlla. Quan li he demanat què pintava, m'ha assenyalat el meu dibuix, però jo no trobo que s'assemblin. Quan l'he acabat li he demanat a la mama com es diu la senyora del quadre. M'ha dit que es diu MARSE.

BIOGRAFIA

PRESENTACIÓ DELS PERSONATGES

PERE ALBAREDA

Comercial que va comprar la casa de Tàrrega de la família Sort Miret i la va remodelar convertint-la en un local per a la seva empresa.

NÚRIA ALBÓ

Esriptora de renom garriguenca. Va ser alcaldessa de La Garriga. Ha donat nom a la Biblioteca Municipal de La Garriga.

VICKY AMADOR

Ajudant de plàstica de la Marta Castelar a l'EMA.

RICARD ANDRÉS

Va entrar a l'EMAD com a professor quan la Mercè ja ho estava deixant. Actualment és el director de l'EMAD.

ANNA ANDREU

Noia de Tàrrega que per poder estudiar a Barcelona va compartir pis amb la Teresa Balaguer i la Margarita Angli.

BERTA

De La Garriga. Va ser alumna de l'EMAD quan la Mercè encara hi era.

MARGARIDA ANGLI

Va néixer al 1953, a Tàrrega. Va ser companya de pis de la Mercè a Barcelona durant diversos anys.

JOSEP ARGELAGUERS

Propietari de la Carnisseria Argelagues del Carrer dels Banys núm. 21, a La Garriga. Ell i la seva parella Rosa Maria es eren amics de la Mercè i en Xavier. Van fer de testimonis en el seu casament a Granollers.

TERESA BALAGUER

Va néixer al 1957, a Tàrrrega. Va ser companya de pis de la Mercè a Barcelona.

XAVIER BAÑÓ MILLET

La Mercè i ell es van conèixer al Diari AVUI, on treballaven tots dos. Van estar sortint durant molts anys, i van viure junts a Barcelona, Sentmenat i finalment a La Garriga. Finalment es van casar. Al cap de molt poc, però, el matrimoni es va complicar i es van divorciar. Cal remarcar que, tot i que alguns dels entrevistats el reconeixen com al nebot d'en Fèlix Millet, la mare d'en Xavier i en Fèlix no són germans, sinó cosins; en conseqüència ell n'és nebot *valencià*.

FINA BERNAD

Llicenciada en Història de l'Art. Va ser una de les primeres professores de l'EMAD, a part de directora. Era la professora de Història de l'Art, i per tant, eren companyes de feina amb la Mercè.

ROSA MARIA BESSÓN

Juntament amb en Josep, és propietària de la Carnisseria Argelaguers, al Carrer dels Banys núm. 21 a La Garriga. Van construir una bona relació amb la Mercè i en Xavier al principi de mudar-se al poble. Ella i en Josep van fer de testimonis al casament de la Mercè i en Xavier.

EULÀLIA BOIX

Era la veïna del davant quan la Mercè i en Xavier vivien al Carrer Sant Francesc. Quan la Mercè es va separar, com que ella feia poc havia viscut la experiència, es van unir molt. Va viure tot el procés del divorci i del càncer de la Mercè.

MARIA BUSQUETS

Va ser una dels fundadors de l'EMAD i la professora de ceràmica per nens. Ella i la Mercè treballaven juntes.

MARTA CASTELAR GARRIGA

Va néixer al 1958 a Barcelona. És llicenciada en Belles Arts a la facultat de Sant Jordi de Barcelona. Va ser una de les persones que va iniciar l'EMAD, on feia les classes plàstiques per infants. Eren companyes de feina amb la Mercè.

MONTSE CODONY

Va néixer a La Garriga. Des de ben jove ha treballat de perruquera, i va ser arrel d'això que va conèixer a la Mercè. A poc a poc va deixar de ser una clienta, i es va convertir en la seva amiga. Actualment té la perruqueria La Pelu a La Garriga.

MARIA CREUS TUDÓ

Va néixer a Tàrraga. És la dona d'en Jordi. I amb ell, mare de l'Albert i la Marta. Tenia molt bona relació amb la Mercè: havien anat de viatge juntes a Grècia, la Mercè li havia fet una escultura ...

FREDERIC DE BUEN

Veí del Carrer Sant Francesc. S'encarregava de muntar els sopar i les festes del carrer.

IMMA GENDRA

Regidora de Cultura de l'Ajuntament de La Garriga, quan al 1987 CiU va guanyar les eleccions a la alcaldia.

MANELA GONZALEZ GRINAN

Va néixer al 1956. És la dona d'en Josep Sort Miret. Amb ell, ha tingut tres fills: l'Alba, en Manel i l'Anna. Viu a Tàrraga.

JAUME GUARDIS

Va néixer al 1952 a La Garriga. És llicenciat en Belles Arts a la UB. Va ser un dels emprenedors de l'EMAD. Després es va dedicar a les classes per adults. A més de ser bons companys de feina amb la Mercè, de tant en tant sortien a fer altres activitats artístiques amb altra gent.

JOAN HERNÀNDEZ

Quan la Mercè va fer una sèrie de motlles per decorar el portal de casa seva amb els motius que decoraven la façana (Carrer Sant Francesc, 102), ell els hi va demanar per fer-s'ho també. A posterior s'han fet obres a la casa de la Mercè, i tot i que s'ha conservat la façana modernista, la paret on hi havia la sanefa ha estat derruïda.

JORDI MALUQUER BONET

Va ser el director general de l'AVUI. Va tenir una relació amb la Mercè. Després va passar a treballar com a Director de la GENCAT, al Departament de Cultura. La Mercè va estar treballant per ell durant uns mesos com a la seva secretaria i administrativa personal.

CARME MELCHOR

De La Garriga. Alumna del Curs Preparatori que ensenyava la Mercè a l'EMAD.

JOSEP MINGUELL CARDENES

Fill de Jaume Minguell Miret i reconegut pintor de frescos.

JAUME MINGUELL MIRET

Va néixer al 1922. Era un pintor de Tàrrrega especialitzat en pintura de frescos i bodegons, també relacionat amb l'art abstracte. Va ser el professor més apreciat de la Mercè quan ella estudiava a l'Escola d'Arts i Oficis de Tàrrrega. També eren parents llunyans. Va ser el seu mestre i mentor, i la va ajudar a preparar la seva primera exposició a Tàrrrega. Va morir al 1991.

VICENT MIRET MORA

Va néixer al 1893. Estava casat amb la Maria Sanjuán Riart. Era el pare de la Teresa Miret Sanjuán, i per tant l'avi de la Mercè i els seus dos germans. En Josep i en Jordi l'anomenen padrí, tal i com és propi a Tàrrega i voltants. Va morir al 29 de novembre de 1982 als 89 anys d'edat.

MAGDALENA MIRET MORA

Va néixer al 1905. Era la germana d'en Vicent. També vivia a la casa de Tàrrega amb la família Sort Miret. Ells li deien tia. Va morir el 13 d'agost del 1984 amb 79 anys.

TERESA MIRET SANJUÁN

Va néixer el 25 de febrer del 1929, a Tàrrega, on ja ha viscut tota la seva vida. Es va endur a viure amb ella el seu pare, la seva mare i la germana del seu pare. Administrativa en una ferreteria i després a càrrec d'una casa, ara ja jubilada. Dona d'en Jesús Sort Vilagines, i mare d'en Josep, la Mercè i en Jordi Sort.

IMMA NAVARRO

Alumna de la Mercè al Curs Preparatori. Actualment viu a Centelles.

RAMÓN OLIVERES

De La Garriga. Feia sortides per pintar o fer altres treballs artístics amb en Jaume Guardis i la Mercè. Actualment treballa a la carnisseria local Cal Oliveres.

RAQUEL PEIROTEN

De Santa Eulàlia de Ronçana. Companya de classe de la Yoli i alumna de la Mercè al Curs Preparatori de l'EMAD.

EUGENI PONT

Ex-marit de l'Eulàlia Boix. Ell i l'Eulàlia van tenir la seva filla gran, la Judit, després es van separar. Però van tornar a ser parella, i després de tenir en Roger i l'Aleix, van divorciar-se definitivament.

JUDIT PONT BOIX

Filla gran de l'Eulàlia. Quan la Mercè es va separar, ella era adolescent, i va ser en companyia de la Mercè que va anar descobrint el món, l'art, la literatura, l'amor... Van crear un vincle molt fort.

MANEL PORTER

De La Garriga. Havia sortit amb en Jaume Guardis i La Mercè a pintar i a fer altres activitats artístiques.

MANUEL JOAQUIM RASPALL I MAYOL

Arquitecte modernista de prestigi. A La Garriga trobem diverses cases dissenyades per ell. És el cas de la coneguda Mansana Raspall. La façana de la casa on vivia la Mercè, va ser obra seva.

ANGELS ROSERS

De Sant Feliu de Codines. Va ser professora de l'EMAD. Especialitzada en modelat, dibuix tècnic i color per adults. Es van entendre amb la Mercè i van tenir bona relació.

CLARA SANDARAN

Va llogar la casa de Sentmenat amb la Mercè i en Xavier. Va estar vivint amb ells durant un any en aquesta vivenda.

MARIA SANJUÀN RIART

Va néixer el 1899. Dona d'en Vicent Miret Mora. També mare de la Teresa Miret Sanjuán i àvia d'en Josep, la Mercè i en Jordi. En Jordi i en Josep en parlen com a padrina. Va morir el 13 d'octubre del 1987 amb 88 anys.

BERTA SALLÉS

Ajudant de ceràmica de la Maria Busquets a l'EMA.

JORDI SERRA

De Tàrraga. Va ser la parella de la Teresa mentre vivien a Barcelona amb la Marga i la Mercè. Ara, ell i la Teresa, viuen junts i formen una família.

ALBERT SORT CREUS

Fill d'en Jordi i la Maria i nebot de la Mercè. Ella sempre estava molt pendent d'ell i de tots els altres nebots. Els havia anat a veure a les obres de teatre de l'escola, els comprava llibres per Sant Jordi, se'ls enduia de passeig...

MARTA SORT CREUS

És la filla petita d'en Jordi i la Maria. És la neboda més petita de la Mercè.

ALBA SORT GONZÀLEZ

Va néixer al 1976. És la primogènita d'en Josep i la Manela. I neboda de la Mercè. La Mercè sempre en parlava d'ella, segurament perquè va ser la seva primera neboda. Actualment viu a Edimburg.

ANNA SORT GONZÀLEZ

Va néixer al 1985. És la filla petita d'en Josep i la Manela. És la neboda de la Mercè, qui se l'enduia a molt llocs.

MANEL SORT GONZÀLEZ

Va néixer al 1978. És el segon fill d'en Josep i la Manela. Per tant nebot de la Mercè.

JORDI SORT MIRET

Va néixer al 5 d'octubre de 1958. És el germà petit de la Mercè, amb qui es portaven dos anys casi bé clavats. Està casat amb la Maria Creus, i són pares de l'Albert i la Marta. Actualment viu i treballa a Barcelona.

JOSEP SORT MIRET

Va néixer el 25 de desembre de 1953. És el germà gran de la Mercè, amb qui es porta casi tres anys. Està casat amb la Manela Gonzalez, amb qui ha tingut a l'Alba, en Manel i l'Anna. Actualment viu i treballa a Tàrraga.

JESÚS SORT VILAGINES

Va néixer al 1925. Nascut al poble d'Alinyà. Era el petit de sis germans, tot i que un d'ells va morir de petit. Transportista i comercial entre setmana i pagès als caps de setmana. Marit de Teresa Miret Sanjuán, i pare d'en Josep, la Mercè i en Jordi Sort Miret. Va morir el juny de 1999.

ESTEVE TEIXIDOR

Va ser professor a l'EMAD durant els anys que la Mercè també hi era. Estava especialitzat en Audiovisuals.

MARUJA VENTOSA

Professora de ceràmica. Al cap d'uns anys de que la Mercè ja no treballés a l'EMAD, assistia a les seves classes com a alumna.

YOLI

De Santa Eulàlia de Ronçana. Va estar dos anys com a alumna de la Mercè al Curs Preparatori de l'EMAD. de Santa Eulàlia de Roçana)

INFANTESA, TÀRREGA I L'ESCOLA

1. TÀRREGA (1956-1959)

JOSEP SORT MIRET

Balancejant-se en una cadira i amb la mirada perduda, en Josep rebobina la cinta de tots els moments viscuts, aquella que anomenem memòria. S'atura al dilluns 22 d'octubre de 1956. Aquell dia va ser el que la Mercè, amb la determinació que la va caracteritzar durant tota la seva vida, va decidir venir al món.

Els seus pares en Jesús Sort Vilagines i la Teresa Miret Sanjuà vivien en una casa¹ al Carrer Raval del Carme núm. 40, a Tàrrega. Va ser en aquesta casa on en Jesús i la Teresa van criar els tres germans amb l'ajuda dels padrins, en Vicent Miret Mora i la Maria Sanjuà Riart, i la tia, la Magdalena Miret Mora. Primer van tenir en Josep, llavors va arribar la Mercè i va completar el trio en Jordi.

En Josep encara recorda el dia en que la seva mare, farta de les picabaralles dels tres nens va decidir asseure'ls a taula estratègicament, de manera que tots quedaven entre dos adults. Tot i així, ells incansables *incordiaven* les hores dels àpats amb un constant de: "Mare! La Mercè m'ha mirat!" o "Padrina! En Josep em dona coces!". No pot evitar riure en recordar-ho, els hi feien passar magres als pares. I pensa que té sort d'haver nascut en aquesta família. En Jesús, el pare, era una de les millors persones que, encara ara, en Josep ha conegut mai. Era un home molt entregat tant a la feina com a la família. Ho donava tot per ells, i com que eren una família molt humil, treballava diumenges i tot. Sempre ha considerat a la seva mare, la Teresa, una dona avançada a la seva època. Al 1958 va convertir-se en la primera dona que vestia pantalons de Tàrrega. Recorda quan l'acompanyava a comprar al mercat o a fer qualsevol encàrrec i les altres dones li deien: "Però Teresa, on vas vestida així?" i ella

1. Veure imatge 1 (pàgina 28).

com a tota resposta els deia que a l'hivern tenia fred amb faldilla i que per això vestia pantalons. Era i encara és una dona amb certa rebel·lia, fidel a si mateixa i pràctica. Certament són aptituds que la Mercè va heretar. Quan era petit no acabava de adonar-se de com de diferent era la seva mare, per ell aquesta actitud era tant corrent que va arribar a ser imperceptible. Ara de gran reflexiona i pren consciència de la gran quantitat d'accions amb les que la Teresa va precedir a les seves contemporànies. Quan tot just eren nens, ell devia tenir uns 8 anys i la Mercè i en Jordi 5 i 3 corresponentment, la seva mare va deixar de treballar a casa. En aquella època (1961) a Tàrraga, les dones ocupaven exclusivament el lloc de mestresses de casa, és a dir, s'encarregaven de la neteja, el manteniment i la gestió de casa seva. Era qüestió de costums. Però a casa necessitaven diners, i la Teresa se'n va anar a treballar d'administrativa per una altra família. Es diu que la rebel·lia es cosa de joves. En aquest cas, la Teresa és eternament jove. I és que encara pot visualitzar aquell dia, poc després de que ell hagués comprat l'apartament de Salou. Havia convençut als seus pares, en Jesús i la Teresa, per que hi anessin a passar l'estiu amb la seva tercera filla, l'Anna. I quan van anar a visitar-los, la seva mare va sortir amb unes sabates vermelles i un *bolso* del mateix color a conjunt. Va dir que sempre n'havia volgut, i com que allà no la coneixia ningú, havia pensat que mai era massa tard, així que amb seixanta anys passats, la Teresa es passejava per Salou orgullosa i fruïnt d'aquest capritx.

Va ser en aquest ambient en el que es va criar la Mercè, un ambient familiar del que va aprendre a tenir les idees clares i a saber defensar-les, a treballar i esforçar-se per allò que volia, però també a ser una dona natural, amable i alegre. Tot i que no tot eren qualitats. Ja de petita però, era una nena tossuda i com a resposta de tot sempre deia: "Jo sóc la *segona* i vaig al davant." Li havia sentit tantes vegades aquella frase. Com si només per dir-la hagués d'aconseguir un sí automàticament, com si fos una raó inqüestionable.

2. TÀRREGA (ELS ANYS 50)

JORDI SORT MIRET

En Jordi va passant una fotografia darrera l'altra. Cada cap de setmana baixa a Tàrrega, a casa de la seva mare. Avui ha estat buscant entre aquelles piles de capses que queden sense buidar després d'una mudança. Hi ha trobat algunes fotografies. Hi són tots.

En una d'elles hi reconeix el seu pare i la seva mare.

El pare era d'Alinyà, un poble muntanyenc de l'Alt Urgell. Actualment forma part del municipi compost de Fígols i Alinyà. En Jesús era el petit de sis germans, tot i que un d'ells va morir quan encara era un nen. Així que va aprendre a treure's les castanyes del foc ell sol. Treballava molt. Entre setmana, en Jesús, estava en una empresa de distribució d'aliments congelats, anomenada Pere Ramon S.A, ara ja inexistent. Ell conduïa un camió i feia de transportista i comercial al mateix temps, llavors les coses anaven així. S'encarregava de la Comarca d'Urgell i voltants (província de Lleida). Després, als caps de setmana, recorda que anava a ajudar al padrí. El padrí havia treballat de pagès tota la seva vida. Sobretot li tocava quan era època de collita.

Sa mare, per la seva banda, la seva família era de Tàrrega de tota la vida. Recorda que la seva mare havia comentat haver treballat a la Ferreteria Sucesores de J. Valls S.A.(Plaça Carles Perelló, a Tàrrega), coneguts col·loquialment com a Cal Clavetaire², com a administrativa. Ara deu fer uns 15 anys que ja no existeix. Després els va tenir a ells, i els hi va dedicar tot el seu temps lliure. I quan ells ja van ser una mica més grandets, que ja es podien espavilar, va anar a treballar com a comptable a una altra casa, on va passar a ser la comptable de l'oficina.

Una altra fotografia. Aquí hi ha la tia. Als dinars familiars sempre han dit que ell era el mimat de la tia, que la Mercè era la del pare i que el gran era el de la mare.

I pensant en tot això li venen al cap milers d'anècdotes infantils. Una darrera l'altra. Sempre s'ha dit a si mateix que no té gens de memòria, però només li falta trobar el cap del fil, que quan ja l'ha estirat, llavors no hi veu la fi.

3. TÀRREGA (1959-JUNY 1966)

MARIA CREUS TUDÓ

La Maria entra a la sala. Veu a en Jordi amb totes les fotografies escampades per sobre la taula. No li cal preguntar, sap perfectament qui hi ha plasmat. Ella també va créixer a Tàrrega, igual que en Jordi i els seus germans, però no es coneixien pas quan eren uns nens. Van anar a escoles diferents i tot.

Al poble hi havia cinc escoles, dues per nenes, dues més per nens i una pels dos.

La Mercè va anar a les Monges del Carmel³, al Carrer Comabruna, que era i és propietat de les monges carmelites descalces. La canalla hi entrava amb tres anys, en teoria era una escola de nenes, però si algun nen volia anar-hi, bé perquè hi vivia més a prop o perquè hi anaven les germanes, també deixaven. És el cas d'en Jordi per exemple. Com que vivien allà al costat i la Mercè ja hi anava, la Teresa també hi va fer anar a en Jordi. Tot i així, mentre que les nenes estudiaven fins a Batxillerat, els nens només ho feien fins als sis anys.

Ella anava a l'altra escola de nenes, l'Escola Sant Josep, de monges carmelites de la caritat.

Pels nens, hi havia l'opció de l'Escola Pia i els Escolapis. O sinó l'Escola pública, que era unisex. D'aquestes, l'Escola pública i l'Escola de Sant Josep, encara funcionen.

La Mercè va entrar amb tres anyets a les Monges del Carmel, va fer un parell de cursos de guarderia, després al 1961, va començar a estudiar des de 1r. a 5è. de Primària. I anava a continuar quan, va coincidir que just al finalitzar 5è, el juny de 1966, que van obrir un Institut al poble, on ella va acabar de formar-se.

A partir d'aquí, l'Escola del Carmel, va passar a ser un internat per les noies que venien de fora a estudiar. Després va passar a ser l'Escola Oficial d'Idiomes de Tàrraga, fins al desembre del 2010. A principis del 2011, l'Ajuntament va cedir la planta baixa de l'edifici al Grup Infantil Carmelità, l'esplai del poble. A més, actualment, segueix essent la residència de les monges carmelites descalces. A vegades quan baixen a Tàrraga hi passa pel davant, les monges encara conserven l'edifici intacte, en perfectes condicions.

4. TÀRREGA (SETEMBRE 1966-JUNY 1973)

JOSEP SORT MIRET

Avui els carrers de Barcelona van plens de barcelonins, catalans i estrangers. Passegen sense cap mena de presa, relaxats i riallers, és juliol i es nota. Aquesta música urbana entra per la finestra del piset. La memòria d'en Josep torna a volar.

Al 1966 ja va començar el Batxillerat a l'*Instituto de Enseñanza Media*⁴. Edifici que han rebatejat amb el nom de Institut Manuel de Pedrolo. Tot i que als primers anys hi ensenyaven les monges amb un nivell d'educació més elevat. Quins records!

La Mercè cursava 2n. de Batxillerat, era el 1967, quan ell va començar a exercir d'escolà a l'institut de monges de la seva germana. Riu, riu amb ganes d'alguna anècdota que encara té guardada. Sembla com si el destí volgués jugar amb la ironia. En aquella època, la Mercè sempre suspenia l'assignatura de dibuix. Fet inexplicable perquè tots els treballs de la seva germana eren creatius i arriscats sense de deixar de ser impecables. Quan la Mercè demanava explicacions, les monges, li deien que sabien que qui li feia els treballs era ell. La realitat era que era la Mercè qui els hi feia a ell, els treballs de dibuix. Però com que si esmerçava més i eren més difícils, les monges ho mal interpretaven. Com va anar al final? Cert, al ser un Batxillerat lliure, la revàlida de final de 4t. de Batxillerat no es feia al centre, sinó a Lleida, va ser llavors quan es va fer justícia. Al juny de 1970, la Mercè va anar a fer la revàlida de final de 4t. La prova de dibuix consistia en copiar un quadre d'una granota realment complicat, era molt difícil, ell no l'hauria sabut fer pas. La Mercè, en canvi, va treure un 8 mentre que més de la meitat del curs va suspendre. Va ser llavors quan les monges li van reconèixer la destresa que tenia per les arts plàstiques. Tan 4. Imatge 4 (pàgina 28).

bona mossa com sempre, la seva germana no el va delatar mai, va esperar a tenir l'oportunitat per demostrar-ho per si mateixa.

Li sembla recordar que va ser durant aquests últims anys que anava a casa d'aquella senyora del poble a aprendre a cosir i a fer brodats. Hi anava com a activitat fora de l'escola, juntament amb altres noies de la seva edat. És veritat que tampoc la deixaven triar, era normal que a certa edat, les noies comencessin a dedicar-se a activitats de l'estil, però hi anava contenta, li agradava.

La veritat és que a l'estiu sempre es preocupava d'estar ocupada. Va ser amb 14 anys, a l'estiu de 1970, que va començar a treballar a una cotilleria.

I després a l'estiu dels 15 o 16, va treballar a l'Hotel La Dolores⁵ fent de cambrera, fent llits... Sí, sí on hi ha el Balneari de Vallfogona del Riu Corb, es localitza en Josep. Però això ell ja s'ho va perdre. Quan tot just ella tenia 14 anys i en Jordi 12, en Josep amb 17 anys va marxar a treballar a Barcelona. Això va fer que durant els anys d'adolescència ell i la Mercè s'allunyessin, mentre que en Jordi i ella construïen un lligam més fort. Li sap greu haver-se perdut aquests anys de tants canvis, nous descobriments i il·lusions esbojarrades dels seus germans petits. Però va fer el que li tocava.

Després del 4rt. de Batxillerat, va fer 5è. i 6è. de Batxillerat i COU. Això va durar de la tardor del 1970 al juny de 1973. Tot i així, paral·lelament a aquests últims anys, la Mercè ja es va començar a orientar més cap a la pintura, i va anar a l'Escola d'Arts i Oficis de Tàrraga⁶. Li ve al cap el pintor Jaume Minguell Miret, el professor més apreciat de la Mercè. I no només això, va resultar ser un parent llunyà. Va ser el seu mestre i mentor, i el cert és que tenien molt bona relació i en Jaume tenia moltes esperances posades en ella.

5. Veure imatges 5, 6 i 7 (pàgina 28). / 6. Veure imatge 9 (pàgina 28).

Una trencadissa el desperta d'aquest llarg viatge a temps passats. És la Misu, la primera gata que van integrar a la família, que com a tal, demostra qui és la *jefa* d'aquest piset que té a Barcelona. I d'un bot a la realitat, s'aixeca per descobrir-ne la causa.

Imatge 1: Casa familiar.

Imatge 2: Cal Clavetaire.

Imatge 3: Escola Monges

Imatge 4: Institut Manuel de Pedrolo.

Imatge 5: Balneari de Vallfogona.

Imatge 6: Xalet (Balneari Vallfogona).

Imatge 7: Xalet (Balneari Vallfogona).

Imatge 8: Escola d'Arts i Oficis.

Imatge 9: Mercè Sort.

JOVENTUT, BARCELONA, BELLES
ARTS I L'AVUI

5. BARCELONA (OCTUBRE 1973-OCTUBRE 1974)

JORDI SORT MIRET

En Jordi segueix estirant el fil, i dins del seu cap els anys avancen fins al 1973.

La Mercè ja havia cursat tot el que estava al seu abast allà a Tàrrega. Havia fet educació primària fins als 10 anys, 4t. de Batxillerat i Revàlida fins als 14, 5è. i 6è. de Batxillerat i Revàlida fins als 16 i el COU, als 17 anys. I amb noves expectatives i ansiosa de nous aires va deixar el seu poble natal de Tàrrega i es va mudar a Barcelona.

Tal i com si fos un regal d'aniversari, es va mudar l'octubre de 1973 a un piset del Carrer Felipe de Paz⁷ (Les Corts), compartit amb un grupet d'amigues de Tàrrega. Tot i que hi va haver altres noies que s'hi van estar alguns mesos, qui majoritàriament van compartir pis amb ella van ser la Marga Angli i la Teresa Balaguer.

Abans de mudar-se havia fet la prova per poder entrar a la carrera de Belles Arts, però no l'havia passat. Llavors durant un any, va estar estudiant per tornar-ho a provar. Anava a Llotja⁸, una mena d'Escola d'Arts i Oficis; a més de fer classes particulars; i assistir a classes al Centre Sant Lluc⁹ (a Porta Ferrissa).

Mentre estudiava, per pagar-se el pis a Barcelona i els estudis, ella treballava a la pelleteria La Siberia¹⁰, a la Rambla de Catalunya. Abans era molt important, ara la meitat del local el tenen llogat a un bar-restaurant.

Finalment, al següent any, al 1974, va passar la prova i va començar a estudiar Belles Arts a la Universitat de Pedralbes de BCN¹¹.

Amb aquest últim pensament, en Jordi té el rampell inconscient de girar-se. Efectivament, allà està, l'obra de la

Mercè que ell anomena “El quadre de Picasso”¹² pel cartell de l’exposició del reconegut pintor que la Mercè hi va pintar.

6. BARCELONA (OCTUBRE 1973-1976)

MARGARIDA ANGLI

La Margarida passeja pels carrers de Tàrraga. Fa tot just unes hores s'ha trobat amb en Josep, el germà de la Mercè. Han estat recordant moltes coses. I encara hi dona voltes.

Al 1973, la Mercè i ella, juntament amb altres amigues de Tàrraga, es varen mudar al carrer Felipe de la Paz a Barcelona.

La Mercè va trobar feina com a dependent a la Pelleteria La Siberia, que actualment encara segueix ocupant el número 15 de la Rambla de Catalunya. Però treballar-hi implicava que la Mercè, de tant en tant, havia de participar en passes de models vestint els abrics de pell de la marca. Aquesta idea hauria entusiasmat a qualsevol noia, però a la Mercè no li agradava gens. Alhora es va matricular al Cercle Sant Lluç, on assistia a classes de pintura i dibuix per tal de preparar-se per les restrictives proves d'accés a l'Escola de Belles Arts, avui en dia la Facultat de Belles Arts.

A partir del 1974, però, la Mercè va passar a treballar com a administrativa al Diari AVUI.

La veritat és que tot i que la Mercè era una persona extremadament sensible, no va tenir sort a la vida. Potser provocat per la seva desmesurada voluntat de ser independent, i valdre's per sí mateixa. Tot i que sí que hi havia algú de qui depenia, era dels seus dos germans, sempre n'estava parlant.

Però bé, la Mercè potser era molt independent, però també legal, bona companya i amiga, d'un aire bohemí i molt honrada amb els pensaments i la manera de fer. I una noia entregada a la pintura i

l'escultura, tota la resta era secundari.

I amb aquesta última frase, li ve a la memòria les llargues nits de Barcelona, que la seva amiga es passava pintant. La nit era la seva vida, igual que pintar, per això defensava que era amb la companyia de la Lluna que s'inspirava.

Ella sempre l'havia considerat una artista en totes les formes possibles. O almenys la Mercè les admirava totes. Li agradava la bona literatura, i llegia molt. A més també anava constantment al teatre i al cinema. La Margarida no sap ben bé perquè, però tenia certa debilitat pels directors de cinema italians, sobretot per Federico Fellini, Luchino Visconti i Bernardo Bertolucci. I la música, tot el dia tenia posat el CD de la *Nova Cançó*, i *Viatge a Ítaca* d'en Lluís Llach era la cançó més escoltada del pis. I és clar, també tenia els seus propis ídols en el seu estil. Admirava les pintures de Kandinsky i Paul Klee.

I tot cantant fluixet *Viatge a Ítaca*, la Margarida segueix caminant pels carrers plens a petar de Tàrraga.

7. BARCELONA (OCTUBRE 1973- 1976)

TERESA BALAGUER

La Teresa respira fons. Porta uns dies en una tensió constant. Estan obrint una empresa tèxtil, de complements a Barcelona. S'han de coordinar moltes coses. Llavors sospira i pensa com li agradaria per un instant poder tornar a sentir la lleugeresa dels seus primers dies a la gran ciutat. Quan tot just era una estudiant, era jove i plena d'energia per canviar el món de dalt a baix.

La Teresa va néixer al 1957, però va començar l'escolarització a les Monges del Carmel un any abans, i per tant totes les seves companyes eren del 1956. De fet, una de les seves companyes de classe era la Mercè. De petites no havien anat mai juntes, cada una tenia el seu cercle d'amigues, eren companyes de classe i ja està. En canvi la Margarita és 4 anys més gran, del 1953, i a més va fer la primària a les Monges de Sant Josep. La Teresa a la Margarida, de l'època de Tàrraga, només la coneixia de vista perquè la Marga era guia al Cau quan ella hi anava. El cas és que al viure en un poble els estudis arribaven fins a nivell d'Institut, i quan van voler anar a la Universitat van haver d'anar o bé a Barcelona o bé a Lleida. I com que a Lleida no hi havia totes les carreres, van decantar-se per Barcelona.

El primer any la Teresa va compartir pis amb la Marga i l'Anna Andreu. Ella va començar la carrera de Biologia, i la Marga, al ser més gran, ja s'havia llicenciat en Magisteri a Tarragona, i va coincidir que la van enviar a treballar a Barcelona com a mestre d'una escola.

Llavorens, a l'any següent, la Mercè com que també estava buscant pis i sabia que elles dues el compartien, se'ls hi va afegir. A partir de llavors ja van passar a ser la Mercè, la Marga, la Teresa i en Jordi Serra en aquell pis del

Carrer Consell de Cent¹³, tocant a la Meridiana. Vivien en un pis molt gran, ella i en Jordi tenien una habitació molt gran per ells dos, amb balcó al carrer. I la Marga i la Mercè també en tenien una cada una i Déu ni do com n'eren d'àmplies també! No van tenir mai cap mena de problema de convivència. Dividien el lloguer entre els quatre. A més, portaven un llibre de comptes i més o menys, ho tenien repartit. I si algun d'ells pel que fos posava més diners que els altres, de tant en tant passaven comptes i s'ho arreglaven. Ella normalment cuinava, la Marga preferia rentar plats... I la Mercè, pel seu horari anava més pel seu compte, però es posava a fer el que fos quan arribava.

En aquell moment la Mercè treballava i estudiava. Treballava a la pelleteria La Siberia. No li agradava gens ni mica aquesta feina, perquè de tant en tant li tocava fer passes de models, i la roba tampoc és que fos un focus d'interès per a la Mercè... La Teresa reconeix que ella és 0 presumida, però la Mercè era sota 0! En realitat cap de les tres ho eren gens de presumides. Són coses que ara pensen amb la Marga i... és que en els seus lavabos no hi havia ni un pintallavis, ni un llapis d'ulls... Res. Potser la Marga encara tenia algun collaret... Però vaja... La Mercè sempre portava un mocador lligat al coll, unes camises de quadros, amb texans, amb un aire així una mica xicotot, amb el cabell sempre curt, el cigarret a la boca, una copeta de vi... Era el que elles en aquell temps dirien molt bohèmia. Ella era una mica més femenina, però... És que al lavabo tenien el xampú, el sabó i el raspall de dents. I és curiós perquè almenys una, però no, no! A la Teresa se li escapa una rialla quan recorda aquella temporada en la que la seva germana va anar a viure amb elles també i els va omplir el lavabo de potingues. I com s'ho miraven elles, no sabien fer servir res de tot allò, tot els semblava idèntic! Bé, el cas és que d'alguna forma o altra s'havia de mantenir i mira... Tot i que al cap de poc ja va entrar al diari AVUI com a administrativa. I estudiar, estava fent la carrera de Belles Arts. Recorda que al pis hi havia un quartet petitet, una habitació d'interior, de la qual la Mercè es va apoderar, i a ells ja els va semblar bé. La feia servir per pintar, era el seu estudi. I un ingredient que no

hi faltava mai quan es tancava al quartet era la música. Bé, en realitat a tots els hi agradava molt la música, quan arribaven a casa a la nit, era *algo* imprescindible. Però recorda que quan li tocava triar a la Mercè, se'n anava cap al gramòfon i posava el disc de la Maria Dolores Pradera, era una espècie de tango argentí. Tot i que en realitat escoltaven de tot, amb això no tenien manies. També va ser una època en la que van despuntar els cantautors catalans, en Raimon, en Lluís Llach... Com que vivien una dictadura, aquests discos els havien d'anar a comprar a Andorra, a Espanya eren censurats, igual que cantar en català. I també cal recordar els Beatles, els Rollings... Dins de la música clàssica, la Mercè tenia com a obra predilecta la 5a. simfonia de Mahler.

I el cinema també, li encantava a la Mercè. Recorda que tenia una fotografia d'en Humphrey Bogart a l'habitació. Era aquella tant coneguda en la que ell va amb un barret i està fumant un cigarret.

La Mercè era una persona extremadament sensible amb tot, però sobretot amb l'art. La Mercè sempre havia viscut a la nit, moment en el que la vida artística despuntava. Ella tenia els seus ambients de gent, amb uns mateixos interessos, i es trobaven a la nit. I sinó es quedava a casa i pintava, la nit era la seva hora més creativa. La Mercè al matí no era persona, era un soc! Fins i tot treballava de tardes perquè al matí no hi havia manera de que es despertés... Aquesta Mercè!

De cop li ve un flaix d'ella i la Mercè mirant una pel·lícula d'en Luchino Visconti. Quina era... A sí! "Mort a Venècia", els va encantar.

8. BARCELONA (OCTUBRE 1973-OCTUBRE 1977)

JOSEP SORT MIRET

Un vidre esberlat al terra. Una mica més enllà hi ha un marc de fotos. En Josep el recull, i sorprès per el riure juvenil de la seva germana, torna a recordar.

Va ser llavors quan va fer la prova per accedir a la carrera universitària de Belles Arts. Aquesta consistia en un dibuix en carbó i una pintura¹⁴ l'oli en la que havien de representar-hi un somni, encara se'n recorda en Josep. La Mercè estava entusiasmada. Ell sempre ha pensat que aquesta es pot considerar la primera obra en pintura de la seva germana. I és que li va permetre accedir a la carrera. La Mercè l'hi va regalar a la mare, i ella, com tota mare orgullosa, li va concedir un espai privilegiat en una paret de casa.

Però a poc a poc, els estalvis que havia aconseguit la Mercè es van anar reduint fins que al setembre de 1976, va haver de deixar el pis.

Va ser tot just al cap d'un mes, un vespre del octubre de 1976, que en Josep li ho va proposar. Va interpretar el paper protector de germà gran. Ell ja estava casat feia temps amb la Manela, i llavors ja havien tingut a l'Alba. Era quan encara vivien a Barcelona ciutat. Concretament al Carrer Còrsega¹⁵ (Sagrada Família). Així que aquell vespre els dos germans van pactar que la Mercè es mudés amb ells fins que es recuperés econòmicament. Treballaria, i com que ells li cobririen gran part de les despeses ella es podria dedicar a estalviar un altre cop.

És curiós, han crescut al mateix lloc i han estat criats pels mateixos pares, però en Josep pensa que cada germà és un món totalment aliè als altres. Mentre que la Mercè era creativa i temperamental, una artista, en Jordi es

va llicenciar en Econòmiques, i ell mateix va estudiar Agricultura.

Però tornant a la Mercè, sempre va ser una noia treballadora i de paraula. Al setembre de 1977 va ser l'últim mes que van gaudir de la seva companyia.

9. BARCELONA (1974-1977)

JORDI SORT MIRET

En Jordi està davant dels enormes finestrals que il·luminen la sala. Mira com n'és de bonica Barcelona. I allà palplantat, decideix tornar a la ciutat dels somnis vells.

Mentre la Mercè havia estat vivint a casa en Josep, havia estat treballant per aconseguir els diners suficients per tornar a viure pel seu compte.

Com va anar exactament? Ah sí! La Mercè estava treballant a la pelleteria La Siberia. Resulta que el propietari de la botiga, en Josep Espartí, era un dels promotors del diari AVUI. L'AVUI va néixer al 1974 com a una subscripció popular, eren un grup de gent catalanista, per dir-ho així, que estaven tractant d'ajuntar unes participacions per reunir el capital suficient per poder donar sortida al diari. La Mercè al mateix temps que estava despatxant a la pelleteria, feia d'administrativa d'aquest primer diari que ara forma part de la premsa catalana de renom.

Finalment, es va decidir tirar endavant el diari AVUI, i es van llogar unes oficines¹⁶, on la Mercè hi va estar treballant.

Al febrer-març del 1976 ell s'hi va afegir. El diari AVUI va sortir el 23 d'abril de 1976. Tant ell com la seva germana van continuar treballant al Departament d'Administració, a la secció de les subscripcions.

Al següent any, al 1977 en Jordi Maluquer va ascendir com a director del diari AVUI. Si no recorda malament tenien bona relació amb la Mercè. Hi va estar fins al 1982.

Amb aquestes, que quan ja va tenir una feina estable, un dia se'ls va presentar i els va dir que deixava la carrera. Li faltava un curs per acabar-la. Se'n va cansar. Amb la Maria sempre que ho parlen, han arribat a la conclusió de que va enganxar uns anys de trencaments i va considerar que ja no li aportava, i que al no ser un lloc on es potenciés la creativitat i l'esperit artístic, sinó un lloc on es posaven moltes traves, va decidir deixar-ho així. De fet, ella de tècnica ja n'havia après i li va semblar que a partir d'aquí ja aniria pel seu compte. En realitat, l'únic motiu pel qual l'hauria d'haver acabat és per tenir la titulació adient per poder donar classes. Però no creu que ella s'ho hagués plantejat ser professora. I la veritat és que, el dibuix, no s'ensenyava en aquella època. No era com ara que pràcticament totes les escoles en tenen un, de mestre de dibuix. Diguem que hi havia l'estereotip de que l'art era per aquell que no se'n sortia.

En Jordi, mogut per la seva impaciència de conèixer, se'n va a buscar l'iPad. Entra a la pàgina web de l'AVUI, i d'aquí se'n va a un altre enllaç, que el porta a una altra pàgina... El seu desig de saber no té fi.

10. BARCELONA (ESTIU DEL 1977)

MARIA CREUS TUDÓ

La Maria s'asseu al costat d'en Jordi. Es posa a mirar-se les fotografies amb ell, comentant cada una d'elles. Un constant de: "Vols dir Maria?" i un "Que sí, Jordi!" o un "Tu sempre has tingut més memòria que jo per les dates, però jo diria que aquí t'equivoques eh Maria..." acompanya l'anàlisi exhaustiu de records, que el dia a dia ha anat esborrant i entortolligant.

Estiu del 1977. La Maria i en Jordi tenien 19 anys, i la Maria recorda que ells dos estaven estudiant pels exàmens finals de juny, i la Mercè els cuidava, els preparava l'esmorzar... Sempre havia estat una persona molt agradable, i la veritat és que sempre van portar-se molt bé. El cas és que un cop aprovats els exàmens, van decidir que al juliol anirien de viatge a Grècia¹⁷. Hi van anar en Jordi, la Maria, la Mercè i una amiga de la Mercè. Va estar molt bé, es van divertir molt. I no s'ha d'oblidar l'exquisit menjar de Grècia, això mai!

La Maria s'aixeca de la cadira i se'n va fins l'allargat rebedor. Agafa una petita escultura d'argila. De formes arrodonides i ben cuidades. Uns dies abans d'anar a Grècia, la Mercè li havia regalat aquella escultura a la Maria. És molt maca, sempre li ha agradat molt. Potser més que per l'obra, per els records que li porta, no ho sap.

17. Imatge 19 (pàgines 51-52).

11. BARCELONA (1977-1980)

TERESA BALAGUER

La Teresa, ara ja més relaxada, s'asseu. Es prepara un té. I amb al ritme del clinc-clinc de la cullereta torna a retrocedir en el temps.

En aquella època com que s'havien de pagar els estudis i el pis i tot això, les feines van acabar monopolitzant-ho tot molt. Tant la Mercè com la Teresa van deixar la carrera inacabada. La Margarida és la única que ho va fer tot tal i com Déu mana, per dir-ho d'alguna manera. Ella ja tenia la carrera feta, i es dedicava exclusivament a treballar d'allò pel que havia estudiat. I quan ja va tenir-ho tot més sota control es va posar a estudiar la carrera de Psicologia a horaris nocturns. Però tornant a la Mercè era un esperit lliure, i la Teresa suposa que a la carrera li demanaven massa formalismes.

A més va ser una època en la que primaven molt les idees de revolució femenina. La Mercè i ella van ser molt trencadores, eren persones molt lluitadores. No juntes, en diferents ambients, perquè no tenien ni els mateixos amics ni les mateixes colles, la Mercè tenia la seva feina i ella la seva... Als setze o disset anys ja prenién anticonceptius, tenien relacions obertes amb nois sense la necessitat d'estar casades. Tot el que ara les noies poden fer tranquil·lament, elles ho van haver de lluitar amb dinou, vint anys. I és clar, venien de la època de Franco, en la que tot això estava molt mal vist, i les noies eren educades per casar-se i tenir fills. Van ser una generació que van canviar el món per les dones.

Llavorens, també elles estaven començant a descobrir una mica l'amor lliure, volien trencar amb els matrimonis de la generació dels seus pares. Aquests matrimonis que es passaven el dia barallant-se però com que el matri-

moni era per tota la vida no hi feien res. Tenien ganes de construir un tipus de relacions més lliures, no vol dir això d'ara vaig amb tu i ara me'n vaig amb l'altra, sinó unes relacions més de tu a tu, una relació en les que tots dos treballen, perquè fins ara qui portava els diners a casa era el pare i era ell qui prenia les decisions.

La Teresa n'està orgullosa d'aquesta etapa, del que va lluitar i el que va aconseguir. I es nota, un somriure serè i segur ho delata.

La Teresa recorda aquella època en la que ella i en Jordi es van separar, i ella ho va passar molt malament. Per sort, van arreglar-ho. El cas és que mentre que la Marga li feia una companyia molt física, per exemple, amb la Mercè tenien altres moments de complicitat. La Teresa es va sentir molt acompanyada per les seves companyes, cadascuna a la seva manera. Però de la Mercè en recorda converses en les que ella estava feta caldo, i es quedaven les dues xerrant a la nit fins a la matinada... Anaven dient: Oh les possessions i els gelos ... Tot molt teòric en el fons, perquè eren molt joves i la pràctica tot just l'estaven fent. La Mercè i ella compartiren una manera de pensar del món i de la llibertat molt igual. S'avenien molt.

També feien molts sopars, cadascú tenia els seus ambients, i això feia que sempre hi haguessin amics a casa. Sobretot amics que ja eren de Barcelona, perquè com que no havien hagut de desplaçar-se del poble a la ciutat, eren molt joves i encara vivien amb els pares. I és clar, tenir uns amics amb un pis propi, significava que feien allà les *juergues* i tot això. En aquella època tenien molt poquets diners, però és igual es muntaven uns *soparillos*, i obrien una ampolleta de vi, en Jordi tocava la guitarra... O veies el Barça... I avui venen els amics de la Marga i demà potser venien els companys d'en Jordi. La Mercè era més reservada que elles. En aquest sentit, la Marga i la Teresa compartien més sopars. La Mercè no portava tant els amics a casa, o sigui, si hi havia un sopar a casa la Mercè s'apuntava sense cap problema, però ella no portava el seu ambient. Després ja va començar a sortir

amb en Bañó i la Mercè encara es va distanciar més d'elles, es va tancar. La Teresa no en sap dir el motiu, però recorda que quan la Mercè i en Xavier entraven a casa es tancaven a l'habitació i que quan tots ja eren a dormir sentien moviment a la cuina. La Marga i la Teresa, la van enyorar, perquè tot i que tenien ambients molt diferents, en moments determinats, a casa s'ajuntaven. L'enyoraven en el sentit de que ja no la veien, perquè moltes nits també sortien. A la Teresa li agradava molt el ball i la música, i els concerts i això... La Marga tenia un altre tipus d'activitats... I la Mercè les seves. Però aquests punts d'unió que eren els sopars a casa, van desaparèixer amb ella.

De fet, va ser en una d'aquestes nits que la Mercè la va iniciar al vi. Abans a ella no li agradava gens el vi. I la Teresa recorda que quan estava en aquests mals moments amb en Jordi, una nit la Mercè li va venir amb una copeta de vi i li va dir avui és el dia! La Mercè era molt més vividora que elles, sempre amb la *cerveleta*, amb el vi... D'això també els en va ensenyar a ells, a ser vividors!

12. BARCELONA (1977-1981)

XAVIER BAÑÓ MILLET

En Xavier arriba a l'Ajuntament de Sant Cugat. Puja la rampa de fusta tranquil·lament. Ahir va ser festa, i va gaudir de la companyia de la seva dona i els seus cinc fills. Però avui toca treballar, i es posa les piles. Només arribar mira el correu, un d'aquests e-mails el sorprèn amb una rialla. Li agrada la seva feina i hi està a gust, es nota. Llavors entra la seva secretària i li recorda les cites que té per avui. Una d'elles trenca completament la seva rutina, i immediatament la Mercè apareix.

Es van conèixer al diari AVUI. No recorda ben bé l'any que va ser, però si el diari va sortir al 23 d'abril del 1976, i ell va entrar-hi una mica abans, calcula que es devien conèixer cap al 1975... més o menys. Ell era el cap de Subscripcions, i la Mercè treballava a aquest departament, per dir-ho d'alguna manera el d'Administració. Tot i així, no va ser fins al 1977 que van començar a sortir com a parella. I al 27 de març de 1979 se'n van anar a viure junts en un tercer pis del carrer Joaquim Costa de Barcelona. Sempre van considerar aquesta data la del seu aniversari de debò. El carrer Joaquim Costa forma part del casc antic de la ciutat, el que se'n diu el Raval. Llavors era molt diferent. Recorda que era un pis antic, sense ascensor ni res. En té bons records d'aquella època, eren joves i despreocupats.

A més de treballar al diari AVUI, al principi, la Mercè també estudiava Belles Arts. Però al cap de res de coneixes ja ho havia deixat. Ara que hi pensa, no sap ni quan ni perquè va deixar la carrera. Suposa que perquè devia pensar que allà no aprenia res o alguna cosa així, en fi, aquestes coses que fan a vegades els artistes. El cas és que al matí treballava al diari AVUI i a la tarda estudiava Belles Arts. La Mercè era una persona molt nerviosa,

sempre estava patint i anava de bòlit. Com que no tenia temps per dinar, s'emportava un paquet de Artinates, i se'n menjava tot un paquet. Una mica exagerat, perquè suposa que algun dia devia menjar bé. Però recorda que explicava: "Avui m'ha agradat molt perquè avui me n'he menjat més de paquets d'Artinates." Li encantaven, eren les seves galetes preferides. D'això se'n recordarà sempre, naturalment.

Per casualitats de la vida, al diari que li han deixat sobre al taula hi apareix en Miquel Barceló. Recorda que la Mercè havia estudiat amb ell, al mateix curs, a Belles Arts.

13. BARCELONA (OCTUBRE 1977-1980)

JOSEP SORT MIRET

I altre cop, ja tornava a ser octubre i la Mercè tornava a canviar de casa. Havent aconseguit estalviar prou, va tornar a viure amb les seves amigues de Tàrrega, tot i que aquest cop al Carrer Consell de Cent (Encants). Això va durar ben bé mig any, sí fins al juny de 1978.

Com un flaix, en Josep recorda una conversa que varen tenir amb la seva germana més o menys durant aquella època. Al 1974, ell havia viatjat a Londres on va assistir a una exposició monogràfica de Rodin al museu TATE Gallery. Uns 4 o 5 anys després, la Mercè va fer una ceràmica semblant a l'escultura *El pensador* de Rodin. Al reconeix-hi la semblança, en Josep es va afanyar a dir-li, i ella ni tant sols sabia qui era aquest artista. "Rodin qui és? No em sona pas!" repetia un cop i un altre fins que en Josep n'hi va buscar informació. Llavors ja sí, es va començar a interessar per ell. Però sempre ha trobat realment espectacular que sense saber-ho fes una obra seguint la via d'un altra artista tant reconegut.

Ara no recorda amb exactitud, però va ser entre el 1977 i el 1978 que a un any d'acabar la carrera de Belles Arts, la Mercè va decidir deixar-ho penjat. Encara recorda l'enrenou que va provocar a casa seva. Tota la família, tant els pares com ell i en Jordi, van intentar convèncer-la de que l'acabés. Era absurd, li faltava just un curs, tenia bones notes, i sense acabar-la no tindria cap títol vàlid per ensenyar. Però ella, sempre tossuda i amb les idees molt clares, va decidir que s'havia cansat d'estudiar que el que ella realment volia era pintar. Agafar el pinzell i la brotxa i deixar-se portar omplint teles senceres de pinzellades amagant sentiments, volia viure la màgia de convertir un bloc de fang en una peça estudiada, volia crear obres per admirar durant llargues hores, volia experimentar,

volia fer de l'art una cosa lliure i personal i no un estudi d'autors passats. Ell mai ho va entendre, ho va deixar així sense més, sense mirar cap al futur. Era tossuda, tossuda, no va voler fer cas de les recomanacions de ningú.

I llavors va aparèixer aquell noi. El va conèixer treballant al diari Avui, eren companys. Com es deia? Ah sí! Xavier Bañó Millet. Era el nebot del famós Fèlix Millet, la seva mare n'era la germana. No el va conèixer gaire, però eren feliços junts. Així que al juliol de 1978 es van mudar en un pis del Carrer Joaquim Costa (El Raval) on hi van viure junts fins al 1980. Després si no recorda malament, ell va anar a la mili. I quan va tornar va voler estudiar la Carrera de Dret. Amb la Mercè van decidir que ella seguiria treballant a l'AVUI i el mantindria, mentre ell estudiava.

Tot reflexionant en això s'aixeca i se'n va fins al quadre¹⁸ que té penjat a la paret del darrera. No sap quan el va pintar, és un record bonic que li va deixar quan se'n va anar. Qui sap, potser hauria arribat lluny, la seva germaneta... pensa. I amb una mirada somiadora pròpia d'un nen, en Josep l'admira.

18. Veure CATÀLEG D'OBRA: PINTURA (pàg. 135).

14. BARCELONA (1980-1983)

TERESA BALAGUER

Al 1980 la Teresa es va quedar embarassada. *Llavorens*, a tots quatre els va semblar de contractar una dona de fer feines. I llavors va venir la Conxi a la seva vida. Venia un dia a la setmana a netejar, que de fet ara encara va a casa seva i a la de la Marga.

A més, tenien molt *bon rollo* amb els amos del pis, que vivien al primer pis. I tot i estar de lloguer els van deixar fer obres, van tirar una paret a terra, van construir una llar de foc....

Al cap de nou mesos un nou membre es va incorporar a la família, l'Isaac. Quan ja va ser una mica més grandet, la Mercè li va comprar la primera bicicleta al nen. Tenien la casa plena de ceràmica antiga, perquè en Jordi n'era un *foròfo*. I és clar, la Teresa li va dir, Mercè un tricicle? Però si ens ho tirarà tot per terra! Perquè el pis era gran però un nen tant petit amb tricicle... I la Mercè sempre tant pràctica i espavilada, li va dir: Ja li ensenyaré anar jo amb bicicleta, ja ho veuràs, el farà anar fent eslàlom. Va agafar el passadís, i la va dir mira amb bicicleta es va així, i li va ensenyar directament fent eslàlom. No va trencar mai res, no hi va haver ni un accident. És una anècdota que sempre ha trobat molt maca i graciosa.

I ara que es posa a pensar en anècdotes, recorda aquella vegada, quan encara eren els quatre sols, que van anar al teatre a veure una obra de La Cubana. I tots treballaven fins tard, i la Marga va dir ja passaré jo per casa i prepararé alguna cosa. Va fer quatre entrepans. I després, quan ja estaven asseguts a les butaques a mitja funció, els va treure quatre ous durs i un paquetet de sal. La cara que se'ls va quedar a ella i a la Mercè! És extraordinària eh la Marga ho fa tot amb molt de *carinyo*, però clar... Les veies a elles trencant el ou dur amb el seient! I després

tirant-li la sal! La Mercè i ella es pixaven de riure amb la Marga! Ella encara riu! I tal i com ho pensa esclata en una rialla, sense poder aturar-la.

Qui tenia una rialla encantadora, però, era la Mercè. Sempre la tenia a la boca! També tenia una veu molt seductora, molt maca. Era una persona activa, però transmetia un aire de tranquil·litat, mai aixecava la veu... A més era molt independent, anava molta al seu aire, la seva vida, les seves coses... I les normes les feia ella. Tampoc és que passés de tot, evidentment que no! Al contrari, era molt sensible, i tenia els seus mecanismes d'*escape*, que era el dibuix i la pintura. La Mercè era el prototip del fes i deixa fer, respecta'm i jo et respectaré.

Després la Mercè ja se'n va anar a viure amb en Xavier Bañó. I al 1982, la Teresa, en Jordi i el nen ja van anar-se'n a viure en un pis pel seu compte. I la Marga ja es va comprar un pis a Barcelona i se'n va anar a viure-hi sola, i després la germana de la Marga també hi va anar.

Després ja es van separar i ja no van tenir una relació continuada. Com a molt, algun cop s'havien trobat més tard, però era més aviat un: Hola, hola, Què tal? Com vas?

A més, tampoc s'havien posat a viure juntes perquè eren amigues, cadascuna tenia les seves amigues a Tàrraga. Es van posar a viure juntes perquè volien anar a viure a Barcelona i coneixien unes noies de Tàrraga que també ho volien fer i van acabar compartint pis. Primer perquè era més econòmic, i després perquè com que procedien del mateix poble els menjars eren els mateixos, tenien el mateix llenguatge popular de Tàrraga, les mateixes expressions, tots menjaven bacallà amb samfaina i quan parlaven de coses de Tàrraga tots quatre sabien de que parlaven, perquè en Jordi també és de Tàrraga.

Després la Marga i ella han resultat ser molt amigues, s'han declarat l'amistat eterna encara que s'enfadin cada minut. La Mercè era molt més independent i reservada, i al marxar de Barcelona i tot... La Teresa ho recorda molt bé. Es van separar, però no ho ha viscut malament, ni allò de dir "Ai! *Ojalà* ens haguéssim vist més!" Van compartir una part de la seva vida, però sempre ha pensat que la Mercè era un esperit lliure, que anava a un lloc i un altre amb tot el necessari per pintar a sobre, i així ja ho tenia tot. Li agradava molt el bon rollo. Perfecte.

Un dia d'aquests ha de trucar a la Maria Creus i en Jordi Sort. És curiós, perquè ara de grans s'han conegut més amb la família de la Mercè. Sovint coincideixen en sopars d'amics a Tàrraga. Un dia d'aquests... Ara, acabat el te, la Teresa sap que ha de tornar a la feina.

Imatge 10: Carrer Felipe de la Paz.

Imatge 11: Escola Llotja.

Imatge 12: Cercle Sant Lluç.

Imatge 13: Cercle Sant Lluç.

Imatge 14: Peleteria La Siberia.

Imatge 15: Facultat de Belles Arts.

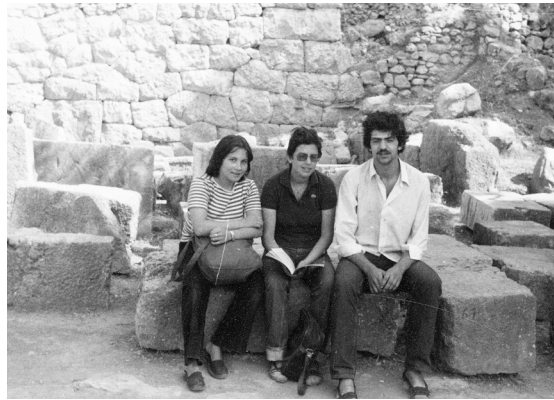
Imatge 16: Carrer Consell de Cent.

Imatge 17: Carrer Còrsega.

Imatge 18: Diari AVUI.

Imatge 19: Viatge a Grècia (Maria, Mercè i Jordi).

SENTMENAT, ART I EL SEGON VIATGE A GRÈCIA

15. SENTMENAT (1981-1982)

JOSEP SORT MIRET

En Josep segueix mirant el quadre mentre medita. Segurament el devia pintar mentre vivia a Sentmenat. Va ser al 1981 que ella i en Xavier van llogar una casa a Sentmenat. I la Mercè va aprofitar que tenia espai extra i es va dedicar a pintar bona part del dia. La major part de la seva obra és fruit d'aquella època.

I no només pintura, també es va dedicar a la ceràmica i l'escultura en general. I quan van anar a Verdú? Pobre quin greu que els va saber a tots, però sobretot ella... I no li estranya, eren les seves primeres obres de ceràmica. Una sèrie de 15 peces de fang vermell, en forma de ballarines, persones ajagudes... Un conegut de Verdú que s'havia comprat un forn per coure, li va demanar a la Mercè si el volia estrenar. Ella hi va portar aquestes 15 petites escultures. Però van obrir el forn abans d'hora, i es van trencar. Quin disgust! La veritat és que les figures eren boniques i ben treballades. Però va sortir la Mercè optimista, la que mai es rendeix, i va optar per intentar reconstruir-les. Ho va fer amb guix, per tal de ressaltar el contrast entre la figura inicial i les reparacions. Van quedar bé al final. Ell es va quedar tot astorat, de miques en va fer personetes.

Però diuen que tota cosa bona s'acaba. La família propietària de la casa de Sentmenat, arribat el moment, la van voler regalar al fill gran. I al final del 1982 en Xavier i la Mercè van traslladar-se a La Garriga.

La Misu el torna a despertar dels seus records. Mira el rellotge. En adonar-se de l'hora agafa quatre coses i se'n va cap a la porta. Té empenta, sempre n'ha tingut, però no li agrada anar corrents i com que vol seguir sent un home puntual, content agafa el cotxe. Ha d'anar a la Llotja de Cereals, i Barcelona l'obliga a deixar de somiar.

16. SENTMENAT (1981-1982)

JORDI SORT MIRET

Com va anar després? Ah sí! Quan ja van anar més en serio amb en Xavier Bañó, van llogar una casa a Sentmenat. Tot i que no hi van anar sols. Era com una casa compartida. No recorda si hi havia més gent, però segur que a part d'en Xavier i ella, hi havia una noia que es deia Clara Sandaran. Creu que estava divorciada, i li sona que tenia dues filles petites.

Hi van estar molt poc temps, un any, però la idea era alguna cosa així com: que hi estarien de vacances i sempre n'hi hauria un que estaria treballant, s'anirien rotant.

En Jordi va vestit amb una camisa de quadres vermells i uns texans desgastats. Té un posat relaxat, tranquil i natural. Viu i treballa a Barcelona, però es nota que no s'ha criat a la gran ciutat. Transmet la imatge d'un home humil, de bona gent, igual que la Mercè.

17. SENTMENAT (1981-1982)

XAVIER BAÑÓ MILLET

Un cop ja s'ha posat el dia, en Xavier deixa el diari i ara sí, es posa a treballar. Mentre però la Mercè li fa ballar el cap.

Després van deixar el pis del carrer Joaquim Costa i se'n van anar a viure al poble de Sentmenat. Va ser... Això de recordar els anys sí que és realment difícil. Si no s'equivoca va ser al 1981. El que sí sap del cert és que hi van estar un any.

Altra vegada el problema dels anys... Hi ha moltes coses de les que un deixa de recordar-se, encara que no li ho sembli. És que es clar, fa molts anys de tot això. Fa trenta anys, per entendre'ns, i ha viscut moltes coses, *pum*, *pum*... una darrera l'altra. S'obliden.

Però bé devia ser més o menys en aquest època que van fer un viatge a Grècia que va durar tot un mes. Van anar amb tren fins a Grècia i després per allà es movien fent autoestop voltant per tot el país. Eren pobres, o almenys s'ho feien, pensa. Era la segona vegada que ella hi anava, perquè se'n recorda que la Mercè feia una mica com de guia.

Anaven amb motxilles, i dormien al carrer, es posaven sota un arbre i mira, dormien sota les estrelles. Recordava una vegada que ho van fer a Venècia, es van col·locar amb tot una multitud de gent, i mitja nit va venir la policia a treure'ls. I una altra vegada, en un poblet, la Mercè es va quedar a un lloc que havien trobat per passar la nit, i ell va anar a comprar alguna cosa per sopar. Quan va tornar la Mercè estava rodejada de nens grecs, de 12 o

13 anys, mirant-se-la. Era l'estrangera i els devia fer gràcia. I la Mercè estava realment incòmode, li va fer molta gràcia la seva reacció. En Xavier riu al recordar-la.

I aquell dia! Aquell dia sí que van patir! Estaven a Teves, i van conèixer a uns i van estar parlant mig en anglès, mig en francès, mig castellà, mig català... Jo que sé, una mica de tot. Estàvem en un bar prenent unes cerveses i tal. Llavors, van agafar el tren per anar cap a no sé on. I se'n recorda que feia una calor... Uns trens sense aire condicionat, una cosa bestial. I a la Mercè, allà al mig, li va agafar un tall de digestió. Es trobava molt malament. Sort que al cap de poc van arribar en un baixador, el tren va parar i van baixar. Al principi ella no volia, li va voler treure importància. I ell li deia: "Et moriràs Mercè! És que et moriràs si no baixem!" Total, van baixar i... No hi havia res, era com un desert i només amb l'estació i una mena de casa. A dins una senyora els va dir: sí nosaltres ens n'encarreguem, i *no sap què i tal i qual*. En fi, ell explicant-se com podia, perquè ell d'anglès no en tenia ni idea, i aquella senyora tampoc. Al final van acabar dormint a l'estació de tren. Aquella senyora, molt amable, els va posar un llit al vestíbul i li va donar una aspirina a la Mercè. Allà els trens no paraven i es clar passaven a ras de l'estació a tota velocitat, *vamos*, que de tant en tant et despertaves amb uns *sustos* horribles. I l'endemà, la Mercè es va aixecar i ja estava bé. Van quedar astorats a l'agafar la roba d'ella i escorre-la, de la mà d'aigua que en va sortir. Va fer una suada, la Mercè, que no sap quants quilos va arribar a perdre. Però es va recuperar, que és el que conta.

Aquests viatges sempre donen de sí, i en Xavier es perd entre anècdotes. Moltes d'elles íntimes i personals, que no són per explicar, i que es guarda en un racó de la seva memòria.

LA GARRIGA, PINTEM?, EL CÀNCER I EL DIVORCI

18. LA GARRIGA (1982-1984)

XAVIER BAÑÓ MILLET

I al 1982 van deixar Sentmenat i van anar a La Garriga, al Carrer Sant Francesc, 102¹⁹.

La seva família, els Millet, són de l'Ametlla. Recorda que abans entre l'Ametlla i La Garriga hi havia una antipatia visceral, i tant! Als partits de futbol era una cosa impressionant, però a petades, i a cops de roc... Tot i que ells al ser dels estiuejants, no hi estaven tant implicats, però sí, sí, hi havia veritable competència. El cas és que ell a La Garriga hi havia anat poc. Fins que hi va anar a viure, i la veritat és que li va agradar molt. Després van conèixer als Argelaguers, es van fer amics i *no sap què i tal i qual*.

S'hi van dedicar molt a aquesta casa. A la Mercè li agradava molt tenir la casa arreglada, i a ell també. I constantment la pintaven... Era una d'aquestes cases típiques de poble, que tenen un cancell amb una segona porta, normalment de vidriera. Que ara que hi pensa, sobre la porta, la Mercè hi va pintar una sanefa amb color. Tenia un do per la combinació i el treball del color, molts li havien dit. I la veritat és que ell, a mesura que en va anar aprenent, aquesta habilitat va acabar sent el que més li agradava dels seus quadres. No sap si encara hi deu ser la sanefa...

Ara fa poc, hi va passar, perquè hi té parents a La Garriga, i hi ha relació. Però, va passar-hi un dia i es va dir: "Ostres no?" Es veu canviada, han tret tot el que hi van plantar al jardí... En fi.

Al 12 de juliol del 1984 es van casar als Jutjats de Granollers, pel civil i bàsicament per arreglar els papers. No van venir ni les famílies ni els pares respectius. Més que res perquè els seus pares s'estaven separant i era bastant

complexa i difícil. La veritat, és que tampoc tenien masses ganes d'organitzar res, i va servir d'excusa una mica, preferien els casaments discrets. Hi van anar la Rosa Maria i el Josep, i el Jordi i la Maria com a testimonis, sí.

En Xavier surt del seu despatx per anar a buscar un cafè. Sempre va bé per mantenir el ritme. El tecleig constant, els estridents *riiiiings* dels telèfons, paraules solapades i converses paral·leles el fan centrar el cap a la realitat, a l'avui i no a l'ahir.

19. LA GARRIGA (1982-1984)

JORDI SORT MIRET

En Jordi segueix remenant els records, ara mirant les fotografies de la seva germana, que es van fer un dia en un dinar a casa d'en Josep, no fa pas tant.

La Mercè i en Xavier van començar a buscar vivenda pel seu compte. Com que en Xavier havia estiuejat a l'Ametlla, i a més hi tenia família, van buscar per aquesta localitat. Però a l'Ametlla tot era molt car i eren segones residències, així que van començar a mirar pels pobles del voltant. El que estava més a prop era La Garriga. Els va agradar, i van llogar una casa al Carrer Sant Francesc núm. 102..

Després de ben bé deu anys d'estar junts, ara que ja estaven instal·lats a La Garriga, en Xavier i la Mercè van decidir casar-se. Es van casar pel civil al Jutjat de Granollers. Va ser una simple formalitat. Només hi van anar en Jordi i la Maria i una parella d'amics de La Garriga, per fer de testimonis. Ells eren una parella de carnisers de La Garriga. Com es deien? Ell es deia Josep i ella Rosa Maria. Li demana a la Maria si recorda alguna cosa més. La Maria amb la seva rapidesa característica, els busca al Google. Allà els té, són els propietaris de la carnisseria Argelagues, està al Carrer dels Banys núm. 21, a La Garriga.

20. LA GARRIGA (ANYS 80)

JOSEP ARGELAGUES I ROSA MARIA BESSÓN

La Rosa Maria està al mostrador, arreglant-ho tot mentre espera que entri el següent client. Alhora en Josep feineja a dintre. Encara recorden com un dia com aquell, aquell primer client que va traspasar al porta va ser la Mercè. Amb un somriure als llavis i una rialla fresca els va comprar alguna cosa de carn per dinar aquell dia. A poc a poc, aquella noia eixerida, activa i amb molta empenta es va convertir en una compradora habitual. I al cap de res va començar a venir el seu marit, en Xavier. Ell era tot el contrari, un noi molt tranquil i calmat. Eren totalment contraris l'un de l'altra, però s'enteniien molt bé, d'alguna manera era com si es complementessin. Els van explicar que eren nous al poble, que s'havien mudat feia poc en una casa d'allà a la vora. Tots dos eren molt agradables, i es van començar a fer molt i a sortir per sopar les dues parelles ...

I després van tallar. La Rosa Maria recorden els dies que van tenir a la Mercè plorant a casa. Ells dos acabaven de tenir la criatura i estaven molt ocupats. Però tot i així li van fer companyia. És quan les coses no van bé que es descobreixen els amics reals. Un amic de veritat, prioritza l'amistat per sobre de qualsevol altra cosa, és igual que tinguessin un bebè, ells havien de fer-se costat. Però la veritat és que per ella va ser molt dur i ho va passar molt malament. No només per la ruptura, sinó també perquè havia descobert que ell l'estava enganyant, i perquè havia deixat la feina i es quedava sola.

Però ells mai han volgut jutjar a ningú, tant en Xavier com la Mercè eren molt agradables i molt bona gent. Els hi tenien molt apreciat a tots dos.

Un cop tot net, la Rosa Maria entra un moment a la part del darrere de la botiga. El cap segueix donant-li voltes al tema. Ella pensa que en les coses de parella un no s'hi pot ficar. Només ells dos saben el que va passar i les raons. I amb l'amor mai se sap, a vegades t'enamores de la persona que no toca en el moment equivoccat, i no pots fer-hi res. I pots estimar molt a una persona i que arribi un moment en el que, encara que l'estimis, la relació deixi de funcionar. Perquè ells s'estimaven, feien molt bona parella, es respectaven molt l'un a l'altra, i tenien una complicitat especial.

Quan entra es troba en Josep mirant aquell quadre²⁰ que la Mercè els hi va regalar un dia, ja fa molts anys. Ella l'imita. En veu alta li diu al seu marit: "Era molt bona pintora la Mercè, en sabia molt, no trobes? A mi m'agrada molt aquest quadre." Ell, pensatiu li respon que sí. Llavors tots dos es posen a parlar d'en Xavier i la Mercè. L'últim cop que van veure a en Xavier va ser quan en Josep va tenir aquell accident. En Xavier els va venir a veure i els va estar explicant com li anava tot. En Xavier és una d'aquestes persones que no es corrompen amb el pas del temps, i això és maco. Ha madurat, és clar, però segueix sent l'autèntic, el que van conèixer de joves.

20. Veure CATÀLEG D'OBRA: PINTURA I DIBUIX (pàg.135).

21. LA GARRIGA (1982-1985)

EULÀLIA BOIX

L'Eulàlia surt de casa. Avui va amb temps. Cada dia a les sis de la tarda va a casa la seva mare, la lleva i li llegeix en veu alta, li explica les novetats del poble, i s'assegura de que passa una bona estona. Però avui, com he dit, va amb temps. I per primera vegada des de fa molt, para atenció a la façana de la casa que té al davant, porta per porta. No és que no en sabés l'existència, ni de bon tros! Però és d'aquelles coses que hi passes tantes vegades pel davant, que arriba el dia en el que passa a ser un element més del paisatge. I tot i passar-hi per davant milions de vegades cada dia, se n'adona que casi l'havia oblidat.

Va ser cap al any 1982 que l'Eulàlia recorda que es van instal·lar a davant de casa seva, una parella jove. L'Eulàlia vivia al Carrer Sant Francesc núm. 125, i la Mercè i en Xavi a la casa del davant, la núm. 102. Era una caseta amb una entrada exterior i de tres plantes dividides en: la planta baixa amb la cuina i el menjador, les habitacions i unes golfes. A més tenia una sortida amb un petit pati. La Mercè de seguida es va anar a presentar. Se l'imagina davant seu, tota *hippie* ella, vestida amb un aire bohemí i una trena descabellada que li cau per sobre l'espatlla i li arriba fins la cintura. Ell, en Xavi era nebot d'en Fèlix Millet, la seva mare n'era la germana. Tot i que això no feia que tingués cap posat altiu ni res per l'estil, al contrari, era un noi ben maco. I poc a poc, per temes del carrer i celebracions, es van anar coneixent.

I ara que hi pensa... Alguns dels mobles de casa de la Mercè i en Xavi, eren de família seva. No recorda ben bé com va anar, però va coincidir que la parella buscava mobles per la seva nova vivenda; i que els avis de l'ex-marit de l'Eulàlia Boix, l'Eugeni Pont, s'havien venut una de les cases senyoriales del carrer Provença, tocant a Balmes.

Concretament, en Xavi i la Mercè van comprar el llit de matrimoni amb unes tauletes a joc, un bufet de menjador²¹ i una llibreria.

I al cap de res de tenir-los allà, la Mercè i en Xavi es van casar; pel civil i d'una forma molt discreta. Només ho van voler arreglar perquè volien tenir un fill. L'Eulàlia recorda que va pensar que eren una parella molt maca, alegres i amb la típica innocència i entusiasme dels enamorats que acaben de començar una vida junts.

Però bé, aquesta felicitat va durar poc, la va engolir segurament la època més fosca i dolorosa de la vida de la Mercè. La seva amiga, Mercè.

Al 1985 la Mercè va patir un càncer de tiroides. Aquell mateix octubre que li van declarar, també li van operar. L'Eulàlia recorda perfectament aquell dia. Era finals de novembre, i al 20 havia nascut l'Aleix, el seu fill petit. Ella estava estirada al llit amb el seu fill en braços, i la Mercè i en Xavi van aparèixer amb un ram de flors per ella i un regal pel nen. La Mercè encara portava el coll embenat per l'operació.

I finalment, a les acaballes del 1985, en Xavi la va convèncer de deixar la feina i dedicar-se de ple a la pintura. Junts van muntar un estudi a les golfes, i un a l'altre es van anar engrescant perquè hi aboqués tot el seu temps i esforç. En Xavier li va prometre que l'ajudaria a després organitzar exposicions, a fer conèixer la seva obra. La Mercè estava molt il·lusionada, i li va anar explicar corrents a l'Eulàlia. Va entrar a casa seva corrents i l'Eulàlia encara pot sentir els seus crits d'excitació: "Eulàlia! Eulàlia! Saps que plego de treballar? En Xavi m'ha dit que em dediqui a la pintura, i hem muntat un taller per pintar..." I després la va arrossegar fins a les golfes de casa seva per ensenyar-li com les havien arreglat.

21. Imatge21 (pàgines 77-78).

Durant un temps es va dedicar de ple a la pintura. De fet, les seves dots artístiques van arribar a sortir al carrer; un any la Mercè va ser la dissenyadora de la catifa de Corpus del Carrer Sant Francesc. Un dia en parlaven amb en Frederic de Buen. Com que ell era qui sempre s'encarregava de les coses del carrer... Però ni rastre de la catifa de la Mercè, ni fotografies, ni el dibuix, ni esbossos... Res de res. L'Eulàlia pensa que és en aquests moments en els que te n'adones que les coses insignificants de l'avui, potser seran essencials al demà. Li hauria agradat veure-ho, i pensa que potser en el seu moment no la va observar suficients hores.

22. LA GARRIGA (1986)

XAVIER BAÑÓ MILLET

Al 1986, la Mercè va deixar l'AVUI per dedicar-se a la pintura. La idea era deixar de fer, deixar de treballar en una cosa que no l'omplia gaire i dedicar-se a una cosa que l'interessava molt que era pintar. Entre els dos van dir: "Home doncs, provem-ho no?" Pel que havien parlat, i que ell recordi, no tenia la intenció concreta d'ensenyar, sinó de pintar i anar fent exposicions. I si la seva obra es venia bé, i sinó la idea és que viurien del seu sou, s'imagina, no ho sap. La veritat és que en una determinada edat tot això t'és igual, ho fas i ja està.

A partir d'aquell moment la Mercè va començar a pintar de forma bastant regular, ho feia cada dia, als matins. Més aviat, des de primera hora. Recorda que estava molt entusiasmada i deia: "Ostres el primer estudi que tinc en serio!" Era una habitació que donava al balcó i a una finestra del costat. No era massa ampla, un estudi de 6 metres per 3, més o menys. Entrava la llum al matí, perquè es clar, està orientat a llevant. I noi, és clar, allà li anava molt bé per pintar, ja que efectivament era quan hi havia més sol, més llum natural. Es clar no té punt de comparació amb l'estudi de Joaquim Costa, allò era una cosa esperpètica.

A la Mercè li agradava pintar en qualsevol cas, no tenia cap mania concreta, almenys a la època que va compartir amb ell. Després que ja no estaven junts no ho sap, quan ens anem fent grans ens anem carregant de manies no?

Li agradava molt la música, i la lectura... Això sí que ho recorda. No recorda exactament la música que li agradava, bé la d'aquella època, la Maria del Mar Bonet, en Lluís Llach... I altres coses que ara no sabia dir, si les escoltés potser sí que les reconeixeria... El que sí que no escoltava era música clàssica, això segur! Perquè a ell li agradava i la Mercè sempre que podia li canviava.

Al 27 de març d'aquell mateix any, però, es van divorciar. Es van enfadar bastant, com és natural, això sempre passa, no? Sobretot perquè es van separar per culpa seva, diguem-ho així. Recorda que llavors li va treure el quadre²² del borratxo, li va donar i li va dir: "Aquesta és teva! L'he fet pensant en tu!" *Bueno*, les separacions sempre són dures. Però ell encara conserva el quadre.

23. LA GARRIGA (ELS ANYS 80)

JUDIT PONT BOIX

El braç de l'equip de vinil busca el punt en el que comença la cançó. El seu costant fregament és l'únic so de la casa. El disc dona voltes i voltes, com si per ser un aparell antic es mereixés el dret de l'espera. De cop un "clec", i el ritme del jazz s'obre pas per tots els racons del pis. *The greatest Jazz Concert in the World*²³ és una de les úniques coses que va poder aconseguir d'ella.

La Mercè i ella es van conèixer arrel de ser veïnes. La veritat és que des del principi d'arribar es van fer bastant. Llavors la Mercè i en Xavi es varen separar. La Judit recorda que la Mercè ho va passar molt malament. Per ella en Xavier va ser molt important, se l'estimava molt, i li ho va donar tot. La Mercè estava sola sense en Xavi i la seva mare estava sola amb tres nens, llavors de 14, 4 i 1 anys d'edat. Es van unir, la Mercè venia a casa, era una relació molt de parlar, d'ajudar-se mútuament. I així, a poc a poc, la Judit va començar a passar més temps a casa la Mercè que a la seva.

Visualitza la casa de la Mercè. En coneixia tots els racons, les habitacions²⁴, quins esglaons cruixien al pujar, on tenia guardades les coses... Per la Mercè l'estudi²⁵ era el centre neuràlgic de la casa. El tenia dividit en dues parts: una hi tenia una taula que donava al carrer amb un sofà al darrera; i a l'altra costat hi havia l'equip de música, i les separava moltes estanteries plenes de llibres. Sobre la taula hi havia una finestra que il·luminava l'estança i des d'on podies xafardejar el carrer. Llavors la Judit anava allà i s'asseien al sofà. Sempre ha sigut molt curiosa i llavors estava en plena adolescència, que és una època en la que estàs descobrint moltes coses. Recorda que sempre l'estava abordant a preguntes, sobre els anys 60, els anys 70, de música, de cultura, de llibres... Sempre

li recomanava llibres i deixava discos contínuament. Amb l'excusa de que li deixava coses, també sempre li explicava moltes coses de la seva vida. I es van fer amigues així. A més, sempre que la Judit necessitava algun llibre sabia que ella tindria alguna cosa, perquè tenia tota una biblioteca. Tenia molta passió per tot tipus de llibres. I de tant en tant n'hi recomanava a la Judit. .

La Judit reviu el seu primer amor. Als setze anys la Judit va tenir el seu primer *novio*. Li va voler escriure un poema però d'algun poeta famós. I és clar, va anar a demanar consell a la Mercè. Recorda que es van passar la tarda llegint llibres de poesia. Al final la Mercè li va dir: i si et mires en Joan Vinyoli? I van triar el següent poema:

Vares venir fins on jo dormia
I em vas despertar,
I em vas convidar a tenir set,
Una gran set per a la qual
Et vas fer copa on jo la pogués beure.

Joan Vinyoli, *Llibre d'amic*

A la Mercè li agradava molt el poeta Joan Vinyoli, i això significa que en tenia totes les obres. En aquest sentit era realment sorprenent; de cada autor que li agradés en tenia tots els llibres. A més també llegia la premsa, cada dia es comprava el AVUI i El País, com a mínim, i se'ls llegia. Llavors, quan trobava algun article que li interessava i tenia un llibre relacionat amb ell, el guardava²⁶. De cada llibre, tenia els seus articles al darrera, de diferents èpoques. Era una persona molt meticulosa i perfeccionista.

Tenia gran passió per tot tipus de cultura. La Judit diria que era una persona molt inquieta culturalment. Llegia llibres, la premsa per la política, d'art (perquè és el que havia estudiat), cinema, música... I era molt oberta en aquest sentit. Perquè en canvi, recorda que al seu marit, en Xavi, només li agradava la música clàssica, i quan la Mercè posava jazz rondinava. Però sobretot sempre anava combinant aquests dos estils: música clàssica i jazz, juntament amb la música catalana (Lluís Llach, Maria del Mar Bonet, cançons de trobadors).

La Judit deixa la ment en blanc i es centra en la música. Precisament, de jazz, el disc de vinil que més escoltava és el que ara ella escolta. Bé, aquests i a més era *super* apassionada a en Chick Corea i la Carmen McRae. De música catalana, un dels discos més escoltats per la Mercè era "Anells d'Aigua" (1985) de Maria del Mar Bonet. La Judit en té una còpia, recorda que va dibuixar-hi una caràtula i... tampoc és important. El cas és que sempre li ha semblat que algunes de les seves cançons amaguen pistes sobre la Mercè. És el cas de: *Carta a un amic*, *Dansa de la primavera*, *Un ram de llessamins*, *Viure sense tu*.

I quan arribava el cap de setmana, només entrar a l'estudi ja es veia d'una hora lluny la pila de llibres que s'havia comprat per llegir. A ella sempre li ha agradat la lectura, però li semblava impossible que una persona fos capaç d'absorbir tant en tant poc. I després, com que es passava llargues temporades sense treballar, llegia més, llegia tot el dia com a única distracció.

La Mercè se l'emportava a tot arreu: cada estiu anaven juntes a casa d'una amiga de la Mercè a Sant Pol; anaven a veure exposicions d'art a Barcelona; també li agradava molt el teatre i durant ben bé quatre estius cada any anaven a la Fira del Teatre al Carrer a Tàrraga²⁷, i s'estaven a casa dels seus pares; anaven juntes a concerts de jazz; feien sortides d'art amb gent de La Garriga; i també anaven a la platja i s'enduien l'Anna (la filla petita d'en Josep), qui sempre tenia a la boca també era l'Alba (filla gran d'en Josep). Altres cops anaven al cinema Alhambra,

ara mateix no recorda cap títol, però anaven a veure pel·lícules d'autor, res *d'americanades*.

La Judit sempre estava allà, li feia gràcia, era adolescent i estava creixent i descobrint el món (l'amor, l'art, la literatura...).

Un altre record molt *tonto* que guarda és el d'ella regant les plantes al jardí de la Mercè. Més tard, quan ella va emmalaltir ja el tenia molt deixat.

Ah! I aquelles jornades sobre l'amor a les que va anar... Sí, sí, eren xerrades que feien tot d'escriptors coneguts sobre l'amor des del punt de vista filosòfic i psicològic. Ho van fer a Benasque. Entre aquests escriptors hi seria en Racionero, i és clar, la Mercè hi va aportar la seva part. Li va regalar *De qué van los 60, mitos i ritos*²⁸ de Luis Racionero, que tractava, tal i com diu el títol, sobre els anys 60. Com que llegia tant, i acumulava tants llibres per diferents vies, sovint en tenia de duplicats, i llavors els hi regalava a la Judit. La Mercè va viure molt els anys 60, anys 70, tot el moviment *hippie* i la idea d'alliberar-se i li explicava mil anècdotes a la Judit.

De cop, empesa per una mena d'il·lusió sobtada, se'n va corrent a buscar el llibre. Vol tornar a fullejar-lo.

23. Imatge 23 (pàgines 77-78). /24. Imatges 24, 25, 26 i 27 (pàg. 77-78) / 25. Imatge 28 (pàg. 77-78) / 27. Imatges 30, 31, 32 (pàg. 77-78) / 26. Imatge 29 (pàg, 77-78).

24. LA GARRIGA (1986)

EULÀLIA BOIX

L'Eulàlia es diu: Se'n podria fer una pel·lícula d'aquesta noia! I és que no es va acabar aquí. Les males experiències van tornar i van anar en creixent.

Al cap d'uns mesos la Mercè va descobrir que el seu marit l'estava enganyant. Tant en Xavi com la Mercè treballaven al diari AVUI, i la dona amb qui l'estava enganyant també. De fet eren companyes de taula amb la Mercè. Es van divorciar, es clar. En Xavi se'n va anar amb l'altra dona, qui també es va separar del seu marit, amb qui eren pares de dues criatures.

La Mercè, quan ho va saber es va tancar a casa, i tot el veïnat es pensava que era fora i en realitat estava a dintre. Desconsolada, sense ganes de sortir a fora i aguantar el xàfec de tots els curiosos, sense forces de veure tots aquells llocs que li recordaven a ell. Fins que passats uns dies va anar a parlar amb ella. L'Eulàlia feia poc també s'havia divorciat del seu marit, i és clar, això devia empènyer la Mercè a pensar que ella la sabia entendre i ajudar. Aquest fet va ser el que les va unir més, i el que va fer que a partir de llavors aprenguessin a cuidar-se l'una de l'altra.

Va passar un disgust molt gran, no només pel fet d'haver-se divorciat, perquè ella l'estimava molt a en Xavier, sinó perquè havia perdut tota la seva vida. Això és el que la Mercè va portar pitjor. A l'Eulàlia li venen a la memòria la infinitat de converses que van mantenir darrere d'aquest tema.

Pobreta Mercè.

25. LA GARRIGA (1986-1988)

MARIA CREUS TUDÓ

Tot i que sempre ha opinat que eren coses seves, i ells sabran el que va passar realment, la Maria ha de reconèixer que alguna vegada ella l'havia intentat picar a la Mercè, darrera d'en Xavier. Però res tu, mai va aconseguir que en sortís ni una sola paraula dolenta de la seva boca. Mai, mai va parlar malament d'en Xavi.

El cas és que quan en Xavier i la Mercè es van separar, ella havia deixat el diari AVUI per dedicar-se a pintar. I clar en aquell moment, la decisió que ella havia pres, comptava amb que el seu marit la mantindria amb el seu sou. I quan es va trobar sola va haver de buscar feina.

Va aprofitar els seus contactes, que no eren precisament pocs. Va ser al 1986. En Jordi Maluquer llavors era el director general del Departament de Cultura de la Generalitat (des del 1982). Ell li va aconseguir la plaça com la seva secretària i administrativa personal. Va ser una feina de mesos.

Després va treballar a l'editorial Laia, una editorial petita, en la que la Mercè llegia i corregia les còpia originals dels llibres. Aquesta feina li agradava. I fa memòria d'alguna tarda d'hivern en la que els n'hi havia llegit algun, de relat.

26. LA GARRIGA (ELS ANYS 80)

JUDIT PONT BOIX

La Judit desa el llibre. En té molt bon record de la Mercè, i res podria canviar-ho.

Si hagués de triar una paraula que definís la Mercè, sens dubte, seria *independència*. Ella ho era en tots els sentits.

Era independent a nivell econòmic. Des de ben joveneta, quan va marxar de casa i va mudar-se a Barcelona, mai va demanar res als seus pares, es va espavilar. Treballava i estudiava alhora i ella mateixa pagava el lloguer d'un pis compartit. Mai més va tornar a Tàrrrega, en el sentit de que es va independitzar el cent per cent als divuit anys. I mai va demanar gens de diners a ningú, va ser totalment autosuficient.

També ho era molt a nivell emocional. Era com si... La Mercè tenia molt el seu món, protegia molt el seu espai. Parlava amb tothom, però tenia un món interior en el que ningú hi podia arribar. Molts dels seus amics ni la coneixien. I moltes vegades, li ho explicava a la Judit, perquè no era ni l'amiga de tota la vida ni la família, era la veïna i era una relació més transparent, o almenys això notava ella. I a vegades li explicava coses molt íntimes que no sabia ni la seva família. A més, havia patit molt, i sempre s'ho guardava per ella. Per dir-ho d'alguna manera, la Mercè preferia fer-se mal a ella mateixa abans que molestar a algú.

A vegades pensa que, la família a l'estar lluny, potser no ho va arribar a saber mai. O sí, perquè de fet la seva mare, la Teresa, era molt patidora i constantment l'estava trucant. El que passa és que la Mercè, tant independent, s'atabalava.

Però va patir moltíssim; la separació de la seva parella, que va coincidir en un moment en el que estava malament de salut, després va estar bé, però va tornar a recaure... I la Judit amb la seva família van estar vivint tot el procés.

Era una persona tant independent, que a vegades semblava una persona fins i tot... incompresa.

Imatge 20: Façana de la casa del carrer Sant Francesc (dreta).

Imatge 21: Bufet del menjador.

Imatge 23: *The Greatest jazz concert in the world.*

Imatge 24: Habitació.

Imatge 25: Habitació.

Imatge 26: Habitació.

Imatge 27: Habitació.

Imatge 28: Estris de pintura.

Imatge 29: Llibres de la Mercè, amb els articles corresponents.

Imatge 30: Fira del Teatre al Carrer de Tàrrega (feta per la Mercè).

Imatge 31: Fira del Teatre al Carrer de Tàrrega 2012.

Imatge 32: Fira del Teatre al Carrer a Tàrrega 2012.

LA GARRIGA I L'ESCOLA D'ART

27. LLEIDA (1987-1990)

JOSEP SORT

En Josep torna al pis. La Kate, l'altre gata reclama la seva atenció. És més jove i de pel gris. Sempre ha pensat que té un cert aire de gata *pija*, de bona família. Ell li reomple el bol. I ara que veu a la gata menjant, se li fa un forat a l'estómac que decideix omplir amb una poma. Mentre la queixala torna a submergir-se al passat de la seva germana.

Recorda que al desembre de 1987, en Jaume Minguell va ajudar a organitzar la Inauguració de la obra de la Mercè a Tàrraga²⁹. Després, ja es va anar endinsant en aquest món, i va fer una gran quantitat de exposicions, tant d'individuals com de col·lectives³⁰. Sobretot en va fer diverses de col·lectives a Lleida, i com que no sempre hi podia assistir, a causa de la distància, a vegades hi anaven els seus parents. En Josep encara té en ment una exposició que hi va anar ell, on la Mercè hi tenia exposats dos o tres quadres, i un home es va interessar per comprar-ne un d'ells. Ell va trucar a la Mercè per demanar-n'hi el preu; però ella va dir que no el sabia pas, que si el senyor el volia, li regalava. I mentre ella anava dient no ho sé, no ho sé... Ell li va dir : -“Però Mercè ets tu qui l'ha fet, si no saps veure'n tu el preu de la teva obra anem bé, perquè jo en aquest àmbit en sóc un inexpert, tant m'és que m'ofereixi 8319 pessetes com 83193! (50 i 500 euros actualment)!” La Mercè no tenia esperit comercial, li feia vergonya demanar diners pels seus quadres. Va vendre ben poques obres a la seva vida, quan algú s'interessava per un dels seus quadres o ceràmiques li regalava i llestos. És cert que la nostra família mai ha sigut amant dels diners, però igualment un s'ha de mantenir, i no pintaven Dalí o Picasso per plaer i després en treien profit? Doncs per què ella no feia el mateix?

I es clar, això fa impossible la tasca de localitzar gran part de la seva obra. A ell li agradaria si pogués veure altres obres de la seva germana. A casa n'està ple d'obres seves. Obres que ella li va regalar en vida i altres que van trobar després de la seva mort. Però igualment, està convençut que n'hi ha forces més, de coses. Bé, ell com a mínim en recorda algunes, tant d'exposicions en les que havia assistit com aquelles que ell l'havia ajudat a transportar. N'és el cas de les potes de taula. Durant un temps la Mercè es va dedicar a decorar potes de taules amb formes de ceràmica, i sap del cert que en va vendre algunes.

O en Jaume Minguell Miret mateix, per exemple, la Mercè li va regalar alguna obra. Fa poc va anar a demanar-ho als seus parents vius, perquè en Jaume ara ja és mort. Li van explicar que després de la seva mort, els seus béns van ser repartits entre els seus 6 fills, i a saber qui ho té.

De cop el truquen al telèfon. És l'Alba la seva filla. Està molt content de tenir-la aquí, a ella i al seu nét! Però aviat hauran de tornar a Edimburg.

EL CAPÍTOL QUE HI HA A CONTINUACIÓ HA ESTAT REDACTAT A PARTIR D'UNA ENTREVISTA REALITZADA POSTERIORMENT A L'ENTREGA DEL TREBALL. TOT I AIXÍ, EN RELACIÓ A L'ORDRE CRONOLÒGIC QUE ES SE-
GUEIX EN LA HISTÒRIA RELATADA, ÉS NECESSARI COL·LOCAR-LO EN AQUEST PUNT.

LA GARRIGA (1988-1992)

MONTSE CODONY

És dilluns, la perruqueria està tancada, i la Montse està a casa. És el seu dia de festa, o com a mínim aquell dia que pot aprofitar per arreglar la casa. La Laia, la seva filla gran, està fent el projecte de final del cicle superior d'Interiorisme. Les dues cansades decideixen parar un momentet, asseure's al sofà i parlar de les seves coses. Enmig de la conversa apareix la Mercè.

Als 15 anys la Montse va començar a treballar a la perruqueria del carrer Sant Francesc a La Garriga. Al 1982, la Mercè es va traslladar a La Garriga i hi va començar a anar-hi com a clienta, llavors la Montse tot just tenia 18 anys i poc havia de pensar que aquella dona alegre i decidida arribaria a ser una de les millors amigues que ha tingut mai. Al principi, com que ella era molt joveneta, a la Mercè la pentinava molt poquetes vegades. Després, al 1988, la perruqueria es va traslladar a Granollers, i com que la Mercè ja era una clienta habitual, hi va seguir anant. I va ser allà on es van fer amigues de veritat, i van deixar aquella relació més de perruquera i clienta. Sovint al matí baixaven juntes cap a Granollers. La Montse hi anava a treballar i si la Mercè també hi havia d'anar, la Montse pitava, ella pujava al cotxe i baixaven cap avall. La Laia, llavors petitona, també hi anava dintre, sempre estava a la *pelu*. O sinó la deixava a la parada del bus, i la Mercè se n'anava cap a Barcelona. La Montse no sap què hi feia exactament, però

constantment hi era.

Després es van canviar de local a Granollers mateix. La Mercè els va ajudar amb el trasllat. Ella feia coses d'aquestes, era així de maca. Amb aquest nou local van guanyar-hi un bon aparador, i la Mercè les va començar a ajudar a fer-los. Feia aparadorisme puntualitza la Laia. La Montse en especial en recorda el primer, un aparador de Nadal. Van anar a la bòbila de Bigues, on la Mercè deia que hi havia uns totxos que es cremaven i es quedaven tots fosos amb uns colors molt macos, verds esmaragdes i daurats. I sí, era així. Llavors van anar col·locant les pedres i a sobre hi van col·locar uns vidres quadrats que tenia la Mercè i les van convertir en taules, una aquí, una allà... i després van anar posant les coses a sobre.

Ara que parlen dels aparadors, la Montse li explica a la Laia aquell dia que justament després de fer-ne un la Mercè va anar amb ells a dinar. Era un cap de setmana, i tota la família de la Montse havien de anar a una festa d'uns amics del seu pare. I com que s'havien passat el dia juntes, la Montse li va dir si volia venir. Era una cargolada, i el seu marit, el seu pare, el seu germà i la Mercè es van fotre de cargols... A tots els hi encanten! En van menjar tants que posaven galledes per tirar les closques. La Mercè se'n va posar les botes! Li agradaven molt, molt, molt! La Montse riu recordant l'escena, amb el fàstic que li fan a ella, la quantitat que se'n van arribar a menjar els altres.

La seva era una relació diferent, no eren dues amigues que sortien o que feien coses... la Mercè venia i ella li tallava els cabells, xerraven i la Mercè es quedava... O la Montse anava a casa seva. És clar, la Montse també tenia les nenes... Però això no vol dir que fossin menys amigues, la Mercè li ho explicava tot a ella.

La Mercè era molt bona, alegre, valenta... Físicament, era molt primeta. La Laia repeteix una vegada i una altra: "I aquelles ulleres que sempre duia, jo me'n recordo d'unes ulleres grosses, grosses... Clar jo era petitona i em devien

impactar molt! I la cara sempre super neta i... fineta.” La Montse esclata a riure: “la Mercè mai es maquillava, no, no!” I quan la Laia la va conèixer ja portava el cabell curt, i més tard, la perruca també la van agafar així, però quan era joveneta portava unes melenes... I se’n va a buscar una foto⁴⁵ de la Mercè de joveneta amb el cabell llarg perquè la Laia la pugui veure.

Quan torna, la Laia continua el seu interrogatori. Diu: “Una cosa, ella era *hippie*?” La Montse li respon que una mica així *hippie* sí que era, però potser la definiria com més bohèmia. Recorda que amb la forma de vestir i tot, sempre agafava el primer que pillava, i s’ho posava. La Laia diu: “A mi si em diguessin vesteix-la diria amb una camisa i uns pantalons... alts! Vestia pintora.”

I fumava la Mercè! Fumava Ducados negres, els del paquet blau. D’això la Laia també en té algun flaix. Sí que fumava sí!

Era molt *carinyosa*. A la Montse sempre li parlava molt dels seus germans i moltíssim dels seus nebots. També li havia explicat coses de quan havia estat al pis d’estudiants amb unes noies de Tàrraga, parlaven del seu ex-marit... Però sobretot recorda això, que era molt *carinyosa*, amb elles ho era molt. Per exemple, la Laia qui pràcticament es va criar a la perruqueria de la seva mare, no era una nena d’estar assentadeta al sofà, i sempre anava corrents entre les cadires i sovint veia a la Mercè. A ella la Laia li feia molta gràcia, perquè sempre li ha agradat molt pintar i dibuixar, i deia que ho feia molt minucios, molt detallista.

A més era molt intel·ligent, i tenia molt interès per tot. Li agradava molt llegir, la Montse recorda que tenia la casa plena de llibres a piles i a caixes. Ara conserva algun llibre d’ella, per exemple: el “Llibre de les meravelles” de Ramon Llull escrit en català antic, o de Manuel Vázquez Montalbán “Los pájaros de Bangkok”, “Los alegres muchachos

45. Veure Imatge 57 (pàgina 110-111).

de Atzavara” i “Los mares del Sur”. També anava de tant en tant al cinema, ara no ho recorda, però segur que no eren pel·lícules normaletes d’aquestes d’Amèrica les que anava a veure. La Laia la veu veient pel·lícules franceses o clàssiques. I la música... Això sí que li encantava, en tenia tants de discos...

I així relacionat amb la perruqueria... Li agradaven molt els xampús dels cabells! És veritat, sempre n’estava provant de nous, deia: “Va quin em poso avui?” I tot i que no es maquillava, ni s’interessava per la roba, li agradava pentinar-se i portar el cabell maco. Ara de cop li ve tot de flaixos de la quantitat de vegades que la Mercè l’havia trucada i li deia: “Se m’ha acabat el xampú!” I la Montse anava corrents amb el cotxe, parava un moment i li deixava a la porta.

28. LA GARRIGA (ESTIU 1988)

JAUME GUARDIS

En Jaume fa una última ullada a la sabateria per assegurar-se que ho ha deixat tot ben arreglat. I convençut, comença a caminar. És un home alt i de cames llargues, i això fa que tot i el seu tarannà tranquil, les seves gambades el facin avançar ràpid. Té mil coses en les que pensar, però es centra i ho arracona tot per al cap d'una estona. Un únic nom l'ocupa: Mercè.

Qui li va presentar la Mercè van ser l'Eulàlia Boix i l'Eugeni Pont. Quan la Mercè es va mudar a La Garriga, al Carrer Sant Francesc, va anar a viure just davant d'aquests dos. Com que la Mercè estava sola, s'ajudaven i així es van anar coneixent. Fins que van descobrir que la Mercè era pintora. Va ser llavors quan la hi van voler presentar a ell, ja que ell també havia estudiat Belles Arts i estava interessat en el món de l'art. A partir d'aquí en Jaume i la Mercè es van anar freqüentant. Fins que va arribar l'estiu del 1988. Aquell mateix any hi havia hagut un canvi de partit a l'Ajuntament, i havia passat a governar CiU. La Marta Castelar Garriga i la Maria Busquets van anar a veure el Regidora de Cultura, la Imma Gendra, per muntar un taller d'arts plàstiques per l'estiu. Es veu que ella ja tenia en ment feia temps crear una Escola d'Art més professional. Així que per tal de legalitzar el procés, van posar un anunci a les revistes locals o comarcals (La Plaça Gran, el diari 9 Nou) en el que es demanava professorat.

Va ser en Jaume qui va veure l'anunci, i va pensar en la Mercè. Li va demanar que què li semblava i es van presentar tots dos. Així doncs, els fundadors de l'EMAD van ser la Marta Castelar Garriga, la Maria Busquets, en Jaume Guardis, i la Mercè Sort Miret. Tots quatre van començar l'escola al setembre del 1988.

Fa una pausa per mirar el rellotge, no voldria arribar abans d'hora tampoc.

29. LA GARRIGA (ESTIU DEL 1988 /1988-1989)

MARTA CASTELAR

La Marta porta uns dies de no parar, sempre amunt i avall, però s'ha d'agafar tot el que et vingui, tot es necessita: *plan A*, *plan B* i *plan C*. Ara que ha trobat una estoneta però, agafa el carro de la compra i baixa al centre del poble, anirà a comprar quatre coses al mercat. Mentre les veus de la gent, els colors vius de les parades i les olors dolces de la fruita la rodegen per totes bandes, la Marta recorda.

La Marta es va mudar a La Garriga l'abril del 1988. Tenia en ment preparar un taller plàstic a casa seva durant l'estiu, i com que coneixia a la Maria Busquets li va explicar el seu projecte i juntes van demanar el permís a l'Ajuntament. Al juliol del 1988 ja estava fent el curs a casa, era orientat a nens i treballaven plàstica i ceràmica. Va anar *super* bé i van tenir un pilot de gent, que ella no coneixia a ningú, i recorda que es va quedar molt parada.

De fet, anys enrere, abans de venir a viure al poble, la Marta ja havia proposat de fer una Escola d'Art a l'Ajuntament de La Garriga, quan l'alcaldessa era la Núria Albó. La Núria li va dir: "Hòstia! Això ho arxivem perquè pot ser un projecte molt *xulu*, però primer hem d'esperar a que l'Escola de Música tiri."

El cas és que a finals d'estiu l'Ajuntament els va proposar a en Jaume Guardis i la Mercè, i la Maria Busquets i ella, de muntar l'Escola d'Art. Que en realitat, ara que hi pensa dels altres ho entén, però ella que acabava de arribar... Potser va ser pel taller que van muntar a l'estiu, o per la proposta que havia fet feia anys... *Bueno*, no sap ben bé per quina via va anar, però al setembre van començar. Això és el seu record.

El primer local va ser el de la Farmàcia de la Plaça³¹, va ser el curs del 1988-1989. Ella i la Maria van portar les

31. Imatge 33 (pàgines 110-111).

classes per nens, i la Mercè i en Jaume les d'adults. Ella també havia treballat amb adults, però bàsicament es dedicava més a nens.

Ella i la Maria van dividir les classes en ceràmica i en plàstica. A plàstica, de la que ella n'era la professora, feien treballs del que és conèixer el llenguatge artístic, tot el que serien els colors, les formes, composició... Però sempre a partir del treball plàstic, és a dir, de la manipulació de material, molt material de reciclatge, molt material expressiu, la creativitat, aprendre a jugar amb quatre coses, a donar forma a elements molt simples. Riu al pensar en els llargs recorreguts que feia de fàbrica en fàbrica buscant materials que els sobraven.

I mentre la Maria feia ceràmica. Què hi feien a ceràmica? A veure que hi pensi...

Però la veu d'una dona cridant "Oferta del dia! Tot a meitat de preu!" la desconcentra. I aquest pensament ja no el tornarà a refer, no aquell matí almenys.

30. LA GARRIGA (1988-1989)

FINA BERNAD

La Fina es mira al mirall. Al matí ha anat a la platja i no ha tingut temps d'arreglar-se el cabell com li hauria agradat. Si la Mercè hagués estat allà amb ella li hauria dit que estava carregada de manies. I és que a ella va arribar un punt en el que ja li va deixar d'importar massa el seu aspecte. Era molt reservada, i deixava molt clar el seu cercle d'amistats, així que la Fina no va arribar a saber mai què va ser allò que va provocar que la Mercè deixés d'arribar cinc minuts tard per arreglar-se.

Quan a la tardor es va iniciar el curs del 1988-1989 de l'EMA (Escola d'Art i Disseny), la Fina s'hi va incorporar per impartir unes classes més teòriques. Ella feia tot just un any que s'havia mudat de Barcelona a La Garriga, i també estava pensant en muntar una escola d'art. De fet havia anat a veure a la Núria Albó, però la Núria estava amb l'Escola de Música. Quan van aparèixer els anuncis, una amiga seva ho va veure i li ho va comentar. Quan va anar a presentar-s'hi, la Imma Gendra, la Regidora de Cultura de llavors, li va explicar que hi havia un grup que ja ho havien tirat endavant, i li'n va donar l'adreça. A partir d'aquí, la Fina ja es va posar en contacte amb en Jaume Guardis. La Fina sempre havia estat vinculada amb diverses escoles d'arts plàstiques (l'Escola Massana...) i, a més, havia estudiat Història de l'Art. Així que de seguida va passar a formar-ne part.

I així va ser com es va organitzar aquest primer curs: en Jaume i la Mercè feien les classes d'adults, la Marta i la Maria de nens i ella va fer algunes xerrades de sensibilització amb l'art. Però la Mercè, a més, n'era la directora. Ai no! La coordinadora! La Fina riu encara observant el seu reflex en el mirall. Recorda com s'arribava a posar la Mercè. Sempre deia que directora no li agradava, que sonava massa imperatiu. Així que es feia anomenar coor-

dinadora. Van fer un programa educatiu basat en tres àmbits: les arts plàstiques, el disseny i els oficis artístics. La Mercè va ser qui va estructurar els grups, les edats, les taxes que havien de pagar³²... Era molt organitzada, cap dels altres es va veure en cor de fer-ho; i si ho haguessin fet, segur que no hauria quedat tant ben estructurat que com li va quedar a la Mercè.

La Fina deixa els seus pensaments aquí. Es centra en arreglar-se quatre flocs de cabell rebels. I ara, convençuda que ja no hi pot fer res més, agafa el pom de la porta.

31. LA GARRIGA (1988-1989)

JAUME GUARDIS

En Jaume recorda perfectament el primer any, va ser un caos.

Per començar, no tenien ni escola ni seu per dir-ho d'alguna manera. Estaven instal·lats on actualment hi ha la Farmàcia de la Plaça de l'Església (Carrer del Centre, núm. 29) on fins llavors hi havia estat el Banc de Sabadell, i el local estava buit. Les classes amb els nens es feien a la planta baixa, i les dels adults a les golfes. En un inici la Mercè i ell feien les classes de dibuix i pintura per adults de forma conjunta. Però al final van acabar tenint dos grups, ja que van dividir les golfes en dues estances, i cada un tutelava a un d'ells, o un ensenyava dibuix mentre l'altre feia pintura... s'ho van anar compaginant. Llavors de tant en tant, sortien a pintar, o bé a la Sínia (llavors encara hi havia vegetació) o bé a casa la Fina mateix. Hi anaven amb el grup d'adults, i feien dibuix i pintura lliure de l'entorn, o si no els col·locaven una sèrie d'objectes (carbasses, gerros, robes...) perquè els dibuixessin.

Però el cas és que el local no estava adequat: entrava aigua a les golfes; als primers dies no hi havia aigua corrent, i els nens anaven a rentar-se les mans als lavabos de la policia local, llavors sí que es van espavilar a posar aigua corrent!; a més, van haver de muntar una regleta d'endolls amb una xarxa de cables i portalàmpades subjectes al sostre d'una forma ben rudimentària... Van estar-hi un curs, sí, però va ser un curs difícil que si no hagués estat per l'entusiasme dels inicis... Segurament hauria acabat malament.

32. LA GARRIGA (1989-1990 /1990-1991)

JAUME GUARDIS

Aixeca la mirada del rellotge. Té cinc minuts per passar un moment a recollir aquell encàrrec que fa dies que l'espera i tot i així, arribarà puntual. Les seves passes canvien de rumb, però no els seus records.

El següent curs, el de 1989-1990, l'Escola de Música es va traslladar a Can Mora a la Plaça del Silenci, així que l'Escola d'Art es va poder traslladar a Can Xic Corder³³. En Jaume no pot evitar un somriure d'orgull quan recorda el canvi que va significar aquest trasllat per l'escola.

A la primera planta, pels matins i a primera hora de la tarda es feien les classes per adults; i a les tardes, pensant en quan sortien de l'escola, començaven les dels nens. En tots dos grups les classes eren més aviat una introducció a un abast general de les arts plàstiques, pintaven, dibuixaven, modelaven amb fang... Al pis de dalt es van instal·lar un parell de forns per coure ceràmica, i era allà mateix on es feien les classes d'aquesta especialitat. Els professors van seguir dividits en els mateixos grups, la Marta i la Maria amb els petits; la Mercè i ell amb els grans. Això sí, en aquest segon curs la Fina ja va passar a ser professora d'Història de l'Art.

I tot va seguir igual durant dos cursos. Bé igual, igual no, cada any intentaven innovar, preparar classes més interessants, nous projectes... van anar construint l'Escola d'Art amb passió.

33. Imatge 34 (pàgines 110-111).

33. LA GARRIGA (1989-1990)

MARTA CASTELAR

La Marta s'acomiada d'un antic alumne de l'Escola d'Art. Està molt contenta, perquè molts dels nens que va tenir ella ara són artistes professionals o ho estan intentant. I de cop li venen tot d'imatges de tots aquests nens fent tot tipus de manualitats i treballs a Can Xic Corder.

L'any de la farmàcia va ser molt precari, i el curs del 1989-1990 van traslladar-se a Can Xic Corder. Era un local que els havia cedit l'Ajuntament, tot era municipal, ells et deien ara tu treballaràs aquí, i tu: Vaig cap allà! *Apali!*

Al principi van compartir el local amb els adults, i s'ho compaginaven amb els horaris. Però l'època que ella recorda millor és quan Can Xic Corder era on només es feien les classes de nens³⁴.

Els primers anys tant la planta baixa com el pis de dalt estava ocupat per la Maria Busquets amb les classes de ceràmica. I ella estava en una sala molt petitona a la planta baixa que li deien la Sala de los Testigos, perquè hi havia hagut uns Testimonis de Jehovà. Era un "local" molt petit i *cutre*, no hi havia ni ventilació, tot estava fet un desastre... Mira que s'hi va passar anys allà!

Per sort després ja ho van arreglar i la Marta va tenir més espai. Bé de fet, amb les reformes i la millora de les condicions i tot van integrar dos membres al grup. La Maria Busquets va passar a tenir a la Berta Sallés com a ajudant, i ella a la Vicky Amador. Feien molt bon equip les quatre. Tothom n'estava molt content. Tenien moltíssim alumnes, però espectacular, no cabia ni un nen més! I a més tots els *nanos* en tenen *super* bon record, que tu no t'ho penses, però t'ho van dient amb el temps, perquè aquest amb qui acaba de parlar no n'és el primer! S'hi

va estar moltes nits sense dormir per tirar endavant aquesta escola, però ja se sap! Tot plegat va ser molt maco.

I de fet elles quatre ja no es van moure mai més d'allà. Sí que hi va haver una temporada que va passar a l'equip directiu amb en Jaume i la Fina... Però vaja molt poc temps! És per això que ella de la Mercè tampoc en té gaire record. La Marta mai va treballar amb ella, perquè la Mercè estava amb adults. Quan connectava amb la Mercè era a les reunions. I sí que recorda l'època en que estava malalta, i l'hospital... Això sí que ho recorda molt, pobre noia, perquè va ser molt llarg. I tot i així, amb el poc temps que havien passat juntes se l'hi ha quedat gravada una imatge de la Mercè molt alegre. I ostres que estava passant un procés molt dolorós i la Marta l'admirava, sempre pensava: "Tot el que viu i encara viu!" Era una persona amb molt caràcter, amb molta força i empenta. Era molt acollidora, ella havia estat a algun sopar a casa seva i era molt atenta a ensenyar-te i mostrar-te el seu món. Era molt valenta també, perquè *osti* l'anaves a veure i sempre et feia la broma.

Quants anys va estar-hi ella a l'EMA al final? Ben bé uns catorze anys... Sí va entrar al curs 1988-1989 i al 1996-1997 van marxar totes quatre a través d'uns problemes amb l'Ajuntament.

"Mira saps què?" pensa per si mateixa, me'n aniré un moment a Can Guardis, potser veig en Jaume i tot! Avui està fent un intensiu de l'Escola d'Art! I tot rient va saludant a tots els coneguts que es troba pel camí. Entre ells troba una dona que té un nen petit que es diu Unai, igual que el seu fill! Quina gràcia! Té un riure fàcil i fresc que s'encomana, i les dues mares es queden rient, enraonant i explicant-se anècdotes.

34. LA GARRIGA (1990-1991)

ÀNGELS ROSERS

Plou i l'aigua cau pels carrerons de Sant Feliu de Codines. L'Àngels està al pis de dalt, on hi té muntat el seu taller, just al costat de l'habitació; mai se sap quan arribarà la inspiració. El taller està ple d'obres a mig acabar, obres a perfeccionar i obres que no sap on penjar. I és que ja té totes les parets plenes de quadres, un sota l'altre, com si fossin les peces d'un puzle. Cada quadre amaga una història que explicar, un moment que recordar. Dóna una càlida sensació d'acolliment a la casa, la posseeix de vida. Deu ser cosa d'artistes, recorda que la Mercè tampoc desaprotitava cap paret. I recorda aquells anys que varen compartir. Van haver-hi moments intensos, molt macos, moments també més complicats, bastant difícils, una mica de tot.

L'Àngels va conèixer a la Mercè a l'Escola d'Art (EMA). Tot va ser arrel de la seva amistat amb la Marta Castelar. Llavors estava treballant a la Universitat donant classes d'Expressió Gràfica, però era un tema molt diferent del que ella realment es dedicava, més de la branca artística. La Marta la va trucar per *aviam* si coneixia a algú de Belles Arts per donar classes a l'Escola d'Art de La Garriga, i mira, va ser dit i fet. L'Àngels li va dir: "Escolta'm saps què? Que si et sembla bé m'estaria bé un canvi!"

I així que va ser com va entrar a l'Escola d'Art al curs 1990-1991. Li va semblar una idea molt maca, a més es tractava d'un projecte fantàstic, i a més a més, posat en un lloc com La Garriga, un espai ni excessivament gran ni massa petit. De seguida li va semblar molt factible de portar-ho a terme.

I després ja va conèixer en Jaume, la Fina i la Mercè que li van semblar tot una sèrie de gent... molt agradable. A part, també li agradava la forma de treballar de la Marta.

En un principi, va començar ajudant a la Marta en els tallers de plàstica, que era per nens de fins a dotze anys.

Però va enxampar un any de canvis. L'escola va voler projectar-se a nivell de cicles formatius. Al ser estudis reglats, van començar també a fer tots els exàmens oficials a Badalona. Va ser tota una experiència molt nova. I llavors ella també va passar al grup d'adults. I en poc temps, la Marta va agafar una mica de descans per la maternitat, i ella va ocupar el seu lloc dins de l'equip directiu de l'escola.

La Mercè, en canvi, estava més a tota la part de *cuineta*, sempre li havia agradat molt tots els processos de pintura. Per això impartia els Cursos Monogràfics per adults, que era la seva salsa, on ella es trobava a gust.

Per tant, des del seu punt de vista, la Marta era qui treballava més amb els grups infantils, la Mercè amb els de adults, i tota la resta, en Jaume, la Fina i ella, estaven una miqueta a cavall de tot això i intentant engegar tot aquest procés nou.

No recorda ben bé com va començar la seva relació amb la Mercè. Segurament es devien començar a fer més per tota la seva vessant artística. A més era una persona molt entusiasta de l'escola, se l'estimava molt. I és clar, quan arribes en un lloc nou i et trobes persones tant implicades, no pots evitar admirar-les i acostar-t'hi. I és clar, a més és que la Mercè tenia un caràcter que et donava facilitat al fet de conèixer-la. Era una persona molt oberta, molt alegre i molt acollidora. Això sí, després tenia una part seva, personal, molt reservada.

Quina noia la Mercè, hi ha poca gent com ella. Mentre pensava tot això pràcticament ha anat a parar davant del gravat³⁵.

35. CATÀLEG D'OBRA: PINTURA I DIBUIX (pàgina 135).

35. LA GARRIGA (1990-1991 / 1991-1992)

FINA BERNARD

A partir d'aquí, van anar tenint clar que havien de fer estudis reglats, sobretot vinculats amb la indústria del moble. A més, de seguida la van voler orientar com a estructura comarcal, pels estudis d'Arts i Oficis, ja que mancaven.

És per això que al curs 1990-1991, a l'EMA hi van canviar algunes coses. Com que ella i en Jaume eren els únics amb llicenciatura (d'Història de l'art ella i de Belles Arts ell) van assumir els càrrecs de directora i de cap d'estudis. Més que res per tenir-ho tot més legalitzat quan s'havia de firmar qualsevol cosa. La Maria Busquets no tenia cap títol, la Marta Castelar no tenia Belles Arts acabats, i la Mercè tampoc.

Però per tal de que el departament els deixessin entrar a impartir els cursos reglats, van haver de demostrar que realment s'estaven donant unes classes que estiguessin a l'altura. En un principi l'EMA mateixa va crear el que anomenaven el Curs Preliminar, un any en el qual la gent seguia un pla amb l'objectiu de que es situessin i es sensibilitzessin amb l'art; i després ja escollirien l'àmbit artístic que més els hi interessava per fer els tres Cursos Especialitzats. La Mercè era la professora de la major part de classes del Curs Preliminar, feia de tot i era molt bona. D'alguna manera, la Mercè va ser qui va dinamitzar tota la part de dibuix, pintura, modelatge... Va inventar-se una assignatura que es deia Taller de Recerques, que consistia en fer escultures amb materials reciclats... Aquest curs se'l va sentir molt seu, la Mercè. Llavors estava dividit de manera que a cada trimestre treballaven aspectes diferents (a un treballaven el pla, l'altre el volum...).

Després ja, al següent curs, el del 1991-1992, van poder seguir els estudis reglats. Aquests es basaven en dos

Cursos Comuns i els tres del Curs Especialitzat que escollís cada alumne. Els Cursos Comuns, eren com un curs pont. Estaven dirigits a aquella gent que amb 14 anys havia acabat 8è. d'EGB (2n. d'ESO actualment), i encara no tenien l'edat per fer accedir als tres Cursos Especialitzats. En aquests dos cursos se'ls introduïa a totes les vessants d'arts plàstiques i visuals possibles, i així als 16 anys, podrien escollir la vessant que més els hi agradava i entrar als Estudis de Disseny a l'EMA o a qualsevol altre Cicle Formatius.

La Mercè els ensenyava un nivell bàsic de dibuix, pintura, modelat... i la Fina els hi ensenyava Història de l'Art.

Al principi la gent s'havia d'anar a examinar a Vic, a l'Escola d'Arts i Oficis. A la llarga van poder examinar-se al seu centre mateix amb les seves pròpies notes. En aquest curs, la Mercè va construir un fort vincle amb alguns alumnes³⁶. Sobretot amb dues noies de Santa Eulàlia, la Yoli i la Raquel Peiroten. Aquestes van enganxar el canvi del Curs Preliminar als dos Cursos Comuns, i van estar dos anys amb ella, tot i que en teoria només haurien d'haver estat un any.

Va ser amb aquests alumnes a més, que va aprofitar per fer activitats més didàctiques i creatives al no ser uns tallers reglats, ni amb un programa que complir, sinó que eren més lliures. És el cas d'un Taller de Màscares que va organitzar. O quan arribava Carnaval, i ella es dedicava a fer el Cap Gros que al final de la festa es cremaria. Amb els seus alumnes feien els motlles de guix a partir del volum de l'estructura de fang.

També, ara que hi pensa, l'altre dia en parlava amb en Jaume Guardis. Ell li va explicar que durant els anys que va estar a l'Escola d'Art, li agradava experimentar i va fer tot un mostrari de pàtines per escultures de guix³⁷. Era com un recobriments, un vernís, per donar-li una textura diferent (de pedra, de marbre, de bronze...). Va fer una sèrie de pastilles amb cadascun dels acabats, i amb la fórmula per aconseguir-lo. Era molt treballadora la Mercè.

36. Imatge 37, 38, 39, 40 i 41 (pàgines 106-107). / 37. CATÀLEG D'OBRA: TREBALLS (pàg. 217)

36. LA GARRIGA (ESTIU DEL 1993)

ÀNGELS ROSERS

Palplantada davant del gravat de la Mercè, l'únic que té d'ella, l'Àngels segueix amb el monòleg interior.

Va ser a l'estiu del 1993, quan a l'Àngels li va venir al cap una de les seves bogeries habituals. Però quan la hi va explicar a la Mercè, ella va dir: va que t'hi acompanyaré! I juntes van anar de viatge. No van preparar res, simplement van agafar un cotxe i van tirar carretera avall, s'havien proposat arribar a Andalusia. Eren tant esbojarrades les dues juntes que pel camí van tenir un accident i tot! El cotxe va sortir fora la carretera en un rèbol dels Cerros de Úbeda, i ja van passar la nit allà. I després van continuar fins a Jaén, on les esperaven uns amics. On van fer una mica de turisme, es van trobar amb uns i altres... Però va ser un viatge ple d'històries estrambòtiques, seria difícil explicar-lo de principi a fi. Van riure molt això sí! Amb la Mercè era un constant.

Recorda un Nadal, que van anar a fer un vol, bé que van sortir de festa per Barcelona... I de tornada, l'Àngels va anar a deixar a la Mercè a casa. I puff... se li va petar la roda. Sempre igual! El primer any que es va treure el carnet va petar les rodes sis vegades! Total, que l'Àngels va sortir i es va posar a demanar a la gent del carrer que les ajudés a canviar la roda. És clar, era Nadal i tothom anava ben arreglat. I la Mercè ja reia, per la seva manera espontània de fer, per demanar-ho al primer que passava, com dient mira quina barra que té aquesta! Reien de tonteries així... Estaven molt *locas*! En podria explicar mil i una de anècdotes semblants.

La Mercè tenia una part molt divertida, però alhora sempre l'ha considerat una persona d'una gran riquesa espiritual i intel·lectual. Recorda que li agradava molt l'Ovidi Montllor, i que si hi havia algun recital no se'l perdia. De fet el seu gran tema d'oci era la lectura, la poesia... a part de ser una persona molt compromesa amb el cata-

lanisme. També una gran amiga dels amics, entregada i d'una gran fidelitat amb els projectes, amb les persones que l'envoltaven i amb els ideals. Tot i que després la gent no ho va ser amb ella.

37. LA GARRIGA (DEL CURS 1990-1991 AL 1993-1994)

JAUME GUARDIS

Però com que no hi cabien, al curs del 1990-1991 van llogar el local on actualment hi ha el Casal de Joves³⁸ (al Carrer Sant Francesc 14-30). A Can Xic Corder s'hi van quedar la Marta Castelar i la Maria Busquets amb els grups infantils; i al Carrer Sant Francesc hi van anar la Mercè i ell amb els grups d'adults. A poc a poc també s'hi van anar afegint altres professors com: l'Esteve Teixidor, el Ricard Andrés, l'Àngels Rosers...

Va ser allà on van començar a fer cursos de disseny. Com que la Mercè havia deixat la carrera de Belles Arts un any abans d'acabar-la no podia exercir de professora per donar classes de Disseny com a Estudi Professional. Els seus companys i ell mateix van insistir molt en que anés a parlar amb els professors de la UB de Belles Arts per tal de que d'alguna manera es pogués treure l'any que li quedava per aconseguir la llicenciatura. Però ella s'hi va negar, tossuda com sempre. Tot i que en Jaume recorda que llavors ja patia el càncer, i estava molt dèbil. Al final va acabar sent la professora del Curs Comú altre cop.

La veritat és que, tot i que només eren companys de treball, ell i la Mercè havien tingut una bona relació, i li va saber molt de greu quan va haver de deixar l'EMA.

De fet, fora de l'Escola d'Art, a vegades es trobaven amb la Mercè. Sovint ells dos i en Ramon Oliveres, agafaven quatre cartrons i els tres colors bàsics i anaven a pintar al bosc, per passar-s'ho bé.

Va haver-hi una altra vegada que van fer una maqueta d'una espècie de carpa per poder celebrar-hi festes. La llàstima va ser que no van trobar ningú que la volgués finançar, i es va quedar en un projecte. En realitat no tenia

38. Imatge 42 (pàgines 110-111).

massa utilitat, però van gaudir fent-la.

I un dia, que ell va trobar una planxa per fer gravats, i van fer diverses proves amb linòleum...

També recorda que en una ocasió, en Manel Porter, el Ramon Oliveres, la Mercè i ell; van agafar quatre teles³⁹ de 200 x 120m o alguna cosa així, i les van col·locar de costat i van començar a pintar cadascun en una tela. Després van començar a intervenir tots en les teles dels altres tres. En un d'aquestes teles hi ha alguna figura humana amb les esquenes pintades seguint l'estil de la Mercè.

L'estil de la Mercè... En pintura, sempre l'havien impactat els ulls molt enfonsats i maquillats de les dones, les cares blanques, les esquenes amb els omòplats molt marcats... En ceràmica, l'intrigaven les figures humanes, sobretot per la desmesurada proporció entre els petits caps i la resta del cos. De fet, ara que hi pensa, durant els anys que va estar a l'Escola d'Art, ell va ajudar a la Mercè a muntar una exposició d'obres d'ella. Va ser el primer cop que va veure aquelles petites escultures. Però la Mercè tampoc mostrava gaire la seva obra. I tot i que havia estat algun cop a casa seva, mai l'hi havia parat massa atenció, sincerament, o no la atenció que li pararia ara. Havia arribat a pujar a les golfes, on la Mercè li havia desvelat el seu racó secret, el seu taller. Allà s'hi passava llargues hores, pintant, amb la única companyia dels seus pinzells.

No en venia masses de quadres. Però no pas perquè no agradessin, deia que era perquè li feia cosa. A l'estar sola i tenir la feina de professora a l'EMA, no hi veia la necessitat econòmica. Així que si algú s'interessava per algun dels seus quadres li regalava.

També havien sortit alguna vegada sense cap interès artístic. Per exemple, van anar al Teatre al Carrer de Tàrraga plegats. I alguna Festa Major també havien coincidit. Recorda una vegada que van començar a tocar i ella es va

39. CATÀLEG D'OBRA: PINTURA (pàg. 135).

passar tot el concert ballant sense parar. Li agradava molt ballar, anar a veure teatre, musicals...

Això sí, a tot arreu on anessin, ella hi anava amb el cigarro encès. Tenia el vici de fumar molt, i com que va arribar un punt en el que estava tant fotuda que ja li era igual la seva salut, va enganxar-se encara més.

De cop i volta, en Jaume esclata a riure. És impressionant la quantitat de coses que ha anat recordant, que amb el temps havia emmagatzemat i no hi havia pensat més. Et ve a la memòria un record i si vas estirant el fil, te'n van sortint un darrere l'altre. Cony de Mercè! Qui ho havia de dir!

I amb aquestes que ja ha arribat a la porta d'Andreu Fotògraf. I pica amb força la porta gris que li dóna pas a l'estudi fotogràfic.

38. LA GARRIGA (1993-1994)

ÀNGELS ROSERS

El cop d'una porta tancant-se la desperta del estat de somnieig en el que es troba. És en Gil, n'està segura. Baixa i l'enxampa. "Oita'! Vés a canviar-te de roba corre! Que no et quedi tot mullat a sobre!" li diu en veure'l tot xop com un ànec. I ell amb els braços estesos perquè la roba molla no li toqui la pell, s'encamina en busca de roba seca mentre li respon que a les quatre i mitja té que ser al camp de futbol.

L'Àngels va marxar de l'escola perquè es va prendre una decisió amb la Mercè amb la qual ella no hi estava d'acord. Li van donar una baixa per la malaltia però per ella es va fer d'una manera una mica escabrosa. No va haver-hi cap element anterior a aquest procés, cap capítol previ.

Van posar una nova tècnica a l'Ajuntament, amb la tasca d'abaratir costos de l'Escola de Música i de l'Escola d'Art. Hi havia un desig de l'Ajuntament de reduir personal, això era claríssim pensa l'Àngels.

En un primer moment es va reduir l'equip directiu, llavors format per en Jaume Guardis, la Fina Bernard i ella. Van treure-la a ella, la secretària acadèmica, que és justament la que s'encarrega del personal. D'això ningú en va dir res, ella també era molt innocent en aquest sentit, no sabia cap on anaven els trets, només sabia que s'havien de abaratir els costos i *buenu* mira... i no va veure la jugada que venia després.

La tasca va seguir despatxant a l'ajudant de plàstica per nens, aprofitant la debilitat de la seva figura laboral. I després li va tocar el torn a la Mercè, qui en aquell moment es trobava en una situació personal delicada. El que a l'Àngels li va doldre va ser que els companys no fessin pinya contra un tema que no era correcte, i que per

contra, algú s'anés sumant a crear aquest *bulu*. En part també entén aquesta última postura. Perquè ella va estar a punt de claudicar també, i de pensar que potser s'estava buscant una solució bona i òptima per la Mercè. A més, quan es generen aquestes coses, es maniobren amb tal rapidesa, que és com una mena de turbulència en la que un s'hi troba ficat, i tothom el bombardeja, tothom intenta creure's que aquella és la millor solució. Van començar a parlar amb uns, amb uns altres. En concret, van parlar molt amb una persona que acabava d'entrar a l'escola i tenia molt afany d'escalador, que diguem, d'alguna manera es van aprofitar de la seva ambició.

El cas és que van començar a dir que això li aniria molt bé, perquè no estava en condicions per treballar amb la seva malaltia i tots una sèrie de coses a les que es va al·ludir. Però ella mai la va veure en una situació incapaç de donar classes, mai la veritat, mai. Però és clar, hi insistien tant que *llavors* ella i tots van acabar pensant: "Potser sí que jo en particular tot això no ho conec i la gent que hi està treballant sí que ho pateix". A més també van utilitzar com a argument que no tenia les Belles Arts acabades. Per ella un argument molt feble, doncs la Mercè tampoc demanava ensenyar els estudis reglats, ella amb els cursos monogràfics ja estava més que contenta, que eren amb els que ella realment s'hi sentia a gust. I és que a més tenia una capacitat amb la gent de parlar, d'enrotllar-se, d'engrescar-se... com n'hi ha pocs.

I quan l'Àngels ja estava pràcticament convençuda, un dia a casa reflexionant, se'n va adonar que en totes aquelles reunions la Mercè no hi havia estat mai. Havien estat parlant-ne dies i dies i la persona en concret no hi era, ningú havia parlat amb ella per a veure que en pensava.

I aleshores, l'Àngels va anar a parlar amb ella obertament. I li ho va explicar, li va demanar com ho veia, què li semblava... I llavors va veure la cara real, d'una persona que s'enfonsava absolutament, que li treien el que havia estat la seva il·lusió. La Mercè en aquella conversa se li va obrir totalment i li va dir: "Però és que per mi és la

meva vida...” En aquells moments la Mercè es trobava en unes circumstàncies en les que realment estava sola i l’Escola d’Art era l’ànima del seu dia a dia. I l’Àngels li va dir: “Mira Mercè, no en parlem més, perquè ho veig molt clar, perdona’m, perdona’m per no haver vingut abans.” Potser aquest va ser el moment més íntim que va tenir amb la Mercè, en el que van parlar més de sentiments. Encara ho té present com si fos ara. Estaven assentades a casa seva, a la biblioteca. Recorda perfectament aquell dia, no sabia dir-ne les paraules, però sí les emocions, les sensacions, la claredat que va tenir en aquell moment de tot el que estava passant. Va ser conscient de amb quina facilitat havia estat a punt de passar-se a l’altre bàndol. Però és així la vida, tens moments per adonar-te’n i rectificar.

I llavors l’Àngels va emprendre la seva batalla personal contra tota aquesta pel·lícula. L’Àngels va intentar crear una conscienciació amb els professors i els alumnes, però no es va veure capaç d’aglutinar i de fer una protesta prou forta. Hi va haver alumnes que la van recolzar, no eren prou forts. Ningú se li va unir, i es va sentir impotent. No entén com la gent va tenir tanta por. Ella vivia sola, no tenia ningú que li cobrés les espatlles, i tot i així ho va arriscar tot. I és clar, això va produir un trencament absolut amb tothom.

La Mercè pel que desenvolupava l’escola, era la persona idònia. Tenia un coneixement dins de la seva matèria excel·lent, era una persona intel·lectualment interessantíssima, una persona apassionada per la poesia, per la lectura... literàriament estupenda. Tenia un bagatge personal per donar molt interessant, molt maco, molt bo per una escola d’arts en un poble. Immillorable.

Al cap de poc, l’Escola d’Art va organitzar una exposició. La Mercè ja no va voler participar-hi. L’Àngels per la seva banda, recorda que just el dia que va tornar de parlar amb la Mercè va fer un mural expressant tot el que sentia i el va presentar a l’exposició com a senyal de protesta per la Mercè. No recorda si li van deixar penjar, o si el va

penjar ella a fora o si li van acabar traient. Van ser uns dies tant intensos, que ja no sap si ho ha somiat o ha passat. Ella va lluitar amb totes les seves forces, perquè li semblava que era horrible el que s'estava fent. No ho va poder canviar. Al final a la Mercè li van acabar donant la baixa per malaltia. Però per la Mercè això va significar ben poc, no s'adonaven que no estaven parlant d'un contracte, sinó que es tractava d'una persona?

L'Àngels, no ho va poder aguantar, i al final d'aquell any, al Nadal del 1993, va presentar la seva dimissió a l'escola. I ja mai més en va saber res més. Amb la Mercè, es van veure alguna vegada, al principi es trucaven, però a poc a poc, es van anar distanciant.

Tot plegat va ser una jugada molt lletja, des del punt de vista de l'Administració, des de l'Ajuntament. Per ella va ser un tema duríssim. Va deixar un projecte amb el que ella hi estava molt a gust, però no podia acceptar el que s'estava fent. Eren una pinya molt maca, van aconseguir que una escola municipal d'arts plàstiques, es convertís en el que va passar a ser. I per això es necessita un equip cohesionat, amb ganes i que ho vegi molt clar, un equip maco de persones. No existeix substitució per l'equip de gent que inicien alguna cosa amb il·lusió i amb emoció i amb tot el que representa. Van destrossar una cosa molt bonica. Allà es va deixar perdre una cosa única, ella creu, a nivell de persones, a nivell de idees i a nivell de projecte.

L'Àngels baixa avall al taller. Després de deixar l'EMA va organitzar una Escola d'Arts a Sant Feliu de Codines, just a sota de casa seva. Mentre revisa el taller assegurant-se de que tot està al seu lloc, l'Àngels reflexiona: "És cert que aquest és el seu punt de vista del que va passar, la realitat és molt subjectiva, i cadascú veu les coses a la seva manera. Són en aquests moments en els que una se n'adona compte de com de vulnerables som les persones, tant fàcils de manipular i de triar la reacció equivocada. És trist, perquè el record que li ha quedat, és el d'una època molt dolorosa."

39. LA GARRIGA (DEL CURS 1990-1991 AL CURS 2001-2002)

FINA BERNARD

La Fina ja ha sortit al carrer. Porta estona rumiant en la Mercè i l'Escola d'Art. Ara no té res a veure amb el que era quan ells varen començar. Llavors cobraven una misèria, i cap d'ells es mantenia gràcies a aquest treball. Era com... un semi-voluntariat. Però tots i sense cap excepció, adoraven el que feien.

Va ser al 1994 que els de FP es van traslladar a Can Illa, on actualment hi ha l'IES Vil·la Romana. Llavors l'EMA es va poder traslladar al local que ocupa actualment, al Carrer Negociant núm. 47⁴⁰. Un cop allà ja van muntar els Cicles Formatius relacionats amb els Disseny Gràfic. A més s'hi feien altres tallers. Per exemple, ara que ho recorda, al cap d'un temps i de tant en tant, la Mercè assistia al Taller de Ceràmica que portava la Maruja Ventosa. Això sí, els tallers pels nens es van seguir fent a Can Xicorder. A més, al curs del 2001-2002, van decidir canviar el nom del centre, va passar a dir-se EMAD (Escola d'Art Municipal i Disseny). Aquí ella ja va marxar, exactament al juliol de 2002 i va cedir el seu lloc de directora del centre a l'Eulàlia Llopard (curs 2002-03). Després ho va ser en Martí Palliser (cursos 2003-04 i 2004-05), i el va seguir-la Glòria Pendís (cursos 2005-06 i 2006-07). Tot i que la Glòria no va acabar el darrer curs, i en Ricard Andrés va ocupar el seu lloc. Actualment (curs 2012-13) ell encara n'és el director (des del curs 2007-08).

La Mercè hi estava molt entregada a l'EMA. Era una dona molt organitzada, treballadora i podies confiar amb ella. Però era molt especial. No sabies gairebé de la seva vida privada.

D'alguna manera estimava molt als alumnes, anaven a casa seva, i hi tenien molta relació. Sobretot amb la Yolanda, la Raquel... La Berta i la Carme Melchor també devien coincidir amb ella... En fi, s'hi sentia bé amb ells, i

com a artista els hi explicava els seus trucs i era feliç. Li agradava molt ensenyar, i no tenia cap mena de pudor per mostrar els seus coneixements i els seus trucs i estratègies. Cosa que a altres artistes els és difícil.

En canvi amb el professorat era com més professional, es portaven bé, però guardaven més les distàncies.

Però, la veritat és que la Mercè era tot un personatge. Era tot un caràcter, no era dialogant, ella quan creia una cosa la defensava de capa i espasa, i potser li mancava el diàleg. Sí que era diplomàtica, però era molt rígida, ella quan creia una cosa la defensava. Acceptava les altres idees, però ho feia perquè no tenia cap altre remei, ella lluitava sempre pel que ella creia. Tenia un criteri molt fort, molt contundent. Després va anar canviant a causa de la malaltia, es va anar tornant més tova. La malaltia la va marcar molt. A més va tenir molt mala sort, estava divorciada, i no va acabar de trobar la persona ideal per a ella.

No eren amigues, només havien estat un parell de vespres a casa seva, però a ella sempre li havia semblat una persona molt sola. Segurament és per això que s'estimava tant als seus alumnes i a l'Escola.

Tot i que ara que hi pensa, sempre estava parlant dels seus germans i d'una neboda. Sí, sí, n'estava tant d'ells! Sempre van tenir un paper molt important per a ella. Però bé, era molt maca la Mercè.

La Fina ha arribat a La Pastoral. Hi va sovint, és un bar molt tranquil i amb un ambient agradable. Ha quedat aquí, i així de pas es prendrà un te d'aquells que li agraden tant.

Imatge 33: Façana del primer local de l'EMA.

Imatge 34: Can Xic Corder.

Imatge 35: Classes infantils a Can Xic Corder.

Imatge 36: Classes infantils a Can Xic Corder.

Imatge 37: Sopar a casa de la Mercè.

Imatge 38: Sopar a casa de la Mercè.

Imatge 39: Sopar a casa de la Mercè.

Imatge 40: Sopar a casa de la Mercè.

Imatge 41: Sopar a casa de la Mercè.

Imatge 42: Antic local de l'EMA al Carrer Sant Francesc.

Imatge 43: Actual local de l'EMAD al Carrer Negociant.

Imatge 44: Mercè Sort.

Imatge 57: Mercè Sort.

EQUILIBRIS ENTRE LA GARRIGA, BARCELONA, VIC I EL SEGON CÀNCER

40. LA GARRIGA (PRINCIPIS DELS 90)

EULÀLIA BOIX

I pensar en la feina que li va portar el taller de les golfes, i al final creu que no va tornar a pintar, pràcticament tota la seva obra pertany a quan era jove. Recorda les parets de la casa, atapeïdes de quadres, tots pintats per ella. I a poc a poc aquelles parets van passar a ser la seva presó.

Arrel del divorci, portava molt mala època. Estava deprimida i no trobava la manera de seguir endavant. Sort en va tenir de la Judit, la Mercè. La Judit, la seva filla, estudiava Psicologia a la Universitat de Bellaterra. Com que tenien molt bona relació amb la Mercè, i de fet la Mercè n'estava molt d'ella, cada matí, abans de baixar cap a la universitat anava a veure-la i l'ajudava. Al cap d'uns mesos, però, es va recuperar d'aquest trasbals i les seves conseqüències, per sort.

Tot i així, els pares van venir a passar uns dies amb ella, i els germans la van venir a visitar sovint. Va ser llavors quan l'Eulàlia va conèixer a la Teresa Miret. Com que l'Eulàlia i la Teresa es van portar bé, a partir d'aquell moment la dona la trucava cada mes i li preguntava sobre la seva filla i la situació.

L'Eulàlia segueix palplantada davant de la casa de la Mercè. Recordant, recordant, ha perdut la noció del temps. I ara refà el fil del seu primer pensament: la façana.

La casa on vivia la Mercè és de façana modernista, exactament, obra de l'arquitecte Manuel Joaquim Raspall i Mayol. Tant la paret com el marc de la porta principal estan decorats amb una sèrie de dibuixos mig esborrats pels anys. La Mercè va voler restaurar-los i seguir el mateix model per la porta que hi havia un cop passada

l'entrada. Va fer els dibuixos i els motlles, però al final no ho va pintar. Llavors... en Joan Hernández, els hi va demanar per fer-s'ho ell. És possible que ho guardi, quan el vegi li ho demanarà. El temps ha fet la seva feina això és cert. Mudances, nous amos, obres, compres i vendes... Actualment interiorment, la casa no té res a veure amb la que era, però la façana i el balcó s'han conservat.

I, finalment, segura de que podria descriure la façana fins a l'últim detall a qualsevol persona que li ho preguntes, enfila carrer amunt, cap a casa la seva mare.

41. LA GARRIGA (PRINCIPIS DELS 90)

JUDIT PONT BOIX

La Judit pensa que ben bé sembla una paradoxa, una ironia. La Mercè, la dona més forta i independent que ha conegut mai, finalment no li va quedar més remei que demanar ajuda. La família allà tampoc la tenia, llavors ella s'hi va comprometre. Va ser cap als anys 90. La Judit estava estudiant Psicologia a l'Autònoma, estudiava i treballava, i llavors l'anava a veure matí i nit. No ho estava passant gens bé. A més va ser una època en la que es va sentir arraconada i sola, va coincidir que varia gent li va girar l'esquena i això la va afectar emocionalment.

Llavors van passar dies en els que es va tancar a casa, amb la porta tancada amb clau, i elles patien perquè no sabien si era a Barcelona, a Tàrrrega, a casa una amiga, a dintre... La Judit està segura que havia estat tancada a dintre, *super* deprimida. Quan no volia parlar amb ningú es tancava.

Tenia un món molt interior, que ningú, ni els seus germans, companys ni ella, ningú coneixia. Era molt oberta i tenia molts coneguts i contactes, però a la hora de la veritat no hi tenia cap amic allà. Al final, era com que... ja estava desencantada de la gent, per evitar que li fessin més mal, ja no s'esforçava.

Però si que li explicava a la Judit petits patiments. Ella els havia viscut. Des de vegades que havien anat el cine i haver de sortir les dues corrents perquè es trobava fatal... a... no ho sap, de tot.

Llavors els seus quadres reflecteixen aquest món, perquè són tristos... Que de fet quan estava feliç amb el seu home ja els hi feia, però la Judit creu que es van anar accentuant. I cap al final ja no pintava massa, ho va anar deixant.

A casa seva, hi tenia tots els quadres que havia pintat, els tenia penjats. Que són quadres molt macos si els mires d'un a un, però si en tens molts se't tiren a sobre, i era *algo* que sempre li havia sobtat.

Ara l'únic que té la Judit d'ella és un esbós fet amb carbonet. És d'un dia que ella estava a l'estudi de la Mercè, fent un treball de Dibuix tècnic per l'Institut, i la Mercè des de darrera la va dibuixar, però de forma esquemàtica.

No sap ben bé per què, de cop li ve al cap una imatge de la Mercè dels últims anys. Tenyida de vermell i amb un cigarro a la mà, com sempre de la marca Ducados. Avui sembla que tot li parla amb el seu nom: Mercè.

42. VIC (1995-1996 /1996-1997) I BARCELONA (1996)

JORDI SORT MIRET

Arriba la Marta, la seva filla. “Què tal? Com ha anat? Vols menjar alguna cosa?” surt de la boca d’en Jordi. La Marta li contesta, riu i parla. Després se’n va a la seva habitació que ha de fer Treball de Recerca. I en Jordi, sol altra vegada, continua conversant, però ara amb ell mateix.

Al 1996, la Mercè la van operar del pàncrees, però això no té cap relació amb el càncer.

Va assistir a classes a l’Escola d’Arts i Oficis de Vic dos cursos, el del 1995-1996, i el del 1996-1997. D’aquesta escola pertany el treball de *El Rastre Ignor*⁴¹. El va trobar fa uns dies a casa la mare. No l’havia vist mai. Li ha semblat molt maco, molt ben treballat. Suposa que hi devia assistir per aconseguir un títol, al no tenir la carrera de Belles Arts.

El que sí recorda amb claredat és la festa d’aniversari de l’Albert del 1996. L’Albert quan era petit, petit, era molt aficionat al Tintín. La Mercè va decorar la festa amb motius del periodista del còmic d’Hergé. La Mercè va fer un dibuix⁴² del Tintín i del Capità, al Tintín li faltava el cap, i els nens hi posaven la cara i els hi feien una foto. Després ell se’n va anar corrents a imprimir-ho i les va portar al final de la festa als nens. Després també va construir un coet ple de caramels i joguines, en forma de pinyata⁴³ perquè els nens la trenquessin. No era cap obra d’art, ni cap treball, però la Mercè s’hi va dedicar tant o més que si ho hagués estat. Li va quedar molt bé. Era molt *pencaire*, molt responsable... Allò que a vegades n’era una mica massa i tot. Era molt perfeccionista.

43. BARCELONA (NADAL 1998)

MARIA CREUS TUDÓ

A la mateixa casa, la Maria també pensa en la Mercè.

Ella mai més va tornar a tenir una feina estable. Al final ja tenia problemes econòmics. Pels volts de Nadal del 1998, dos germans van obrir una botigueta per vendre loteria a la Plaça Urquinaona. Van anar a demanar alumnes a la Maria. Però volien algú de confiança, i ella no l'hi tenia en els seus alumnes de pràctiques. Així que els hi va recomanar la Mercè, amb la Mercè s'ho podia jugar tot, ja ho sabia que hi podia confiar. A la Mercè no li agradava gens aquesta feina, era duríssim, però ho va fer bé segur. Era molt treballadora, incansable.

44. LA GARRIGA (1998)

EULÀLIA BOIX

L'Eulàlia arriba a casa de la seva mare. La desperta, parlant-li amb la seva alegria habitual mentre li obra la persiana perquè la seva mare es desvetlli amb la llum de fora. Li deixa uns minutets mentre ella baixa a arreglar quatre coses. La Mercè segueix present, persistent, demanant-li una mica d'atenció també. Recorda quan la Mercè estava igual d'indefensa que la seva mare, pobreta.

Al 1998 el càncer se li va reproduir. Anava a l'hospital a Granollers quan es trobava malament, sovint la ingresaven i ella no en deia res a ningú. Era molt forta i l'últim que volia ser era una càrrega. No ho deia ni als veïns, ni a la família... Al cap d'un temps l'Eulàlia ho va descobrir i a partir de llavors, quan ho sospitaven, ella i la Judit baixaven a veure-la. Es posava molt contenta sempre que rebia visites seves. Al cap de poc ja va començar amb la quimioteràpia. Era molt independent i valenta. Ella sola agafava el tren i baixava a Barcelona a fer les sessions de quimioteràpia, i tornava amb el tren. Abans de tancar-se a casa seva, però passava a veure l'Eulàlia. S'asseia abatuda. Després se'n anava a casa i es podia passar dies i dies tancada sense sortir, portes i finestres barrades. Dormia fins que es trobava millor. Mira que li va arribar a dir més d'un cop ella, que la propera vegada l'avisés i ella la baixaria amb cotxe i li faria companyia. Però la Mercè res de res, tossuda com ningú no li ho va demanar mai.

Una vegada que es trobava realment malament ella mateixa va reunir forces i va trucar a la policia local perquè avisessin una ambulància, no va comptar amb l'ajuda de ningú. Si ho podia evitar s'espavilava sola.

Si d'alguna manera hagués de definir a la Mercè, diria que era una noia especial, diferent i fins i tot rara. Per la gent que no la coneixia distant, perquè era molt reservada i independent. A més vivia en el seu propi món, tot ho veia des de la seva perspectiva, vivia molt obsessionada amb lo seu i com si la resta no existís. Tampoc era molt sociable, tenia el seu grup i ja està. Era una gran artista i certament la seva il·lusió era la pintura. Però al capdavall, molt bona noia, massa a vegades, i a casa se l'estimaven molt.

EL CAPÍTOL QUE HI HA A CONTINUACIÓ HA ESTAT REDACTAT A PARTIR D'UNA ENTREVISTA REALITZADA POSTERIORMENT A L'ENTREGA DEL TREBALL. TOT I AIXÍ, EN RELACIÓ A L'ORDRE CRONOLÒGIC QUE ES SEGUEIX EN LA HISTÒRIA RELATADA, ÉS NECESSARI COL·LOCAR-LO EN AQUEST PUNT.

LA GARRIGA (1997-2000)

MONTSE CODONY

La Montse i la Laia segueixen parlant. S'emocionen. Els últims anys, la Mercè va estar molt temps malalta. I és clar hi havia temporades que estava bé, però altres estava amb una careta...

La Montse recorda que va començar amb una temporada que va estar molt malament del pàncrees, i la Mercè va haver de fer un règim horrorós i molt llarg. Recorda que sempre li deia: "Tinc unes ganes de menjar pa amb tomàquet i pernil!"

Després ja va venir el càncer. La Montse va plegar de la perruqueria i es va posar a treballar a casa, just al costat d'on viu ara. Com que a causa de la quimioteràpia li queien els cabells, van decidir comprar una perruca. La va triar ella, la Mercè no hi va anar, i li va agradar molt. Va triar el mateix pentinat que portava i de color caoba fosquet, que era el color que la Mercè sempre havia portat tenyit; l'únic que amb la perruca se li veia més cabell. És veritat, recorda que li encantava! I després va tocar el segon pas. El dia que la Montse li va rapar el cabell, li va fer més cosa a ella que a la Mercè. La Montse li deia i si el tallem curtet, però la Mercè li deia: Va! No. Van agafar la màquina i la va rapar. La Montse es va posar a plorar, perquè la veia molt rara. Mirar-se al mirall i veure't sense cabell xoca. Però ella era molt

valenta, més que els del seu costat. Llavors anaven rentant i arreglant la perruca per deixar-la maca.

A finals de juliol del 1999 van fer un dinar, van fer carn a la brasa i escalivada. I en va menjar molt, li va agradar tot. La Mercè ja havia decidit que no es volia fer quimio ni res i ... era gairebé com una espècie d'acomiadament. La Montse recorda que quan li va dir que no volia continuar amb la quimio ella es va posar a plorar i la Mercè l'animava. La Montse pensa que realment la Mercè era molt valenta, molt. I quan va marxar es va emportar tot d'esqueixos de plantes per plantar-les a casa seva, i encara ho va fer.

Amb tot això, la Mercè vivia a la casa antiga del Carrer Sant Francesc. Li agradava moltíssim, li encantava i li va fer molta pena marxar al pis. Però es va morir el pare de la Mercè, i la seva mare Teresa amb l'herència va voler-li comprar un pis més petit, perquè la casa era de lloguer. El primer dia que la Montse va anar a veure el pis tot eren caixes i caixes... Això sí, ella es va muntar el seu taller, on hi tenia pots de pinzells per parar un tren!

La seva família tenen per costum anar de vacances les primeres setmanes de setembre. La Mercè ja estava malament, però van pensar que com seria. I quan ja estaven a la carretera la Montse se'n va adonar que no havia agafat el telèfon de casa la Mercè. És clar, llavors no tenien telèfons mòbils i no es sabia el número de memòria. Li va dir al seu home que tornés que l'havien d'agafar. Però ja estaven a mig camí i van decidir continuar. Quan van tornar i va escoltar el contestador de casa, van trobar-hi un missatge cada dia de la Teresa dient: Montse la Mercè vol que la vagis a pentinar, Montse la Mercè vol que hi vagis, Montse la Mercè et demana... I just el dia abans, la Teresa li havia deixat un missatge dient-li que la Mercè s'havia mort i que l'endemà era l'enterrament. No es va poder acomiadar d'ella.

Després de l'enterrament, la Montse sovint trucava a la Teresa, la mare de la Mercè. Però va arribar un punt en el que va pensar que potser era millor deixar de fer-ho. La trucava i ella li deia: "Que se'n recorda qui sóc?" "Ai! qui ets, qui ets?" deia la Teresa. "Sóc la Montse, la perruquera!" I la Teresa cada vegada li deia: "Ai sí, sí! Te'n recordes de la Mercè?" L'obsessió de la seva mare era assegurar-se de que no l'oblidarien.

Llavors la Laia l'interromp i li pregunta: "I els quadres?" La Montse li explica que els quadres els hi va donar la seva mare, els hi va deixar triar. Mentre parlen se'n van a veure'ls. Ella va triar aquells dos perquè li van agradar, no es pregunta per què. De fet quan els va triar tampoc se'n va adonar de que eren dibuixos de quan era tant joveneta. Simplement va pensar aquests. I li agraden molt.

Llavors la Montse es mira la Laia i li diu: "Però no tot era trist saps? Només puc dir que rèiem molt, molt!"

45. LA GARRIGA (1999-2000)

EULÀLIA BOIX

Després quan ja estava molt malalta, la seva família li va comprar un piset al Carrer Anselm Clavé⁴⁴, en aquells pisos blaus, un dels que donava darrere perquè recorda que no tenia balcó. Hi va anar a viure amb la seva mare i la companyia dels germans. Ella la va seguir visitant tant com podia, però les seves vides es van anar separant.

L'Eulàlia recorda l'últim dia que la va veure. Li va semblar que ja no era una persona, era una cosa, la va trobar tant tant deteriorada... Els havia convidat a ella i als seus fills a sopar i els va servir ous "rellenus". Estava contenta això sí, pel nou pis que li havien comprat, semblava com si volgués començar una altra vida.

Llàstima que aquesta felicitat durés pocs mesos. La Mercè no ha deixat de ser un tema constant a casa seva, no l'oblidarà mai.

La mare ja s'ha aixecat del tot i reclama l'atenció de l'Eulàlia. Ja es posa gelosa, serà millor que deixi a la Mercè per un altre moment. I alegre altre cop puja les escales.

44. Imatge 47 (pàgines 131-132).

46. LA GARRIGA (1998-2000)

JOSEP SORT

En Josep penja el telèfon, han estat parlant de la Mercè. L'Alba al ser la gran sí que se'n recorda d'ella. A més abans de venir, com que ja ho sabia, l'Alba li va enviar fotografies dels esbossos que té de la Mercè a Edimburg.

Va ser al 1998 que a la Mercè se li va desenvolupar el càncer. Primer van intentar operar-la. No va funcionar. Després la radioteràpia. Res. I la Mercè empitjorava. Finalment va arribar l'hora de la quimioteràpia. Va ser llavors quan va patir metàstasis, se li va estendre i reproduir a altres òrgans, concretament, al pulmó i al pàncrees. Ell va ser qui l'acompanyava a l'hospital de Sant Pau a Barcelona. Van provar amb una segona quimioteràpia, però és un tractament molt dur i semblava que encara afeblia més a la Mercè. La seva germana ho va passar fatal. Per adobar-ho, va arribar un moment en el que no li van renovar el contracte de la casa que tenia llogada al Carrer Sant Francesc, ja que la van voler remodelar per un dels seus fills. Així que van comprar un pis al Carrer Anselm Clavé, també a La Garriga.

El juny de 1999 va morir el pare. Llavors la mare, va decidir anar a viure amb la Mercè, qui ja estava molt malalta, a La Garriga.

La seva germaneta va acabar morint el 16 de setembre del 2000 a La Garriga. És una de les úniques dates que es sap de memòria. Ella tenia 43 anys, tot i que al 22 d'octubre hauria fet els 44. Va ser a casa seva, al pis de La Garriga, i acompanyada de la seva mare i els seus dos germans, en Jordi i ell. Tots ho van portar molt malament, però per la seva mare va ser inaguantable, amb un any i deu dies havia perdut al seu home i la seva filla. El pitjor que pot viure una persona.

La van enterrar a Tàrraga. En una cerimònia íntima i molt personal.

Mentre rumia en tot això s'ha assegut en el balancí, i pensa amb el cap endarrere i les mans creuades al clatell.

47. LA GARRIGA (1999)

JORDI SORT MIRET

En Jordi torna a somiar, però ha arribat a la part en la que el somnis ja no són tant agradables. Li agradaria poder somniar sempre com un nen, i es pregunta en quin moment el va abandonar el somriure per la raó.

A l'estiu del 1999, un dia, la Mercè va trucar a en Jordi a la feina i li va dir que li havien detectat un rebrot de càncer. Ho van saber perquè li havia afectat al cervell, i no notava el tacte. Quan li van començar el tractament de la quimioteràpia, en Jordi i la Maria els hi van oferir el pis (carrer Casanova núm. 9) a la Mercè i a la Teresa. Hi van viure un temps, soles, perquè així estiguessin més tranquil·les i més a prop de Vall d'Hebron, i podien arribar-hi només amb metro.

Després d'això, la mare li va comprar el pis del Carrer de Anselm Clavé. Ara, és de la Teresa, la mare, i el tenen llogat. La Mercè no volia, però la seva mare va insistir en anar a viure una temporada amb ella a aquest pis. Llavors va semblar que ella es recuperava, i la Teresa va tornar a Tàrrrega. Però al cap de dos o tres mesos va tornar a empitjorar, i la Teresa va tornar a baixar.

Durant l'estiu del 2000, l'últim dia de tractament de quimioteràpia en Jordi va anar a buscar a la Mercè i la Teresa a Vall d'Hebron. Eren les dotze de la nit, a una hora tota estrambòtica. Llavors en Jordi les va pujar a les dues a Tàrrrega. S'hi van estar uns quatre dies, i les va tornar a La Garriga.

La Maria, també la va acompanyar una vegada a una ressonància a les 4 de la nit, que la Mercè hi volia anar sola, i ella la va portar amb cotxe.

L'Alba, la neboda i filla gran d'en Josep, també l'havia acompanyat sovint. La Mercè estava molt pendent dels seus nebots, els anava a veure per l'espectacle de Sant Jordi de l'escola, se'ls enduia a llocs, els comprava llibres... Tenia passió pels nens. També tot sovint els parlava de la Judit Pont Boix.

Però la majoria de dies hi anava sola, amb tren i metro. Altres la baixaven ells amb cotxe des de La Garriga. I quan ella estava ingressada, en Jordi l'anava a veure gairebé cada dia.

Finalment, en qüestió de quatre mesos, tota aquesta cursa constant de carretera amunt i avall, va acabar. La Mercè va morir al setembre del 2000.

Llavors la Teresa es va mudar, va vendre la casa on havien viscut tota la vida. La casa està al Carrer Raval del Carme núm. 40, a Tàrraga. Ara està modificada, abans era una típica casa de poble, d'aquestes grans i espaioses, amb unes escales, un garatge i dos pisos. Al 1999, quan va morir el Josep, la Teresa no va voler canviar de casa. Però al 2000 després de la mort de la Mercè, la Teresa va decidir anar-se'n a viure en un pis, ja que la casa no tenia ni ascensor, ni calefacció, ni gas natural... La van posar en venda, i al 2000 el Comercial Pere Albareda la comprar i la va modificar, adaptant-la per convertir-ho en un local de negoci. Ara està tant canviada que costa de reconèixer-la i tot.

48. LA GARRIGA (2000)

MARIA CREUS TUDÓ

La Maria s'estimava a la Mercè. Es nota per com en parla, pel somriure a la cara quan recorda moments que van compartir.

Se'n va cap al quadre que té penjat al rebedor. Sempre ha pensat que la Mercè hi havia pintat gent coneguda. Els comença a identificar un per un. Llavors la seva mirada es fixa en el coll. Es veu la faringe, i al mig d'aquesta hi ha una pilota. Creu que té a veure amb el càncer de tiroides. I llavors en veu alta i sense cap intenció de que ningú li respongui, diu: "Cap dels seus somnis es va poder fer realitat, no? Ni la vida en parella, ni formar una família, ni tenir una feina, ni dedicar-se a pintar... I quan semblava que podia anar-ho refent tot, que ja havia superat *lo* de la separació, va tornar càncer." Ai Mercè!

49. ANGLATERRA (1995-2000)

JUDIT PONT BOIX

Al 1995 la Judit se'n va anar a Anglaterra pels estudis. Quan la Mercè es va morir, ella encara estava envoltada de cabines telefòniques i autobusos de dos plantes vermells. La mare de la Mercè li va escriure una carta i li va enviar una foto.

Recorda que l'enterrament, organitzat per la família, va ser molt íntim, i no van voler que hi anés massa gent.

Quan ella va tornar d'Anglaterra, la mare de la Mercè li va dir que anés a mirar-se el que havia quedat. I curiosament els llibres que la Mercè li havia deixat, que eren molt importants per ella, estaven allà que ningú els havia agafat. Encara ara li fa posar la pell de gallina.

Ara que ha acabat de recordar, se n'adona que l'última imatge que li ha quedat ha estat la de la mare de la Mercè desmantellant la casa.

Imatge 45: Dibuix d'en Tin-tín.

Imatge 46: Pinyata del coet d'en Tinntín.

Imatge 47: Pis del carrer Anselm Clavé, núm. 42.

Imatge 48: La Padrina amb la Manela i l'alba i en Manel cagant el tio.

Imatge 49: Teresa Miret.

Imatge 50: Dinar familiar (Jordi, Josep, Manela i Mercè).

Imatge 51: La Mercè amb la Marta en braços.

Imatge 52: La Teresa i en Jesús amb l'Albert i la Marta.

Imatge 53: Mercà Sort.

Imatge 54: D'esquerra a dreta: Jordi, Marta, Mercè, Teresa, Josep, Manela, Anna, Alba, Manel i Albert.

Imatge 55: Família cagant el tió el 25 de desembre de 1999.

Imatge 56: D'esquerra a dreta, en Jordi, la Mercè i en Josep (Nadal 1999-2000).

Imatge 56: D'esquerra a dreta, en Jordi, la Mercè, la Teresa i en Josep (Nadal 1999-2000).

En Josep des del pis de la seva filla Anna a Barcelona; en Jaume des de l'estudi fotogràfic d'Andreu Fotògraf; la Fina des de el bar La Pastoral; l'Eulàlia des de casa de la seva mare; la Judit des del seu pis davant de Can Xic Corder; en Jordi i la Maria des la seva sala a Barcelona, l'Àngels des de l'Escola d'Art de Sant Feliu de Codines, la Teresa des del restaurant del Museu Marítim de Barcelona, la Marta des del bar l'Illot, en Josep i la Rosa Maria des de la carnisseria Argelagues, en Xavier Bañó des del seu despatx, la Montse des de la seva sala d'estar... Tots recorden la Mercè. Cadascun d'ells d'una forma diferent, peculiar i personal. Visualitzen a la Mercè que coneixien, que no té perquè ser la mateixa, tot i que entre tots intentin acostar-se a la persona que era en realitat. I llavors... en aquell instant, que és per tots un dia i una hora diferent, aquella noia que s'ha presentat com Mariona Andreu Ferrer, de La Garriga, obra la porta.

CATÀLEG D'OBRA

PINTURA I DIBUIX

FITXA TÈCNICA

Títol: Bodegó

Data: 1972

Mesures: 66,5 x 51,5 cm

Propietat de: Teresa Miret Sanjuán.

Localització: Tàrrega, Lleida (Catalunya).

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1972

Mesures: 35,5 x 26 cm

Propietat de: Teresa Miret Sanjuán.

Localització: Tàrrrega, Lleida (Catalunya).

FITXA TÈCNICA

Títol:-

Data: 1972

Mesures: 36,5 x 28,5 cm

Propietat de: Teresa Miret Sanjuán.

Localització: Tàrrrega, Lleida (Catalunya).

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1974

Mesures: 45 x 38 cm

Propietat de: Teresa Miret Sanjuán.

Localització: Tàrrrega, Lleida (Catalunya).

Aquest quadre va ser el que la Mercè va pintar per la prova d'accés a l'Escola de Belles Arts, que consistia en pintar un somni.

FITXA TÈCNICA

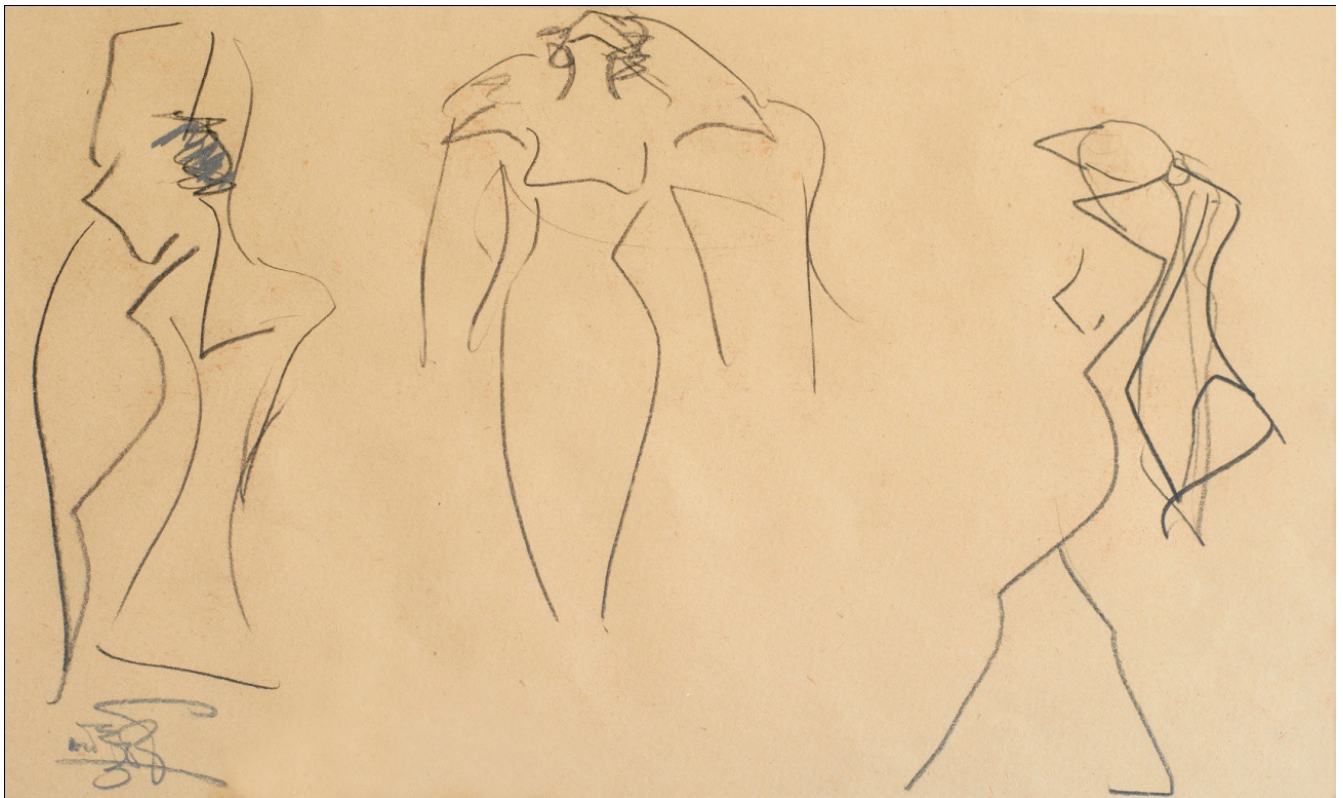
Títol: Carrer

Data: 1974-1977

Mesures: 23 x 19 cm

Propietat de: Teresa Miret Sanjuán.

Localització: Tàrrega, Lleida (Catalunya).

FITXA TÈCNICA

Títol: Dona amb vel

Data: 1974-1976

Mesures: 33 x 19 cm

Propietat de: Família Sort Creus.

Localització: Tàrrega, Lleida (Catalunya).

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1974-1976

Mesures: 30, 5 x 23 cm

Propietat de: Alba Sort González.

Localització: Edimburg, Escòcia (Regne Unit).

FITXA TÈCNICA

Títol: -

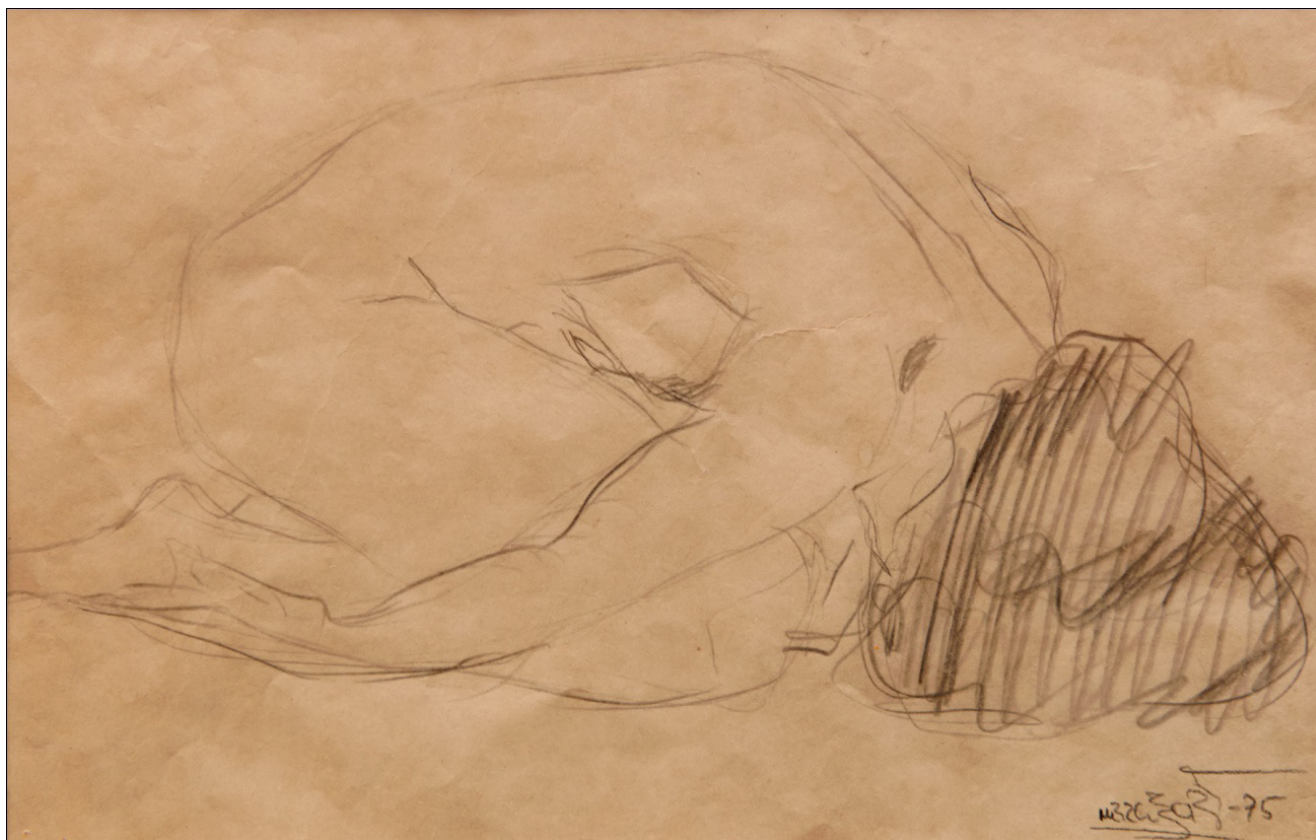
Data: 1975

Mesures: 24 x 39,5 cm

Propietat de: Alba Sort Gonzàlez.

Localització: Edimburg, Escòcia (Regne Unit).

Amb model d'Olga Ruiz.

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1975

Mesures: 25 x 16,5 cm

Propietat de: Montse Codony.

Localització: La Garriga, Barcelona (Catalunya).

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1976-1978

Mesures: 29 x 44,5 cm

Propietat de: Família Sort Gonzàlez.

Localització: Tàrrega, Lleida (Catalunya).

Amb model d'Olga Ruiz.

FITXA TÈCNICA

Títol: -

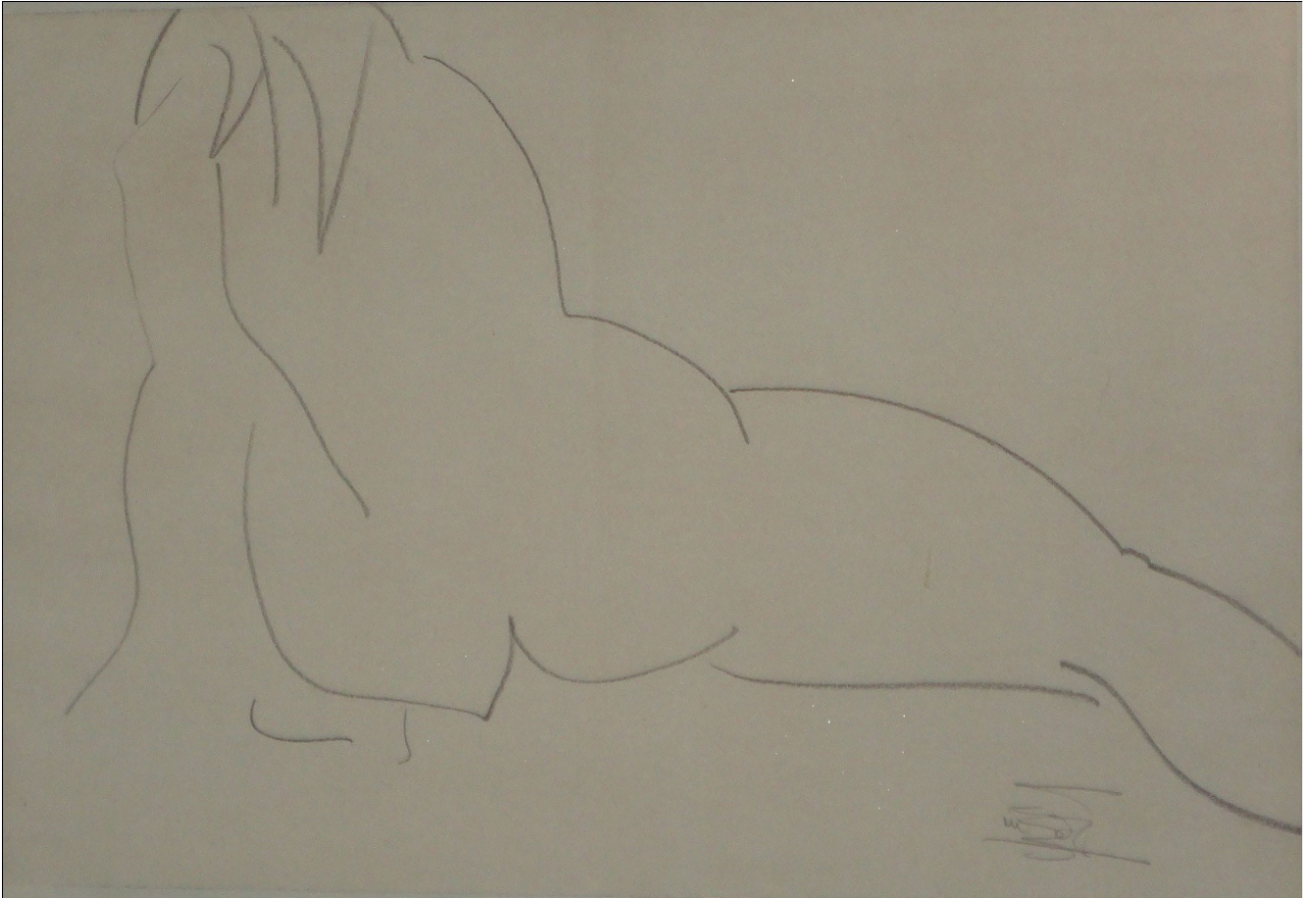
Data: 1876-1878.

Mesures: 19, 8 x 13,2 cm

Propietat de: Alba Sort González.

Localització: Edimburg, Escòcia (Regne Unit).

Amb model: Olga Ruiz.

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1976-1978

Mesures: 30 x 20 cm

Propietat de: Xavier Bañó Millet

Localització: Camps (municipi de Fonollosa), Barcelona (Catalunya).

Amb model: Olga Ruiz.

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1976-1978

Mesures: 30 x 20 cm

Propietat de: Xavier Bañó Millet

Localització: Camps (municipi de Fonollosa), Barcelona (Catalunya).

Amb model: Olga Ruiz.

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1976-1978

Mesures: 29 x 27 cm

Propietat de: Xavier Bañó Millet

Localització: Camps (municipi de Fonollosa), Barcelona (Catalunya).

Amb model: Olga Ruiz.

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1976-1978

Mesures: 39,5 x 30 cm

Propietat de: Teresa Miret Sanjuán.

Localització: Tàrrrega, Lleida (Catalunya).

Amb model: Olga Ruiz.

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1976-1978

Mesures: 13 x 30 cm

Propietat de: Montse Codony.

Localització: La Garriga, Barcelona (Catalunya).

Amb model: Olga Ruiz.

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1981

Mesures: 102 x 140 cm

Propietat de: Família Sort Creus.

Localització: Tàrrrega, Lleida (Catalunya).

La Mercè el va pintar inspirant-se en la Fira del Teatre al Carrer de Tàrrrega.

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1981

Mesures: 125 x 148 cm

Propietat de: Família Sort Creus.

Localització: Tàrraga, Lleida (Catalunya).

La Mercè el va pintar inspirant-se en la Fira del Teatre al Carrer de Tàrraga. Va ser quan vivia amb en Xavier Bañó al carrer Joaquim Costa (BCN). Vivien en un pis interior, en el tercer pis, sense vista al carrer i amb un celobert. La Mercè, pintava aquest quadre en una habitació de 2 metres màxim d'amplada, amb llum artificial. No hi havia distància, era impossible veure'l tot sencer. I quan el va acabar i el va treure i el van veure per primera vegada lluny, deia que li semblava un quadre diferent del que havia vist, perquè l'havia vista sempre a trossos.

Se'n conserva un primer esbós (mirar TREBALLS pàgina 210).

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1981

Mesures: 101 x 81 cm

Propietat de: Família Sort Creus.

Localització: Tàrrrega, Lleida (Catalunya).

La Maria recorda que la Mercè va pintar aquesta obra després de veure una obra de teatre de la Fira del Teatre al carrer a Tàrrrega. Els dos mims són en Joan Minguell (fill d'en Jaume Minguell) i en Jordi Serés (actual alcalde de Vilagrassa), tenien un grup de teatre que es deia POTS Teatre. Va ser una obra que van fer per la Fira del Teatre al Carrer, va ser molt bonica, la van anar a veure quatre gats perquè els coneixien, però va ser preciosa. Eren dos arlequins i es posaven dues pilotes de ping-pong a la boca i hi anaven jugant durant tota l'obra, acompanyat d'un joc de llums.

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1981

Mesures: 45,5 x 55 cm

Propietat de: Família Sort Creus.

Localització: Tàrrega, Lleida (Catalunya).

Qui va iniciar la Fira del Teatre al Carrer a Tàrrega va ser el Grup Els Comediants, aquest any fa 32 anys, és a dir, al 1980. Un any, aquest mateix grup va organitzar una aixecada de globus. La Mercè en va fer moltes fotos i arrel d'això va pintar un quadre.

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1981

Mesures: 66,5 x 83,5 cm

Propietat de: Família Sort Gonzàlez.

Localització: Tàrrrega, Lleida (Catalunya).

La Mercè el va pintar inspirant-se en la Fira del Teatre al Carrer de Tàrrrega.

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1981

Mesures: 60 x 80 cm

Propietat de: Argelaguers.

Localització: La Garriga, Barcelona (Catalunya).

La Mercè el va pintar inspirant-se en la Fira del Teatre al Carrer de Tàrraga.

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1981

Mesures: 48 x 35,5 cm

Propietat de: Família Sort González.

Localització: Tàrrrega, Lleida (Catalunya).

Amb model: Olga Ruiz.

FITXA TÈCNICA

Títol: -

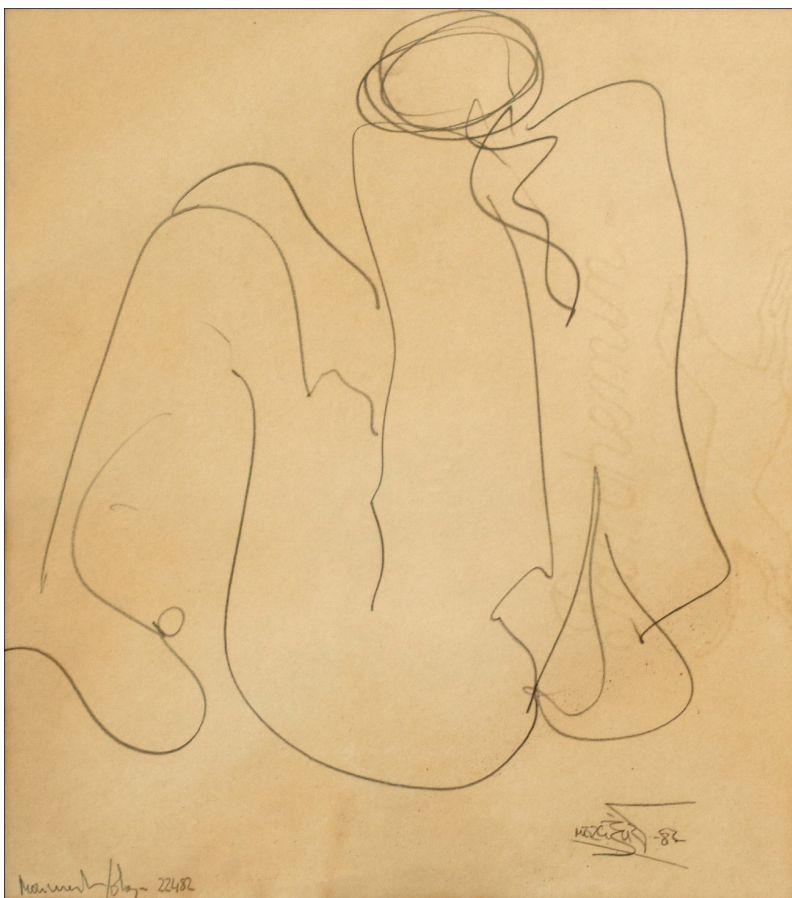
Data: 22.04.1982

Mesures: 16,5 x 14,5 cm

Propietat de: Família Sort Creus.

Localització: Tàrrega, Lleida (Catalunya).

Aquest esbós va ser presentat en una exposició de la Mercè Sort organitzada per ella mateixa i en Jaume Guardis a La Garriga.

FITXA TÈCNICA

Títol: -

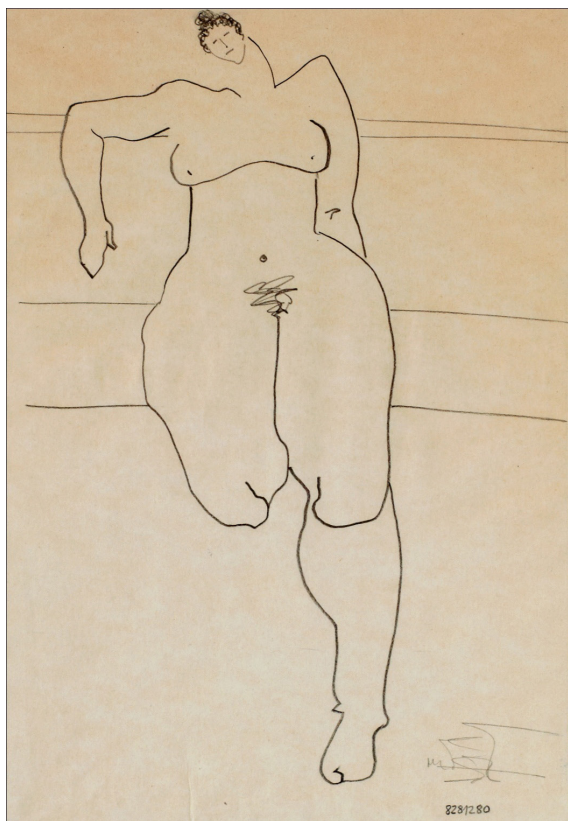
Data: 22.04.1982

Mesures: 18 x 21,5 cm

Propietat de: Família Sort Creus.

Localització: Tàrraga, Lleida (Catalunya).

Aquest esbós va ser presentat en una exposició de la Mercè Sort organitzada per ella mateixa i en Jaume Guardis a La Garriga.

FITXA TÈCNICA

Títol: -

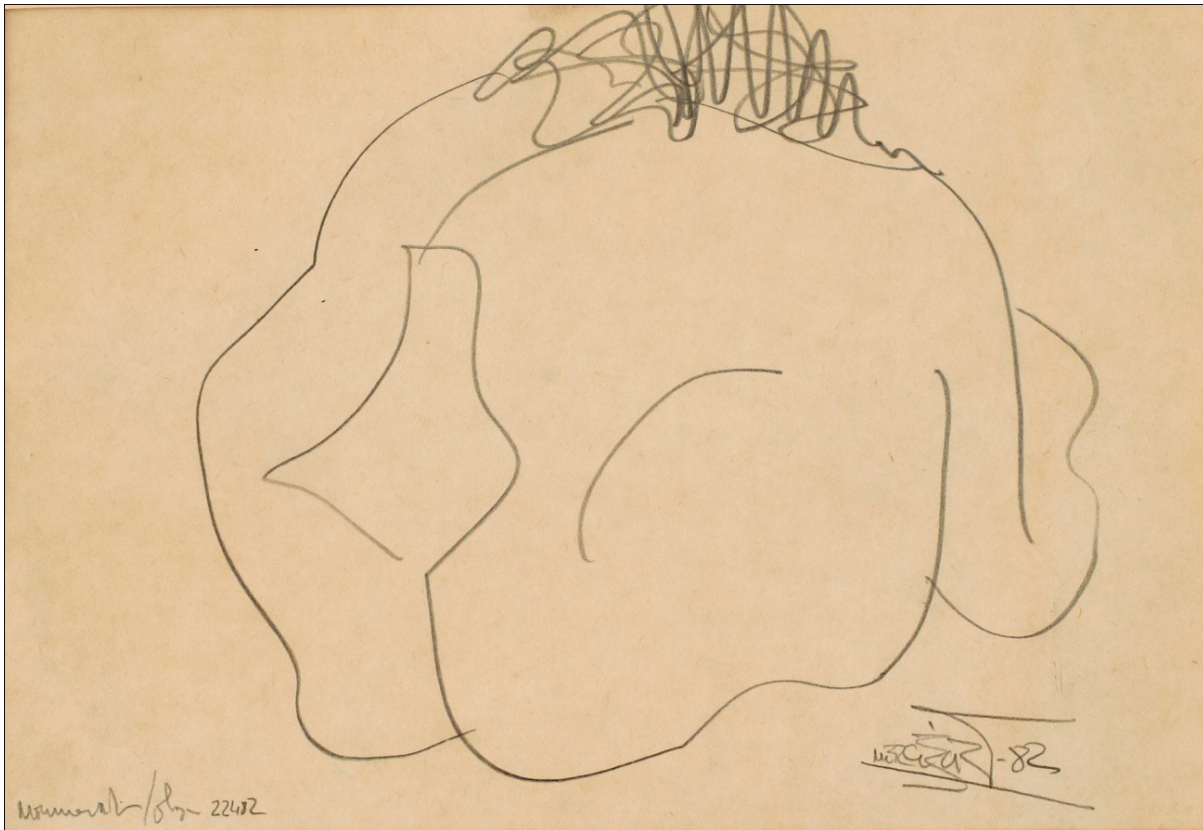
Data: 22.04.1982

Mesures: 18 x 26 cm

Propietat de: Família Sort Creus.

Localització: Tàrrrega, Lleida (Catalunya).

Aquest esbós va ser presentat en una exposició de la Mercè Sort organitzada per ella mateixa i en Jaume Guardis a La Garriga.

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 22.04.1982

Mesures: 20,5 x 14,5 cm

Propietat de: Família Sort Creus.

Localització: Tàrrrega, Lleida (Catalunya).

Aquest esbós va ser presentat en una exposició de la Mercè Sort organitzada per ella mateixa i en Jaume Guardis a La Garriga.

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1982-1983

Mesures: 90 x 120 cm

Propietat de: Xavier Bañó Millet

Localització: Camps (municipi de Fonollosa), Barcelona (Catalunya)

La Mercè va pintar aquest quadre quan en Xavier Bañó va anar al Servei militar durant un any, i ella es va quedar sola a La Garriga, poble on s'acabava de mudar. Quan es van separar al 1986, enmig de la discussió, ella li va donar i li va dir: "Aquesta és teva! L'he fet pensant en tu!"

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1982-1986

Mesures: 38 x 46 cm

Propietat de: Família Sort Gonzàlez.

Localització: Salou, Tarragonès (Catalunya).

Està pintat sobre una planxa d'aglomerat de fusta.

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1982-1986

Mesures: -

Propietat de: -

Localització: -

En Josep Sort va trobar uns àlbums de fotografies que havia fet la Mercè. En un dels àlbums, el qual ella mateixa havia titulat "Quadres i pintures Mercè" hi havia fotografies d'alguns dels seus quadres, un d'ells és aquest. Tot i que actualment no es sap ni on és ni qui el té. Aquesta fotografia en concret, va ser revelada el juny del 1997.

FITXA TÈCNICA

Títol: -

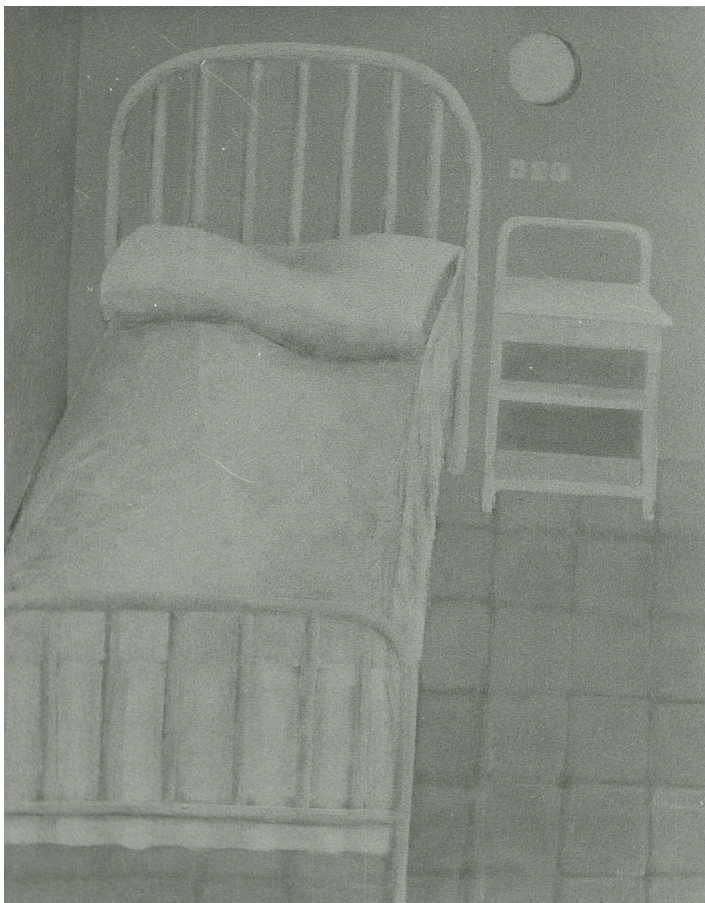
Data: 1985-2000

Mesures: 202 x 83,5 cm

Propietat de: Família Sort Creus.

Localització: Barcelona, Barcelona (Catalunya).

En Jordi i la Maria havien anat a veure una exposició del pintor de Tàrraga Lluís Trepal, a Tàrraga. Els va agradar molt un quadre molt llarg d'una vista d'un pati interior de la eixample de Barcelona. L'havia pintat en dues teles diferents que després havia unit en un sol marc. Llavors ells que s'acabaven de mudar al pis de Barcelona li van demanar que els hi fes un quadre per decorar-lo. Devia ser cap al 1985, un parell d'anys després d'haver-se mudat. Ells només li van demanar un quadre amb aquestes mides i forma, què pintar-hi que ho decidís ella. La Maria sempre li ha dit a en Jordi, que ella en aquestes expressions esgarrifoses hi reconeix a gent coneguda. Els bonys del coll venen arrel de que l'acabaven d'operar del tiroides. És un quadre que no deixa indiferent a ningú. Ells esperaven alguna cosa més dolça, però al ser de la Mercè i al estar tant bé tècnicament, el van penjar al menjador. Després van fer obres i ara el tenen al rebedor. Està integrat a la família aquest quadre.

FITXA TÈCNICA

Títol: -

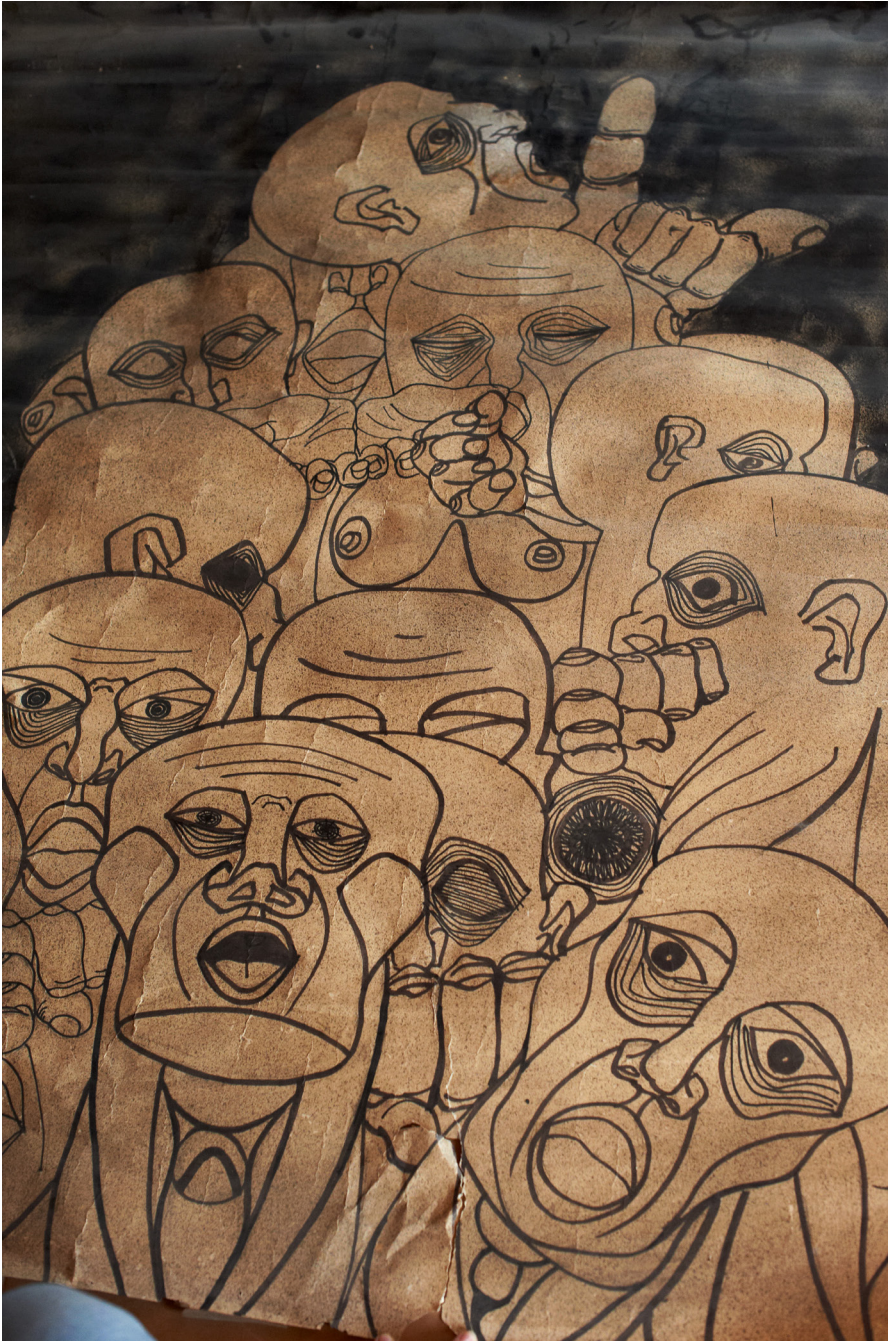
Data: 1985-2000

Mesures: -

Propietat de: -

Localització: -

En Josep Sort va trobar uns àlbums de fotografies que havia fet la Mercè. En un dels àlbums, el qual ella mateixa havia titulat "Quadres i pintures Mercè" hi havia fotografies d'alguns dels seus quadres, un d'ells és aquest. Tot i que actualment no es sap ni on és ni qui el té. Aquesta fotografia en concret, va ser revelada en escala de grisos el juny del 1997.

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1986 (aproximadament)

Mesures: 120,5 x 139 cm

Propietat de: Família Sort González.

Localització: Tàrrega, Lleida (Catalunya).

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1986

Mesures: 102 x 67 cm

Propietat de: Família Sort Creus.

Localització: Barcelona, Barcelona (Catalunya).

FITXA TÈCNICA

Títol:-

Data: 1986-1999

Mesures: 70,5 x 60 cm

Propietat de: Teresa Miret Sanjuán.

Localització: Tàrrrega, Lleida (Catalunya).

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1986-2000

Mesures: 83,5 x 102 cm

Propietat de: Família Sort Creus.

Localització: Barcelona, Barcelona (Catalunya).

FITXA TÈCNICA

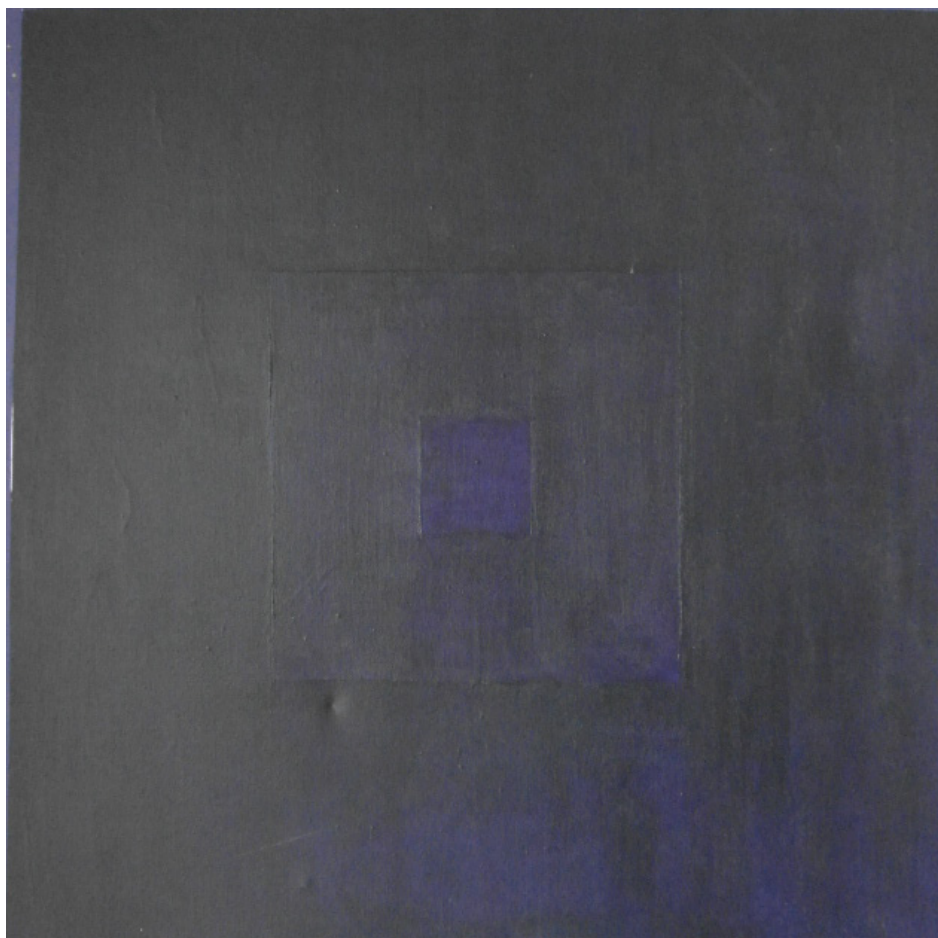
Títol: -

Data: 1986-2000

Mesures: 61,5 x 74,5 cm

Propietat de: Família Sort González.

Localització: Tàrrega, Lleida (Catalunya).

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1986-2000

Mesures: 54 x 65,5 cm

Propietat de: Família Sort González.

Localització: Salou, Tarragonès (Catalunya).

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1986-2000

Mesures: 38 x 46 cm

Propietat de: Família Sort González.

Localització: Salou, Tarragonès (Catalunya).

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1987

Mesures: 81,5 x 131,5 cm

Propietat de: Família Andreu Ferrer.

Localització: La Garriga, Barcelona (Catalunya).

La Mercè el va pintar per l'exposició N-152 que va tenir lloc el juny de 1988 a La Garriga. Acabada l'exposició va fer un intercanvi d'obres amb el fotògraf Miquel Andreu, qui també hi havia participat.

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1988-1993

Mesures: 120 x 200 cm

Propietat de: Jaume Guardis.

Localització: La Garriga, Barcelona (Catalunya).

Aquest quadre pertany a una composició de quatre teles, totes de les mateixes mides (120x200cm). Estan pintades per: Manel Porter, Ramon Oliveres, Mercè Sort i Jaume Guardis. Un dia van quedar tots quatre i, per diversió, es van col·locar de costat i van començar a pintar cadascun en una tela. Després van començar a intervenir tots en les teles dels altres tres. Aquesta tela és la que va pintar-hi la Mercè, els elements de la dreta però, van ser obra d'en Jaume Guardis.

FITXA TÈCNICA

Títol:-

Data: 1988-1993

Mesures: 50 x 60,5 cm

Propietat de: Teresa Miret Sanjuán.

Localització: Tàrrega, Lleida (Catalunya).

Al juny del 1994 la Mercè va portar a revelar una sèrie de fotografies que va agrupar en un àlbum anomenat "Escultures i talla fusta", entre les quals apareix ella fent aquesta peça. Actualment aquest àlbum és propietat d'en Josep Sort Miret.

FITXA TÈCNICA

Títol: Retallable

Data: 1990

Mesures: 198 x 100 cm

Propietat de: Família Sort Gonzàlez.

Localització: Tàrraga, Lleida (Catalunya).

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1991

Mesures: 16,5 x 12,5 cm

Propietat de: Família Sort Creus / Àngels Rosers

Localització: Tàrrrega, Lleida (Catalunya) / Sant Feliu de Codines, Barcelona (Catalunya)

Al 1991 una escola especialitzada en gravat, va venir a l'Escola d'Art de La Garriga i varen fer una setmana cultural sobre gravat. Tothom en va fer: alumnes, professors... I després van fer intercanvis, per això l'Àngels Rosers en té un de la Mercè. La Mercè en devia fer una altra impressió per quedar-se-la ella coma record. Actualment la té la seva família.

FITXA TÈCNICA

Títol:-

Data: 1991

Mesures: 12,5 x 16,5 cm

Propietat de: Família Sort Creus.

Localització: Tàrraga, Lleida (Catalunya).

Aquest gravat també el va fer la Mercè durant la setmana cultural del gravat a l'Escola d'Art Municipal de La Garriga. Amb la col·laboració d'una altra escola especialitzada amb la tècnica.

FITXA TÈCNICA

Títol: El rastre ignot

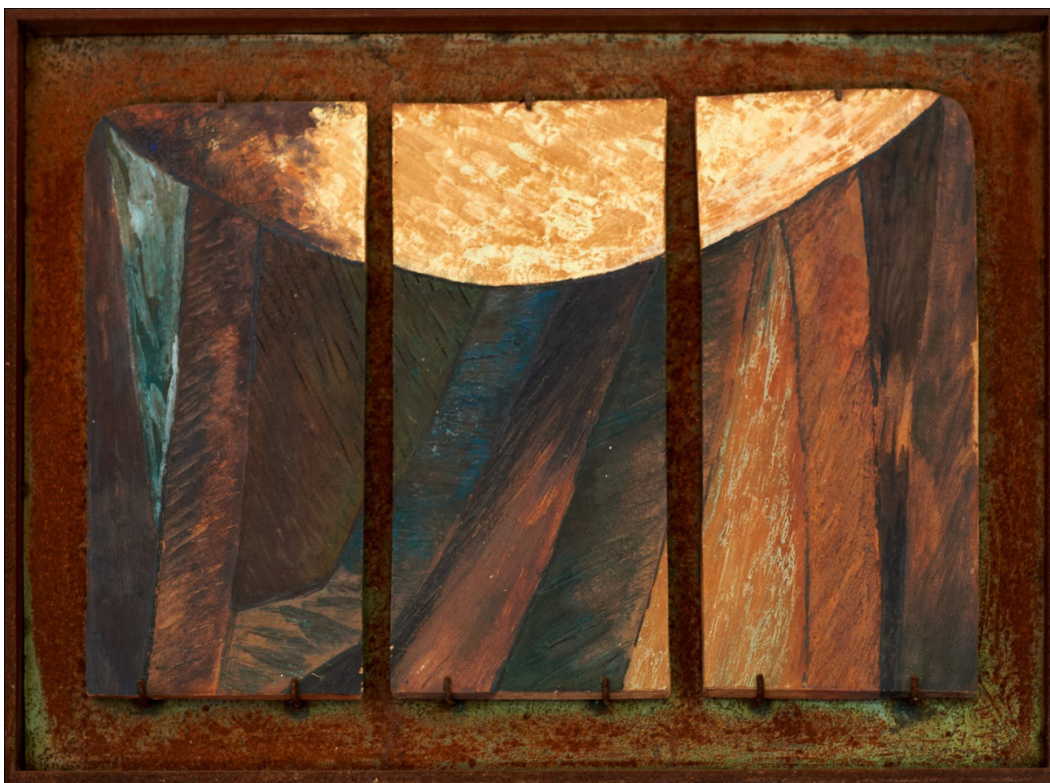
Data: 1997

Mesures: 20 x 13 cm

Propietat de: Família Sort Creus.

Localització: Tàrrega, Lleida (Catalunya)

Forma part d'un treball que va fer la Mercè el curs 1996-1997 titulat El rastre ignot, mentre tornava a estudiar a l'Escola d'Arts i Oficis de Vic. És la pintura final després d'haver fet diverses proves utilitzant diferents tècniques i diferents elements de suport.

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1999-2000

Mesures: la planxa de ferro és de 69 x 51 cm, i cada una de les tres peces de ceràmica de 18 x 38,5 cm.

Propietat de: Família Sort Gonzàlez.

Localització: Tàrrrega, Lleida (Catalunya).

És una planxa de ferro rovellat, on a sobre hi ha muntades tres superfícies de gres cuit i pintat, les quals totes juntes formen una imatge. Representa una finestra amb dos barrots per la qual l'espectador pot veure la lluna i la llum que reflecteix tot creant ombres de diferents tonalitats.

Poc abans de que la Mercè morís, quan ella ja sabia que moriria pel càncer, va fer aquesta última obra i li va regalar al seu germà Josep perquè tingués un record d'ella.

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: inacabat.

Mesures: 102 x 84 cm

Propietat de: Família Sort Creus.

Localització: Tàrrrega, Lleida (Catalunya).

Els familiars basant-se en com n'era de perfeccionista la Mercè, creuen que és una obra inacabada. A més, sempre han pensat que es tracta d'un autoretrat, i que la figura humana és ella treballant un modelat de fang que li recorden haver vist.

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: inacabat

Mesures: 120 x 198 cm

Propietat de: Família Sort Gonzàlez.

Localització: Tàrraga, Lleida (Catalunya)

Després de la mort de la Mercè al 2000 els seus familiars el van trobar encara al cavallet.

SENSE DATA

FITXA TÈCNICA

Títol:-

Data: -

Mesures: 29 x 34 cm

Propietat de: Teresa Miret Sanjuán.

Localització: Tàrrrega, Lleida (Catalunya).

Els familiars creuen que la model del quadre podria ser la mare de la Mercè, la Teresa Miret Sanjuán.

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: -

Mesures: 68 x 58 cm

Propietat de: Família Sort González.

Localització: Tàrraga, Lleida (Catalunya).

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: -

Mesures: 54 x 65 cm

Propietat de: Família Sort Creus.

Localització: Tàrrrega, Lleida (Catalunya).

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: -

Mesures: 38 x 46 cm

Propietat de: Família Sort Creus.

Localització: Tàrrega, Lleida (Catalunya).

D'aquesta obra se'n conserva l'esbós inicial, veure-ho a l'apartat CATÀLEG D'OBRA. TREBALLS (pàgina 210)

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: -

Mesures: 54 x 65 cm

Propietat de: Família Sort Creus.

Localització: Tàrrrega, Lleida (Catalunya).

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: -

Mesures: 95 x 75,5 cm

Propietat de: Família Sort Gonzàlez.

Localització: Tàrraga, Lleida (Catalunya).

D'aquesta obra se'n conserva l'esbós inicial, veure-ho a l'apartat CATÀLEG D'OBRA. TREBALLS (pàgina 210)

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: -

Mesures: 100 x 198 cm

Propietat de: Família Sort Gonzàlez.

Localització: Tàrrega, Lleida (Catalunya).

ESCULTURA

FITXA TÈCNICA

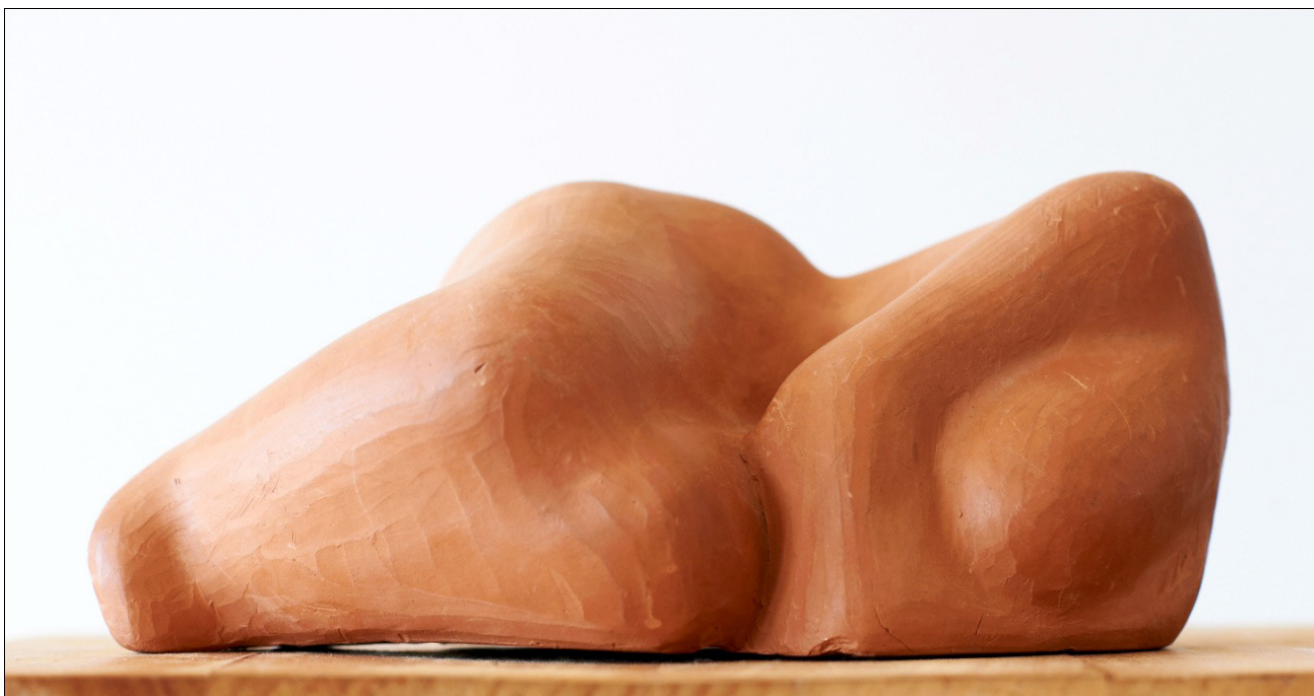
Títol: -

Data: octubre del 1977

Mesures: 14,5 cm d'amplada x 10 cm de profunditat x 7,5 d'alçada.

Propietat de: Família Sort Creus.

Localització: Barcelona, Barcelona (Catalunya).

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1977

Mesures: 15 cm d'amplada x 12 cm de profunditat x 7,8 d'alçada.

Propietat de: Família Sort Creus.

Localització: Tàrrrega, Lleida (Catalunya).

FITXA TÈCNICA

Títol: -

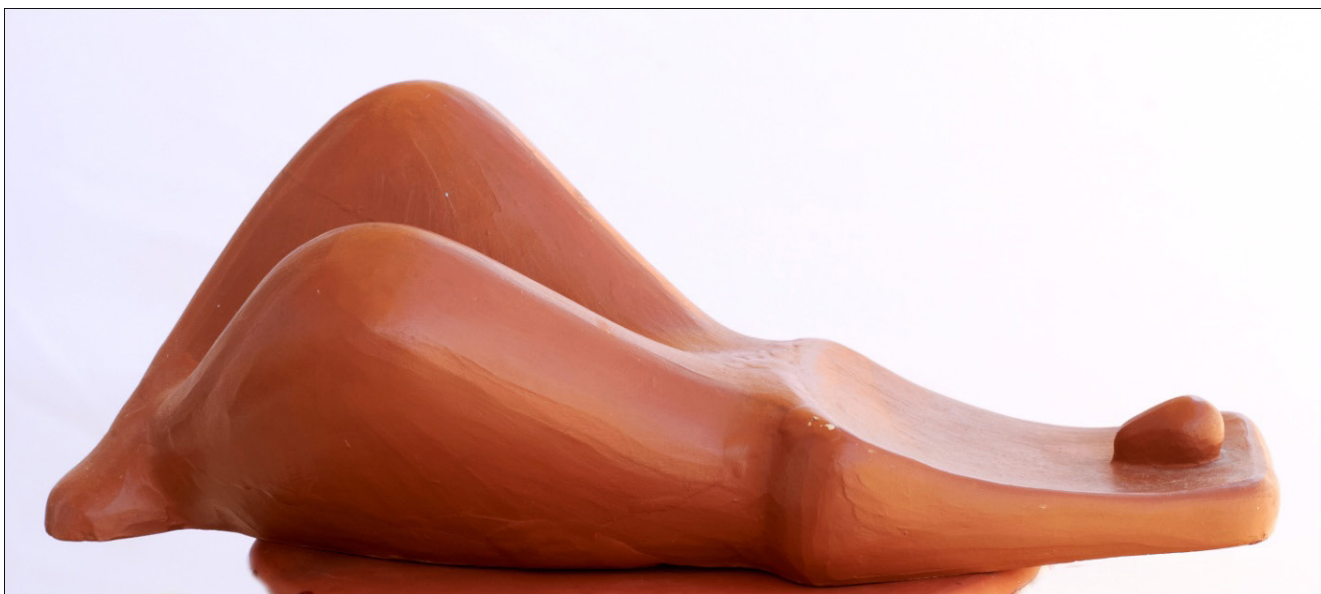
Data: 05.07.1978

Mesures: 12,3 cm d'amplada x 11,8 cm de profunditat x 15,5 d'alçada.

Propietat de: Família Sort Creus.

Localització: Barcelona, Barcelona (Catalunya).

A la base hi ha escrita una dedicatòria: "A la Maria que ahir ens va fer els 19 anys". La Maria recorda que la Mercè la hi va portar l'estiu que ella va fer els 19 anys, com a regal d'aniversari.

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1982-1986

Mesures: 28cm d'amplada x 13cm de profunditat x 8cm d'alçada

Propietat de: Teresa Miret Sanjuán.

Localització: Tàrraga, Lleida (Catalunya).

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1982-1986

Mesures: 10cm d'amplada x 8cm de profunditat x 20cm d'alçada

Propietat de: Teresa Miret Sanjuán.

Localització: Tàrrega, Lleida (Catalunya).

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1982-1986

Mesures: 15cm d'amplada x 12cm de profunditat x 18cm d'alçada

Propietat de: Teresa Miret Sanjuán.

Localització: Tàrrega, Lleida (Catalunya).

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1982-1986

Mesures: 28 cm de llargada

Propietat de: Xavier Bañó Millet

Localització: Camps (municipi de Fonollosa), Barcelona (Catalunya).

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1982-1986

Mesures: 25 cm d'alçada.

Propietat de: Xavier Bañó Millet

Localització: Camps (municipi de Fonollosa)

Esta feta amb fang, però no està cuit. El fang assecat té major facilitat per esquerdar-se, i aquesta es va trencar. La part blanca és cola i una mena de pasta que la Mercè hi va col·locar per ajuntar els trossos. Ella va dir: "Si s'intenta fer veure que no està trencat serà pitjor, millor que es vegi clar." Aquesta escultura sobre la maternitat era una de les seves preferides.

FITXA TÈCNICA

Títol: *El rastre ignot*

Data: 1996-1997

Mesures: 27 cm d'amplada x 8 cm de profunditat x 12 d'alçada.

Propietat de: Teresa Miret Sanjuán.

Localització: Tàrrrega, Lleida (Catalunya).

Forma part d'un treball que va fer la Mercè el curs 1996-1997 titulat *El rastre ignot*, mentre tornava a estudiar a l'Escola d'Arts i Oficis de Vic. És l'escultura final després d'haver fet tota una sèrie de proves utilitzant diferents tècniques.

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: inacabada (els familiars la van trobar a casa de la Mercè quan va morir al any 2000)

Mesures: 22,5 cm d'amplada x 22,5 cm de profunditat x 24 d'alçada.

Propietat de: Família Sort Creus.

Localització: Barcelona, Barcelona (Catalunya).

Mentre que la part de baix la fusta està molt ben polida, el que seria el torç superior de la figura humana només s'ha utilitzat la talla per fer-hi les formes generals.

SENSE DATA

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: -

Mesures: 20,5 cm d'amplada x 15 cm de profunditat x 30,5 d'alçada.

Propietat de: Família Sort Creus.

Localització: Tàrrrega, Lleida (Catalunya).

FITXA TÈCNICA

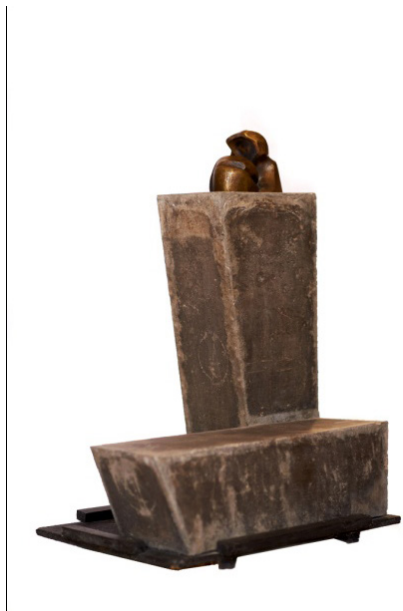
Títol: -

Data: -

Mesures: 26,5 cm d'amplada x 23,5 cm de profunditat x 22 d'alçada.

Propietat de: Família Sort Creus.

Localització: Tàrrrega, Lleida (Catalunya).

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: -

Mesures: el peu 36,5 x 64 cada bloc – la figura 16 cm d'amplada x 12 cm d'alçada.

Propietat de: Família Sort Gonzàlez.

Localització: Tàrrrega, Lleida (Catalunya).

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: -

Mesures: -

Propietat de: Família Sort Creus.

Localització: Tàrrega, Lleida (Catalunya).

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: -

Mesures: 12cm d'amplada x 9cm de profunditat x 13cm d'alçada

Propietat de: Teresa Miret Sanjuán.

Localització: Tàrrega, Lleida (Catalunya).

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: -

Mesures: 10cm d'amplada x 3cm de profunditat x 16cm d'alçada

Propietat de: Teresa Miret Sanjuán.

Localització: Tàrrrega, Lleida (Catalunya).

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: -

Mesures: 8cm d'amplada x 7cm de profunditat x 11cm d'alçada

Propietat de: Teresa Miret Sanjuán.

Localització: Tàrrrega, Lleida (Catalunya).

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: -

Mesures: 14,5cm d'amplada x 8cm de profunditat x 7,5cm d'alçada

Propietat de: Teresa Miret Sanjuán.

Localització: Tàrrega, Lleida (Catalunya).

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: -

Mesures: 23cm d'amplada x 9cm de profunditat x 6cm d'alçada

Propietat de: Teresa Miret Sanjuán.

Localització: Tàrrega, Lleida (Catalunya).

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: -

Mesures: 11cm d'amplada x 8cm de profunditat x 7cm d'alçada

Propietat de: Teresa Miret Sanjuán.

Localització: Tàrrrega, Lleida (Catalunya).

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: -

Mesures: 7cm d'amplada x 5cm de profunditat x 11cm d'alçada

Propietat de: Teresa Miret Sanjuán.

Localització: Tàrrrega, Lleida (Catalunya).

TREBALLS

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1972

Propietat de: Família Sort Creus.

Localització: Tàrrrega, Lleida (Catalunya).

En aquesta carpeta hi ha tot un conjunt de treballs que va realitzar la Mercè mentre estudiava a l'Escola d'Arts i Oficis de Tàrraga (els treballs estan marcats com a *Escuela de Artes Aplicadas y Oficios Artísticos- TÀRREGA*). Sobretot hi ha dibuixos amb carbonet i esbossos del cos humà. Entre aquests treballs hi ha un esbós (part inferior esquerra) que sembla ser d'una obra que va fer posteriorment (imatge 1). Aquest quadre està sense datar, però això fa pensar que hi estava treballant des d'aquesta època, és a dir, el 1972 .

Imatge 1.

FITXA TÈCNICA

Títol: *Dibuixos i pintures, de quan era estudiant, amb molt color.*

Data: 1972-1973 / 1977-1978

Propietat de: Família Sort Creus.

Localització: Tàrrrega, Lleida (Catalunya).

En aquesta altra carpeta hi ha treballs que va realitzar la Mercè mentre estudiava a l'Escola d'Arts i Oficis de Tàrrrega (*Escuela de Artes Aplicadas y Oficios Artísticos- TÀRREGA*) al curs del 1972-1973, que són els dibuix amb carbonet i els esbossos del cos femení.

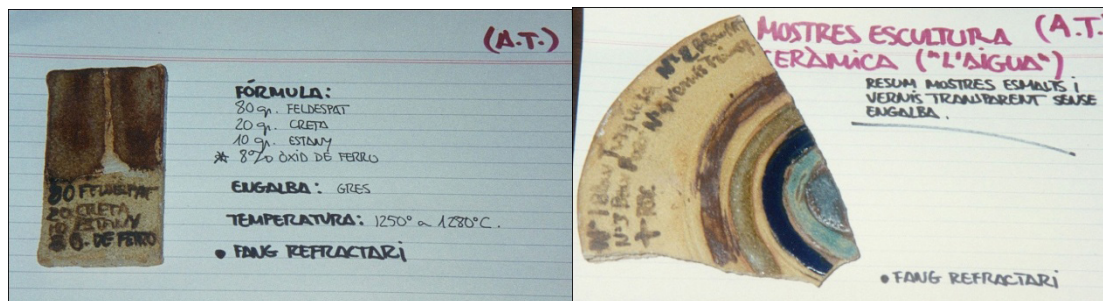
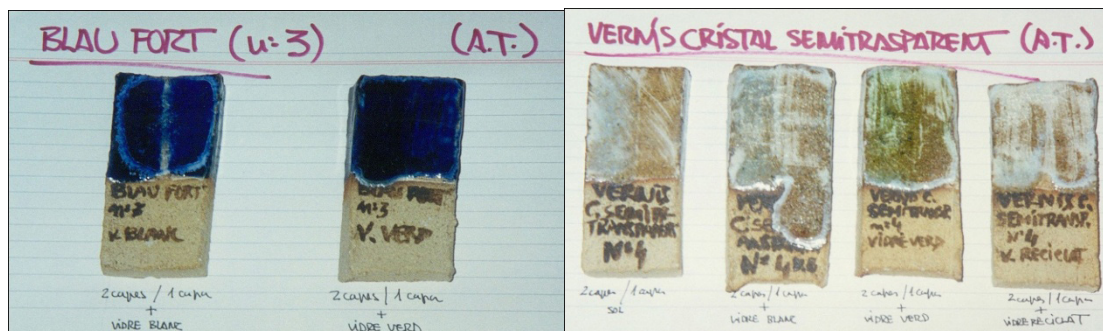
També hi ha treballs de quan la Mercè estava estudiant Belles Arts. Bàsicament són degradacions de colors i treballs compositius, datats del curs del 1977-1978. Hi ha altres treballs, col·locats a la cantonada dreta superior que també pertanyen a aquests anys d'estudi. Per altra banda hi ha esbossos d'obres que després va pintar en gran format. És el cas dels dos dibuixos que hi ha a la part inferior i central de la fotografia (per ordre imatge 2 i imatge 3).

Imatge 2.

Imatge 3.

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1988-1993 (anys que va treballar a l'EMAD)

Propietat de: -

Localització: -

Durant els anys que la Mercè va estar treballant a l'EMAD de La Garriga, li agradava experimentar i va fer tot un mostrari de pàtines per escultures de guix. Era un recobriment o vernís per donar-li un color i una textura diferent (de pedra, de marbre, de bronze...). Va fer una sèrie de pastilles amb cadascun dels acabats, i amb la fórmula per aconseguir-lo. A l'últim trasllat, del carrer Sant Francesc al Carrer Negociant, aquest mostrari es va llençar. Però la Mercè ho havia fotografiat, i les fotos que se'n conserven són les seves.

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Data: 1988-1993 (anys que va treballar a l'EMAD)

Propietat de: -

Localització: -

Dels anys que va treballar a l'EMAD, també es conserven fotografies fetes per ella mateixa de la escultura de les imatges. A la primera sèrie es mostra l'escultura d'argila. A la segona sèrie es mostra la mateixa escultura després d'haver-hi aplicat les pàtines que ella mateixa va elaborar.

FITXA TÈCNICA

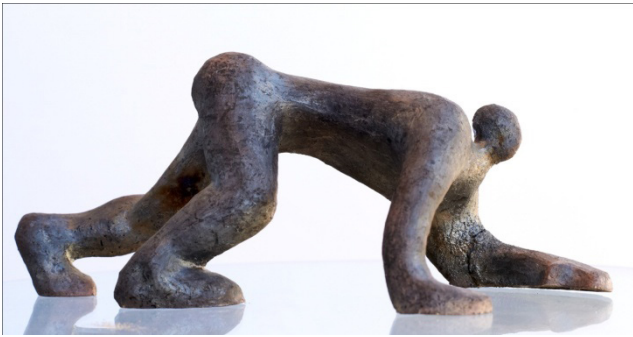
Títol: *El rastre ignot*

Data: 1996-1997

Propietat de: Família Sort Creus.

Localització: Tàrrega, Lleida (Catalunya).

Al 1996-1997 va assistir a un curs al l'Escola d'Arts i Oficis a Vic. Allà hi va fer aquest treball. El treball es basava en la realització d'una escultura, amb els seus esbossos previs, utilitzant diferents tècniques de dibuix i pintura, composicions i sobre diversos suports. La Mercè va redactar en el quadern (part superior esquerra de la imatge) tot el procediment fins arribar a la figura final (imatge 4).

Imatge 4.

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Assignatura: 2n d'escultura.

Data: 1996-1997

Propietat de: Família Sort Creus.

Localització: Tàrrrega, Lleida (Catalunya).

Durant el seu curs del 1996-1997 a l'Escola d'Arts i Oficis de Vic, també va fer el treball que es mostra a la imatge. Són un conjunt d'apunts a llapis ràpids de persones corrents del carrer. Amb un traç ràpid aconseguix plasmar les característiques bàsiques que els identifiquen.

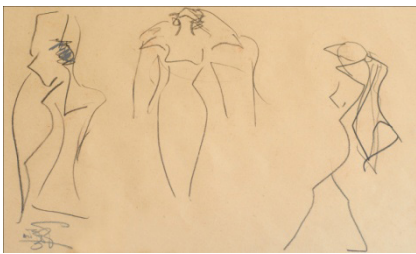
ANÀLISI DE L'OBRA

PINTURA I DIBUIX

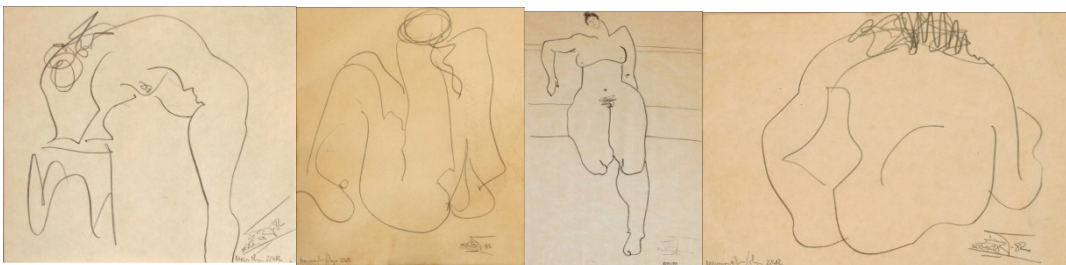
Els dibuixos són bàsicament apunts ràpid del natural, apunts gestuals i apunts de moviment, molts d'ells d'una model anomenada Olga Ruiz. Els apunts ràpid del natural, són aquells en els que la model es col·loca en una pintura concreta mentre ela dibuixen.

Els apunts de moviment en canvi, la model es va movent per l'espai, i no roman més d'un minut en una mateixa postura.

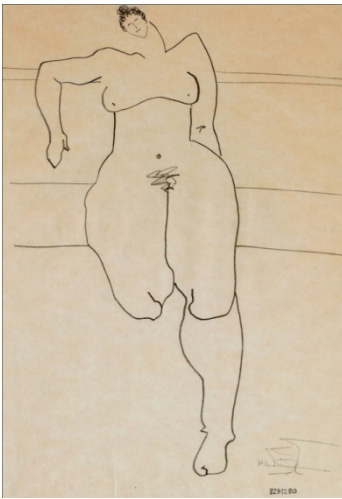

Algun exemple d'apunt gestual són els següents, tots quatre esbossos previs relacionats amb les seves escultures.

A l'hora de dibuixar la Mercè emprà diversos materials. Hi ha dibuixos fets amb grafit, altres amb sanguina (feta amb un pigment vermell) i amb carbonet.

En tots els casos, es caracteritzen per seguir un traç continu, molt definit i marcat, però a la vegada molt sensible; el qual recorda al estil picassià.

Dibuix de la Mercè (1992)

Dibuix de Picasso.

Dibuix de Picasso.

La Mercè busca realçar el cos femení, ja que marca molt els pits, els malucs i les cuixes. A més sovint ho fa trencant amb la proporció, de manera que el cap és de mides molt reduïdes en comparació al cos. Al dibuix de l'home de Picasso també hi ha una falta de proporció.

INFLUÈNCIA DE L'EXPRESSIONISME ALEMANY

Amb la pintura es pot veure una clara influència de l'Expressionisme alemany, i tot i que no es pot dir que la Mercè formi part d'aquest moviment, sí que utilitza recursos propis del moviment. L'Expressionisme va ser un moviment artístic sorgit a Alemanya a principis del segle XX com reacció a l'Impressionisme. Els Impressionistes feien una *impressió*, feien apunts buscant reflectir la realitat donant una importància primordial a l'experimen-

tació amb els colors. Per contra, els Expressionistes van optar per fer una *expressió*, reflectir el seu món interior i els seus sentiments a partir de la deformació de la realitat. D'aquesta manera utilitzaven l'art com una forma d'evasió. A més de marcar-se com a objectiu l'impacte sobre l'espectador, arribant al seu costat més emotiu. Per aconseguir-ho, els pintors expressionistes pinten amb colors potents, utilitzen la línia i la pinzellada d'una forma emotiva i amb determinació i procuren aportar dinamisme a l'obra. Dins de l'expressió dels sentiments, predomina la soledat, la melancolia i la misèria.

Les obres de la Mercè s'hi relacionen amb la temàtica. Hi ha diversos quadres en el que els protagonistes transmeten un estat d'ànim melancòlic o trist. És el cas dels següents quadres:

També hi coincideix en quan l'ús dels colors. La Mercè acostuma a utilitzar una gamma de tonalitats molt vives i potents que donen molta força a la pintura. De fet, sovint li havien dit que tenia un do especial a l'hora de treballar la diversitat de tons i la seva combinació. Un bon exemple d'aquesta varietat és el quadre que hi ha a

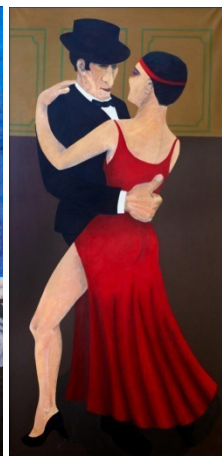
Per intensificar els colors, sovint recorre a la juxtaposició, tot i que no l'aplica totalment. És a dir, juga amb aquells colors que pràcticament són complementaris, ja que quan aquests es toquen adquireixen major lluminositat,

però no els hi dona al tonalitat exacta, per tant tampoc és moltes a la vista. Un exemple molt clar és el següent. Tot i que el complementari del blau és el taronja, la Mercè s'hi acostava pintant el fons de color vermell.

Seguint el tema del color, cal esmentar que la Mercè té una predilecció per l'ús del vermell. Són ben poques les obres en les que no apareix aquest color. Com a alternativa o bé color secundari, recorre al color blau cian.

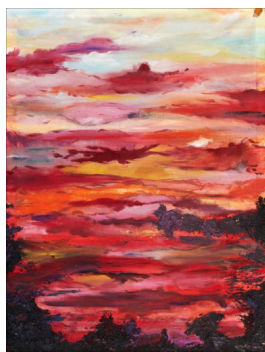
Pel que fa al traç lineal, tot i que la pintora no acostuma a repassar les figures en negre, sí que el fa molt marcat. No deixa que els colors es difuminin a partir de la gradació de colors, sinó que determina molt el límit de la figura. Es pot observar en la major part de les seves obres.

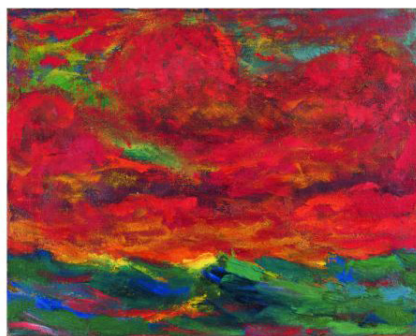
D'aquesta manera, al suprimir-ne la gradació de color, també s'omiteix la sensació de volum a l'obra, i es crea una pintura plana. Aquesta idea va ser inventada per Manet, pintor de finals del segle XIX.

És possible que la Mercè es veiés influenciada per alguns dels pintors representatius del moviment de l'Expressionisme alemany. De fet, hi ha alguns quadres que mantenen certa semblança amb quadres d'alguns d'aquests pintors.

És el cas del quadre que la Mercè va presentar per la prova de Belles Arts, el qual recorda a l'obra general de Nolde (1867-1956). Aquest pintor és conegut pels seus cels plens de núvols de tonalitats irrealment i molt vives. Talment com en un somni, tema del quadre de la Mercè. A continuació es presenta el quadre de la pintora en comparativa amb obres de l'artista expressionista.

Quadre de la Mercè.

Himmel und Meer, de Nolde (1930)

Landscape in the red sky, de Nolde.

Sea with black Steamship, de Nolde (1946)

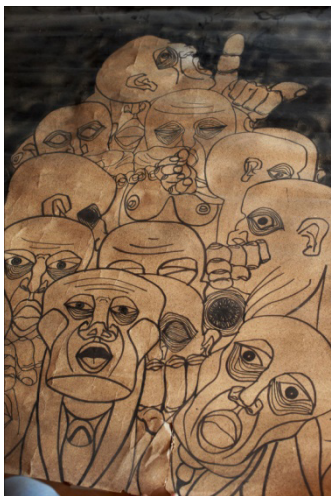
Un altra pintor expressionisme de renom és Otto Dix (1891-1969). En el cas d'aquest pintor existeix una relació de semblança increïble amb dos quadres seus i dos de la Mercè. Fins el punt que segurament ella els va pintar arrel d'haver vist els dos quadres de Otto Dix.

Quadre de la Mercè.

Portrait of the Journalist Sylvia von Harden, de Otto Dix (1926)

En tots dos casos es mostra una persona a la cantonada d'un bar. Tots dos personatges es troben asseguts a una cadira i davant d'una taula alta, de superfície rodona, petita i blanca on hi ha la beguda que estan bevent i una llibreta. La postura dels protagonistes també és semblant, tot i que no es troben en una pintura hieràtica, la forma en la que estan col·locats no és natural, al contrari és tensa i dona una sensació de inversemblança. El rostre també coincideix, tots dos són de cara ovalada, nas llarg i recte, pòmuls marcats, llavis gruixuts i uns ulls molt foscos i enfonsats remarcats per unes cel·les molt definides. La composició és descentrada, enlloc de col·locar el personatge al centre de la obra, el col·loca en un cantó, de manera que la taula i les cames queden tallades en tots dos casos.

Quadre de la Mercè.

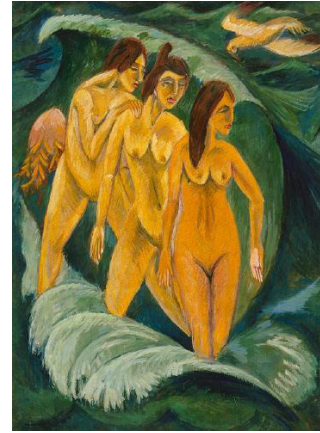
Tropes d'assalt sota el gas, de Otto Dix (1924)

Una aglomeració de persones, amb rostres monstruosos, d'ulls molt grans i la mandíbula més estreta sobresortint és el que apareix en tots dos quadres. En el cas d'Otto Dix, mostra soldats amb màscares de gas de la Primera Guerra Mundial, a la que va participar. En el cas de la Mercè, va ser pintat després del divorci. A més, en tots dos casos, per donar al sensació de multitud els artistes tallen alguns dels personatges, donant a entendre que la escena és més àmplia, i que totes aquestes persones es multipliquen. A més, utilitzen com a únic color el negre, per donar-li major duresa, tristesa i horror.

L'expressionista Ernst Ludwig Kirchner (1880-1938), presenta una realitat deformada i subjectiva a partir de l'alteració dels colors. Ho fa sobretot a l'hora de pintar figures humanes, pintant-les d'un color que no els pertoca a la realitat. La Mercè també ho fa, aconseguint una major expressivitat dels personatges.

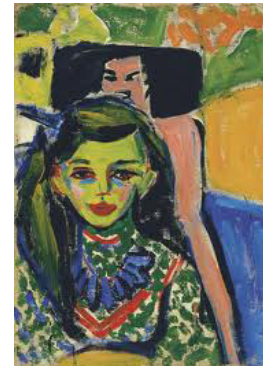
Quadre de la Mercè (1990).

Tres banyistes, de Kirchner (1913)

Quadre de la Mercè.

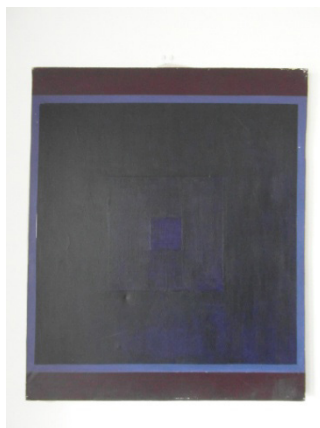

Fränzi davant d'una cadira tallada de Kirchner (1910).

Paul Klee (1879-1940) va ser un pintor expressionista al que la Mercè admirava. Aquesta admiració la va portar a experimentar amb els colors i les formes geomètriques tal i com ho feia el seu ídol. Es té constància d'algunes obres que mostren aquestes característiques.

Quadre de la Mercè.

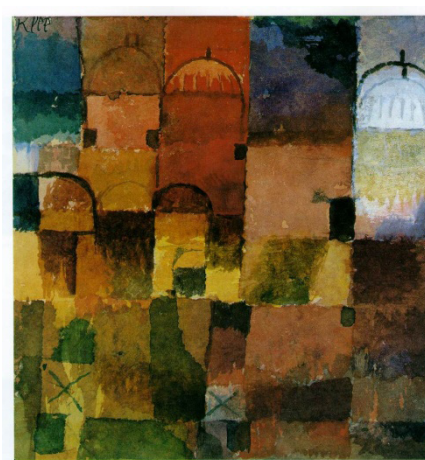
Quadre de la Mercè.

Quadre de la Mercè.

Ancient Sound, de Paul Klee (1925)

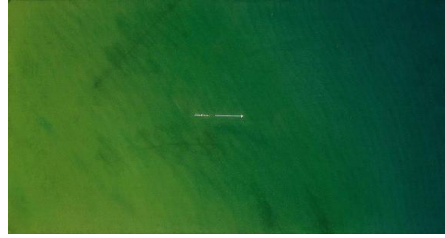

Red and white Domes, de Paul Klee (1914)

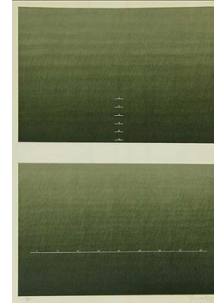
Tot i que aquests mateixos quadres, recorden a la obra d'altres autors. És el cas de Joan Hernández-Pijuan (1931-2005), pintor barceloní, en el cas del següent quadre. A part de coincidir en els colors, en tots dos casos, els pintors treballen la degradació del color.

Quadre de la Mercè.
juan(1973)

Ombra, de Hernández-Pijuan (1976)

Avant la lettre René Metrás, de Hernández-Pi-

L'Expressionisme es va veure influenciat per l'obra de Van Gogh (1853-1890). L'obra de la Mercè, que segueix la línia expressionista, també. Van Gogh va ser el primer pintor en pintar donant expressivitat a les pinzellades, és a dir, de manera que fossin visibles, molt marcades i llargues, amb arabescos, brutes i de tanta pintura que donessin relleu a l'obra.

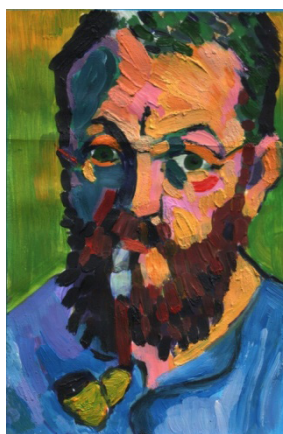

Autoretrat de Vincent Van Gogh, de Van Gogh.

Una mica més tard, Henri Matisse (1869-1954) seguirà utilitzant la pinzellada expressiva donant-li encara més caràcter, fent-la més grossa. Hi ha un autoretrat de Matisse que s'assembla molt a un retrat de la Mercè, i tots dos recorden a Van Gogh.

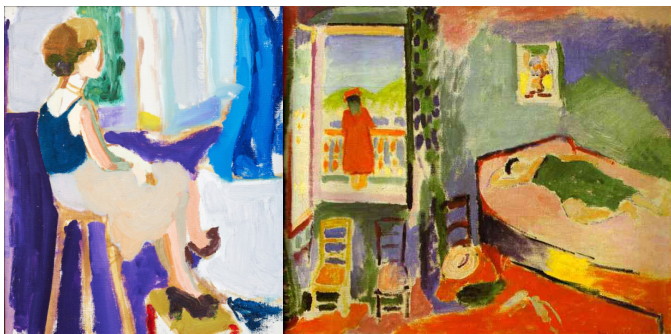
Quadre de la Mercè.

Autoretrat de Matisse, de Matisse.

Matisse i el fauisme com a moviment pictòric, es veuen reflectits a una altra obra de la Mercè. Utilitzen una gran varietat de colors, creant una realitat deformada i eliminant l'espai i la profunditat pintant d'un mateix color element que estan a diferents nivells de distància. En el quadre de la Mercè, el blanc de la faldilla, amb el moble de la dreta i el de la finestra distorsionen l'espai, igual que les tonalitats blaves de la samarreta, la jaqueta i el terra. Matisse ho fa amb el color vermell del terra i el vestit de la dona de la finestra, i amb el vers del vestit de la dones estirada i el de les parets.

A més a més, també hi ha certa semblança en la temàtica. En tots dos casos la protagonista de la obra és una dona. Però tot i presentar dones sensuais, en l'obra de la Mercè amb les cames creuades i una samarreta de tiretes, i en el cas de Matisse la dona estirada al llit, no busca el cos femení com a objecte estètic. Tampoc tracte el personatge femení com a mestressa de casa. Pinta a dones naturals i lliures. Que en el cas de la Mercè, és com era la seva mare, protagonista de la obra, una dona avançada a la seva època.

Quadre de la Mercè. *Collioure interior*, de Henri Matisse (1905)

Pel que fa a la postura de la model i els tons blavosos, el quadre de la Mercè, potser té més relació amb el se-
güent de Matisse, també.

Les persiennes, de Henri Matisse.

Tornant a Vincent Van Gogh, una idea d'ella que ell en va ser l'impulsador va ser l'ús de la saturació de colors. Abans de Van Gogh, sempre s'havia buscat un equilibri a l'hora de combinar els colors. Van Gogh pinta el famós quadre *Els gira-sols* amb una saturació de grocs. La Mercè ho fa amb un dels seus quadres, però amb els seus colors predilectes, el roig i el blau.

Els gira-sols, de Van Gogh (1888)

Quadre de la Mercè (1981)

Quadre de la Mercè (1981)

INFLUÈNCIA PERSONAL

A la Mercè li agradava molt experimentar i manipular diferents materials. La gran major part de les seves obres són amb pintura al oli sobre tela, tot i que també hi ha alguna cosa acrílica. Tot i així, es coneixen algunes obres totalment diferents.

El primer quadre, de 1999-2000, és una planxa de ferro amb tres peces de ceràmica muntades. Les peces estan cuites i pintades a sobre. Es tracta d'una obra matèrica. D'aquesta manera aconsegueix donar relleu a la obra. Alhora torna a aparèixer al importància del color. Aporta una gran lluminositat a la part superior que es contraposa amb la variada gamma de tons foscos. D'aquesta manera, alhora que físicament l'obra sobresurt, visualment, li dona profunditat.

La segona obra, està feta utilitzant la tècnica de la talla sobre la fusta. Altra vegada, la Mercè intenta avançar treballant nous materials.

La tercera, hi dona relleu a partir de capes de pasta de paper.

Referent a les mides, en general la Mercè sempre acostuma a pintar sobre teles de mides força grans, tot i que n'hi algunes en especial que despunten per ser -ho encara més. Normalment, es diu que quan un pintor pinta un quadre de gran format és perquè té alguna cosa important per explicar, perquè vol captar l'atenció de l'es-

pectador. En una artista en la que això és habitual, fa penar que no és per l'obra en concret que ho fa, sinó per la seva manera de ser. La Mercè era una persona amb molt caràcter, amb les idees clares i que es feia escoltar, però sempre de manera alegre i sensible. Les seves obres segueixen la mateix línia.

Pel que fa a la temàtica, dins de la obra de la Mercè hi podem trobar quatre grans grups. El primer són quadres amb finalitat acadèmica, després hi ha l'admiració per la cultura, les figures humanes i el seu caràcter psicològic, i per últim l'experimentació.

En el primer grup, hi trobem molta varietat. Hi pertanyen les obres que va fer mentre estudiava a l'Escola d'Arts i Oficis de Tàrraga, a la Llotja de Barcelona, al Cercle Sant Lluc, a Belles Arts a la Facultat de Barcelona o a l'Escola d'Arts i Oficis de Vic. Bàsicament es tracta de natura morta i d'apunts de moviment.

Natura morta.

Natura morta.

Apunts de moviment.

Apunt de moviment. Apunt de moviment.

El segon grup és aquell que porta com a temàtica espectacles culturals. La Mercè era una persona molt inquieta a nivell cultural i intel·lectual. Per començar tenia una gran afició a la lectura, i tenia una gran quantitat de llibres, que després de la seva mort, la major part van ser donats a una biblioteca. Però no es limitava a llegir-los, sinó que al darrera de cada llibre hi tenia guardats articles relacionats amb el llibre o l'autor. Tenia un ampli bagatge musical i cinematogràfic. Li agradava molt el teatre i els espectacles musicals. No tenia manies, era de mentalitat molt oberta. Això fa que aquest interès es vegi reflectit en la seva obra.

A més, natal de Tàrraga, sempre que podia anava a veure la Fira del Teatre al Carrer. Font d'inspiració de moltes de les seves composicions.

El tercer grup és el més extens. Les persones entrevistades han descrita a la Mercè com a una persona molt independent, però molt sensible i amb un món interior molt profund. La seva forma d'evasió, de treure tots aquests sentiments retinguts, era mitjançant l'art. En aquest aspecte també encaixa amb els Expressionistes. En els seus quadres trobem un fort caràcter psicològic en els protagonistes.

La Mercè va tenir una vida dura, plena de sotragades, va patir dos càncers, un divorci, no va trobar feina estable...

En el primer quadre, sobte que es mostri els òrgans del coll dels personatges. Com que ella va patir càncer de tiroides, em fa pensar que està referint-se a aquesta època de la seva vida. La família hi reconeix els trets d'algunes persones, com és el cas del personatge del centre que podria ser el seu pare, el personatge de la barba...

que podria ser el seu ex-marit Xavier... Com que la Mercè té dos germans i els homes dels extrems s'assemblen a l'home del centre (pare) em fa pensar que són ells. La dona de cabell curt podria ser al mare de la Mercè, la Teresa. Així que la Mercè hi representa la seva família. El fet de que a ella l'haguessin operat de càncer de tiroides, em fa arribar a la conclusió de que la dona del barret, la única que no se li veu l'interior del coll, la única que no té tiroides, és ella.

El quadre del home borratxo, la Mercè el va pintar quan en Xavier, el seu ex-marit, se'n va anar al servei militar. S'acabaven de mudar a La Garriga, i ella va estar un any sola. Ella li va dir que l'havia pintat pensant en ell, per tant pot ser que sigui en Xavier l'home del bar.

El tercer quadre va ser pintat al 1887, al 1885 havia patit el càncer de tiroides i al 1886 s'havia divorciat de la seva parella. La Mercè acabava de viure una anys molt durs, i el quadre és un clar reflex de la impotència que sentia.

L'últim quadre està inacabat. El va estar pintant els seus últims anys de vida, quan ja estava molt malalta. Tot i que no estan pintats els rostres dels personatges, només amb els gestos i la posició del cos, ja es percep l'estat d'ànim de cada un d'ells. Sembla que estiguin a un hospital. Són les diferents reaccions davant de la malaltia: hi ha personatges que es desesperen per la frustració i criden, altres es resignen a una realitat que no poden evitar, n'hi ha que desolats deambulen pels passadissos...

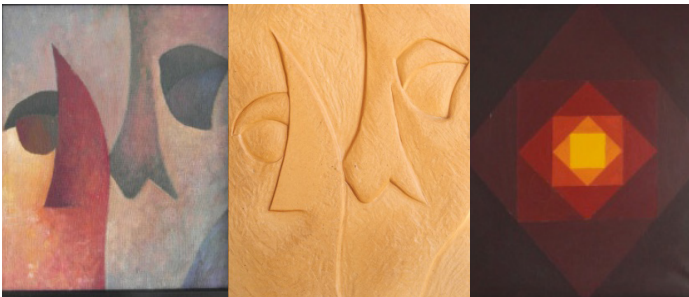
Dins d'aquest apartat mateix hi hauria un segon grup en el que la Mercè pinta mobiliari que ha sigut representatiu a la seva vida.

En el primer quadre, pinta la casa del Carrer Sant Francesc, lloc on va viure la major part de la seva vida.

Del segon quadre, només se'n conserva aquesta fotografia en blanc i negre. Però tot i així, s'hi distingeix una habitació d'un hospital. Arrel del càncer la Mercè va passar varies nits ingressada.

Finalment, hi ha un quart grup. Basat en l'experimentació per motivació intrínseca. La Mercè era una persona molt nerviosa i amb ganes de descobrir. A aquest conjunt pertanyen els quadres d'experimentació amb el color (degradats), amb els materials (fusta i metall), amb les formes... la major part són obres abstractes.

(1999-2000)

Carrer (1973-1980)

LA PINTURA DES DEL PUNT DE VISTA FEMENÍ

La Mercè de jove va participar a la segona onada del feminisme, als anys 70, reivindicant l'alliberament de la dona, en el sentit de la lluita per una major llibertat en quan a sexualitat, la reproducció, una societat igualitària entre els dos sexes, la recuperació de la història de la dona... Juntament amb les seves companyes de pis, va estar molt involucrada en el tema, va sortir al carrer a defensar-lo, era transgressora. A més, sempre va ser una dona que es veia de tu a tu amb els homes, qui va ser educada sense diferències respecte els seus germans. A més, es va divorciar del seu marit en una època en la que no era gaire corrent.

Però tot i la importància d'aquest tema en la seva vida, pràcticament no va influir la seva obra. És cert que en els seus quadres no fa distincions entre els personatges masculins i femenins, els tracte per iguals, però només hi ha dues obres en les que la protagonista del quadre sigui una dona, i hi doni importància a això. Això deixant de banda els apunts de moviments, en els que dibuixa una dona perquè la model ho era.

En aquest primer quadre, es mostra un dels temes més recorreguts des de la perspectiva femenina, la genealogia femenina. Quan les dones van començar a lluitar per recuperar les dones de la història i de la pintura, la seva forma de defensar-ho, era pintant a les seves mares i àvies, com a senyal de respecte. A més de donar importància a les seves ensenyances i testimonis. A l'obra la Mercè hi pinta a la seva mare com a protagonista.

Una pintora qui també va utilitzar aquest recurs va ser Rolinda Sharples (1793-1838). En el quadre de continuació, es mostra un autoretrat de l'artista anglesa al costat de la seva mare. A més, ella apareix pintant, que implica una doble reivindicació de la dona com a treballadora i artista.

Quadre de la Mercè.

Autoretrat, de Rolinda Sharples.

Un altre tema propi de la dona, és pintar a dones d'altres races, normalment reforçant la figura femenina tot mostrant el seu cos nu.

Moltes pintores ho han fet abans. És el cas de Marie-Guillemine Benoist (1768-1826), qui retrata a una dona africana, però a diferència de fins llavors, ho fa de manera que queda com una persona digna. Altres exemples en són: Tarsila Do Amaral (1886-1973) i Maria Izquierdo (1902-1955).

Quadre de la Mercè.

Portrait d'une négresse, de Benoist (1800)

La negre, de Tarsila Do Amaral (1923)

Maternitat, de Maria Izquierdo (1944)

QUÈ N'OPINA LA CRÍTICA?

Al setmanari d'informació local i comarcal *Nova Tàrrrega* número 2185, el 10 de gener de 1987, va publicar una crítica de Maurici Graus Betbesé referent a la primera exposició individual de la Mercè. Va tenir lloc a la Sala "La Caixa" a Tàrrrega, el seu poble natal. Hi va presentar un gran nombre de pintures i dibuixos, no fan cap comentari d'escultura. El crític ubica la seva obra dins del moviment Avantguardista, on pertanyen, segons ell, tots els joves artistes del moment.

L'Avantguardisme és entès com aquell moviment que recull qualsevol artista que introdueixi elements innovadors que trenquin amb l'art tradicional i convencional. Alhora però, la valora pel seu estil personal, característic per els protagonistes de les seves obres. Impressionen les faccions dures i la constitució desproporcionadament gran, encara més exagerat al pintar-ho en teles de grans mides.

Contràriament, en dibuix, Maurici l'admira per la delicadesa del seu traç. Segons ell, mostra de les seves dots artístiques.

Veient les seves habilitats en el camp, l'aconsellen a oferir una temàtica més variada, amb la fi de recaptar més públic.

Mirar ANNEXOS (pàgines 268 i 269).

ESCULTURA

En escultura, la Mercè també es decanta cap a l'Expressionisme. Hi ha una clara influència del escultor anglès Henry Moore (1898-1986). Tots dos fan escultura de la figura humana, basant-se en unes característiques que compareixen: les relacions de plens i buits, les extremitats foses amb la resta del cos, les postures sempre estirades cap enrere o assegudes de forma que la base és molt més ampla, la desproporció del cos, la delicadesa i suavitat de la capa exterior...

Figura reclinada, de Henry Moore (1936) *Figura reclinada en tres peces*, de Henry Moore (1975)

A l'esquerra *Figuer reclinada en dues peces* (1960) i a la dreta *Figura reclinada de quatre peces* (1972-73), totes dues de Henry Moore.

Totes tres escultures de Mercè Sort.

En tots dos casos, la falta de proporció resideix a la mida del cap, massa petit en comparació la resta del cos.

Tot i que va ser Pablo Gargallo (1881-1934) qui va iniciar la combinació d'espais plens i buits per crear una forma, normalment de l'ésser humà.

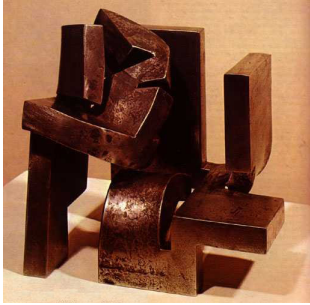

Pequeña bailarina, de Gargallo (1924-1925)

Greta Garbo con pestañas, de Gargallo (1930)

Un altre escultor qui també utilitzava aquesta tècnica dels buits, era l'espanyol Chillida (1924-2002), tot i que ell ho feia amb figures amb un fons geomètric, i no amb figures humanes.

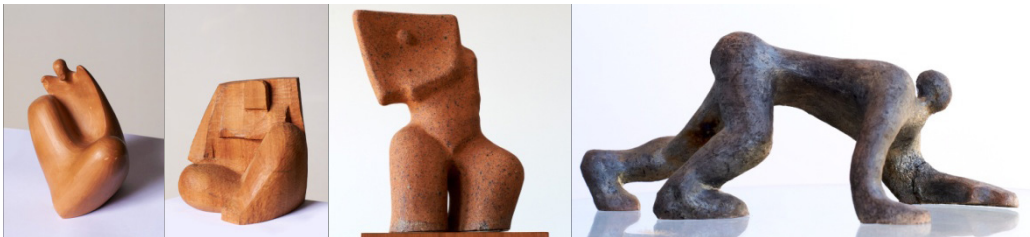

Escultura abstracta no figurativa en acer, de Chillida (1959-1953)

Referent a la temàtica, hi torna a ser present l'afició per la cultura. De les escultures conservades, n'hi ha una que és la representació d'un guitarrista.

Igual que en la pintura, l'artista també és inquieta en l'escultura, i li agrada experimentar. Per fer-ho utilitza diversos tipus de fang. Hi ha des d'argila o fang vermell, fusta, com terracota, metall...

La Mercè, mentre treballava a l'Escola d'Art, va estar treballant en la composició de tot un seguit de pàtines i acabats per escultures (mirar TREBALLS pàg. 210). Ja no es conserven, però sí fotografies que en va fer ella. A més, ho va aplicar en algunes de les escultures d'argila.

L'ESCLATURA DES DEL PUNT DE VISTA FEMENÍ

En general, les figures escultòriques de la Mercè són personatges femenins. La major part d'ells, es demostra pels amples malucs i cuixes, a alguns hi fa els pits, però molt petits en relació la resta del cos. Són sobretot les sinuoses corbes que denoten la feminitat de l'escultura.

En concret, hi ha una escultura, la qual era de les més valorades per la Mercè, que representa la maternitat. Aquest és un tema molt recurrent en les artistes, ja que ho relacionen amb experiències pròpies o sinó amb el desig de tenir-les. Transmet aquest estat de la dona al fer una figura molt rodona, amb els pits i les cuixes més grans que a la resta d'escultures, i amb els braços com si estigués bressolant un nadó.

ANÀLISI DEL QUADRE

1. DOCUMENTACIÓ

FITXA TÈCNICA

Títol: -

Autor: Mercè Sort Miret

Data: 1987

Mesures: 81,5 x 131,5 cm

Localització: La Garriga, Barcelona (Catalunya)

Tot i que no es pot dir que la obra pertanyi al moviment de l'Expressionisme alemany, ja que aquest pertany a un context històric i un grup social concret, sí que presenta característiques majoritàriament relacionades amb aquest moviment artístic.

Els expressionistes busquen l'evasió dels sentiments i de l'estat anímic per mitjà de l'art. Per fer-ho creen una realitat deformada que reflecteixi el seu món interior. Ho aconsegueixen mitjançant l'ús del color erroni en relació a la realitat, i utilitzen aquell que transmet millor, normalment aquelles tonalitats més vives. Tracen la línia i pinten la pinzellada d'una forma molt marcada i emotiva, aportant dinamisme a les obres. D'aquesta manera busquen provocar un impacte sobre l'espectador, arribant al seu costat més sensible. Alhora busquen innovar, i sovint presenten composicions descentrades.

Referent a la temàtica, es decanten per aquells sentiments més depriments, tràgics i melancòlics que són aquells més difícils de viure, expressar i que causen major impressió.

2. ANÀLISI FORMAL

Es tracta d'una pintura al oli sobre tela.

Mostra una persona ajaguda, retorçada sobre ella mateixa de manera que només en veiem l'esquena, amb el cap cot que amaga el rostre. De dalt a baix, es veu l'esquena amb la columna i els omòplats molt marcats, el cabell curt i d'un color vermell potent, els genolls que sobresurten per la postura en la que el personatge s'aguanta, i just sota el cap les mans obertes, amb els palmells a la vista.

La composició del quadres està marcada per una simetria perfecte entre la banda dreta i la esquerra. El personatge està col·locat just al centre de l'obra, de manera si es divideix per la meitat, a totes dues bandes queda la meitat de l'esquena, la meitat del cap, un genoll, i un braç amb una de les mans.

Tot i així, la Mercè trenca amb la perspectiva. La mida de les mans és exageradament gran en comparació a la resta del cos.

Els colors són molt importants en l'obra. Tot el quadre utilitza la gamma de blaus en diferents gradacions. La pell del personatge és d'un to blau molt clar, pràcticament blanc, i en marca les ombres i els plecs de la pell amb tons de blau més foscos. Fins i tot el fons és d'un color blau marí intens, a la part superior del quadre, i d'un to blau més proper al lila al que seria el terra. Aquesta monotonia però, és trencada pel cabell roig del protagonista. A més, la Mercè, col·loca el cap, rodó, al centre del quadre. És el punt d'equilibri i a la vegada el que trenca amb la fredor general i amb la homogeneïtat.

A més, els colors no corresponen amb la realitat, la pell del personatge és d'un to blavós, i el cabell d'un vermell massa intens. En aquest aspecte coincideix amb l'expressionisme, deforma la realitat, i crea un univers subjectiu.

A l'hora de pintar a la persona, s'utilitza la tècnica del *sfumatto*. És a dir, els contorns i les marques dels músculs estan difuminades, es veuen de forma imprecisa, i així s'aporta una sensació de major realitat i volum a l'obra. A més escampa la pintura amb unes pinzellades molt llargues i amples, més marcades al cap. Aquest maneig del pinzell tant emotiu recorda a l'Expressionisme. En canvi, quan pinta el fons, tant el superior com l'inferior, retalla la figura sense fer cap mena de degradació dels colors, simplement la ressegueix. A més, en aquesta part, tampoc s'aprecien les pinzellades, és un fons molt llis.

En aquest aspecte, aquesta obra de la Mercè s'allunya molt de tot a la resta. En general, quan la Mercè pinta figures humanes, predomina la pintura plana. És a dir, no hi ha ni gradació del color, ni es perceben les pinzellades, i es crea una obra en la que l'espai i la profunditat han desaparegut.

El focus de llum cau sobre el personatge, com si fos extern i vingués del públic. Les zones més il·luminades són l'esquena retorçada i els palmells de les mans.

És curiós que sent aquesta persona l'únic element de l'obra, la pintora hagi decidit amagar-li el rostre, i així evitant que es pugui identificar. Tot i que la cara és la zona més expressiva del cos humà, la Mercè, aconsegueix dotar d'expressió a la persona per mitjà de la postura i els gestos.

3. SIGNIFICAT I FUNCIO

Es sap que la Mercè va pintar aquest quadre al 1987, just per presentar-lo a l'exposició *N-152* que va tenir lloc el juny d'aquell mateix any a La Garriga. Es va presentar juntament amb un altre quadre, que no s'ha pogut identificar. Era una exposició col·lectiva on hi van participar diversos artistes garriguencs i de totes les vessants artístiques. Un d'ells va ser el fotògraf Miquel Andreu, amb qui la Mercè va fer un intercanvi d'obres. És per aquesta raó que actualment, l'obra encara pertany a la seva família.

Quan la Mercè va pintar aquesta obra vivia a La Garriga. Al octubre de 1985, dos anys abans, havia desenvolupat càncer de tiroides, i aquell mateix mes l'havien operat. A finals del 1985, havia deixat el seu lloc de treball com a administrativa al diari AVUI, on havia treballat des dels seus inicis, per establir a casa un taller i dedicar-se a la pintura. Però, tot i que no es sap la data exacta, cap al 1986 es va divorciar del seu marit Xavier Bañó Millet, amb qui havia sortit durant molts anys, després de descobrir que ell l'estava enganyant. Va ser una època molt difícil per a la Mercè.

Tenint en compte l'expressió del quadre, es pot considerar que es va veure influït per la seva vida personal.

En primer lloc, la postura en la que està la persona retratada transmet una sensació d'impotència, frustració i esgotament.

A més, el fet que tingui el cap abaixat i les mans de cara amunt, fa pensar que el personatge està demanant ajuda a un element superior a ell. Aquesta sensació s'exagera quan l'espectador té la sensació de tenir una visió per sobre del cos. I s'intensifica encara més al observar una desproporció desmesurada entre les mans i la resta del cos, aportant més importància al gest de sacrifici i ajuda. Cal esmentar que la pintora no era religiosa, per tant aquesta força superior no es pot relacionar amb Déu ni cap mena de divinitat.

Un altre aspecte important, és que al mostrar el cos completament nu, transmet una sensació de debilitat i innocència.

A més de la relació amb la situació personal que estava vivint, hi ha altres indicis que fan pensar que es tracti d'un autoretrat. És el cas del pentinat, és el mateix tall de cabell que portava la pintora. Podria ser que com que ella patia càncer i quedar-se sense cabell és un dels elements distintius de la malaltia, el fet de donar-li tanta importància amb el color sigui una forma de reflectir la seva situació. Tot i així, és una hipòtesi que no té perquè ser certa.

El personatge del quadre està en una postura que impossibilita saber si es tracte d'un home o una dona. Tot i així, el cabell i el color roig que li atorga tanta importància, tornen a reforçar la idea de que es tracti d'un autoretrat. El color vermell es relaciona amb la feminitat, simbolitzant la sang, el dolor, la passió i l'infern.

Tot aquest anàlisi psicològic, aquesta evasió que fa la Mercè dels seus sentiments, és una temàtica pròpia del moviment de l'Expressionisme. I més si es té en compte que les emocions que expressa són negatives i basades en fets tràgics per l'artista. Aquesta necessitat de plasmar el que sent respecte situacions dures de la seva vida, també es troba en altres obres. És el cas dels següents quadres.

En el primer quadre la Mercè hi va plasmar la soledat que va sentir durant l'any que el seu marit va ser fora, al Servei Militar. El protagonista està inspirat en el Xavier.

El segon és un dibuix, repassat únicament amb negre, que mostra l'època posterior al divorci.

El tercer, inacabat, és obra del patiment del segon càncer. Ella passava moltes hores a l'hospital, i en aquesta obra hi representa les diferents actituds davant la malaltia.

El quadre, tot i no tenir cap títol, hi consta una dedicatòria o cita de l'autora. És la següent:

“Potser ho tinc a les mans
que la força i la veritat us acompanyin a tots plegats.”

Aquesta reforça totes les idees esmentades anteriorment, és a dir, un autoretrat de la seva impotència davant el transcurs de les coses que l'afecten a ella i als del seu voltant.

Avui he acabat el treball. Asseguda al terra observo el quadre, i no només això, l'admiro. Ara que en conec la pintora, que fins i tot sé més del que he escrit en aquestes pàgines, els meus ulls el veuen diferent. Quan veig el quadre veig a la Mercè. Entenc aquesta sensació d'impotència que transmet, i penso que no he conegut mai una persona tant valenta. Veia que la vida que ella coneixia se li escolava entre els dits, com els granets de sorra d'un rellotge, i ella no podia fer-hi res per aturar-los. M'hauria agradat que aquell dia d'infantesa que va venir a casa s'hagués repetit, i així jo també podria afegir els meus records a aquest escrit.

CONCLUSIONS

A la introducció he esmentat que aquest treball va ser iniciat amb l'única coneixença física d'un quadre de l'artista i el nom d'aquesta. En un principi, el meu primer impuls va ser buscar informació escrita sobre ella a Internet. L'únic que vaig trobar va ser *EL CALAIX* del Diari El 9 Nou, on a l'apartat de Moviment demogràfic i defuncions, hi havia escrit el nom de Mercè Sort Miret amb les dades: 16-09-2000, a La Garriga amb 43 anys.

Aquesta falta d'informació externa ha fet que tot el que consta en el treball sigui fruit de les entrevistes realitzades a les persones que la coneixien. A continuació explico el camí que vaig seguir per aconseguir el contacte amb cada una d'elles.

Arrel de la relació de la Mercè amb els meus pares, vaig saber que havia viscut a La Garriga i que havia treballat a l'Escola d'Art del municipi. Per aquest motiu, vaig dirigir-me a l'actual director de l'EMAD (Escola Municipal d'Art i Disseny), Ricard Andrés. Va ser ell qui em va aconsellar posar-me en contacte amb en Jaume Guardis, un dels membres fundadors de l'EMAD. Gràcies a ell, vaig aconseguir contactar amb Josep Sort Miret, germà gran de la Mercè. Un amic comú, Josep Minguell de Tàrraga li va donar el seu telèfon. L'entrevista amb en Josep Sort va ser la primera que vaig realitzar. Vaig creure oportú que la família sabés que estava realitzant aquest treball i disposar del seu consentiment abans de continuar. A partir d'aquí em vaig entrevistar amb en Jaume Guardis, i ell em va proporcionar el correu electrònic de la Fina Bernad, un dels primers membres de l'Escola d'Art, la següent persona amb qui em vaig reunir. També va ser en Jaume qui em va comentar que l'Eulàlia Boix, va ser durant molt temps veïna i amiga de la Mercè, i buscant-la per la guia telefònica, la vaig trobar. Em vaig entrevistar amb ella, i l'Eulàlia em va aconsellar que m'entrevistés amb la seva filla, la Judit Pont, qui havia construït una relació molt maca. Quan en Jordi Sort, germà petit de la Mercè, va tornar de vacances, en Josep Sort em va donar el seu telèfon. La següent entrevista va ser amb en Jordi i la seva parella, la Maria Creus. Després, la Fina Bernad em va donar el telèfon de la Marta Castelar, una de les fundadores de l'EMAD, qui em va proporcionar el de l'Àngels Rosers, professora de l'EMAD que tenia molt bona relació amb la Mercè. També em vaig reunir amb ella. De cop, un dia en Josep Sort em va sorprendre explicant-me que s'havia trobat per casualitat amb la Margarida Angli, companya de pis de la Mercè, i que havien estat parlant de la seva germana. Em va passar tota la informació que havien aconseguit recordar. Llavors, després d'estar buscant alguna via de contacte amb la Margarida, la Maria Creus em va proporcionar el telèfon de la Teresa Balaguer, l'altra noia amb qui la Mercè havia compartit el pis. Vam quedar la Teresa, la Margarida i jo, tot i que al final, per temes personals, la Margarida no va poder venir. La

següent entrevistada va ser amb Marta Castelar. Ella em va esmentar l'amistat de la Montse Codony amb la Mercè. Com que sabia que tenia la perruqueria *La Pelu* a La Garriga, la vaig anar a veure allà. Feia poc, la Maria Creus i en Jordi Sort m'havien comentat que la Mercè i en Xavier eren amics d'uns carnisers de La Garriga, i després de parlar-ne vam arribar a la conclusió que devien ser en Josep Argelagues i la Maria Rosa Bessón. Així que vaig anar a veure'ls al seu local comercial, la carnisseria *Argelagues*. Durant tot aquest temps vaig estar preguntant a cada una de les persones entrevistades per en Xavier Bañó Millet, ex-marit de la Mercè, i tot i que tothom el coneixia, ningú en tenia cap via de contacte. Finalment, va ser tot just una setmana abans d'entregar aquest treball que vaig trobar-lo en un llistat telefònic per Internet. Molt amablement, em va concedir una entrevista un parell de dies després. Després de diversos intents, vaig aconseguir parlar amb en Ricard Andrés, qui em va proporcionar les dates dels trasllats de local de l'EMAD i quins han sigut els directors del centre des del seu inici. Finalment, és important que digui que l'entrevista amb la Montse Codony, ha estat realitzada després d'haver entregat el treball escrit. Tot i així, n'he fet referència a l'exposició oral, i m'ha semblat convenient adjuntar la seva experiència al treball escrit, encara que sigui posteriorment a la correcció del professorat.

En aquest moment, crec que és important destacar que totes les persones citades anteriorment han col·laborat desinteressadament en aquesta recerca. Han sigut molt amables, obertes i m'han ajudat en tot el que han pogut, cosa per la qual els estic molt agraïda. I més tenint en compte que no teníem cap mena de relació abans d'aquest treball, i eren totalment desconegudes per a mi.

Tota la informació ha estat extreta a partir de les entrevistes o de material que m'han proporcionat les persones a qui els hi realitzava. Amb totes elles he seguit la mateixa metodologia: apuntava tot el que m'explicaven, alhora que enregistrava en una gravació de veu. Després jo mateixa escoltant l'entrevista i seguint els apunts transcrivia la informació. Finalment, redactava els capítols que, en conjunt, formen la biografia final.

He intentat representar a cada una de les persones tal i com són, o almenys, la impressió que me'n vaig emportar d'elles. Per tant, la petita introducció o contextualització de l'inici i el final dels capítols, està basada en fets o accions que van fer en el transcurs de l'entrevista o que em van explicar. Al mateix temps, he intentat utilitzar el

llenguatge propi de cada persona, hi he citat expressions, falques i barbarismes que van dir a l'entrevista. Desitjo que quan elles ho llegeixin s'hi sentin identificades.

Referent a això dit anteriorment, m'agradaria deixar clar que considero que no sóc ningú per jutjar o arribar a conclusions que podrien ser errònies, així que m'he limitat a explicar allò que se m'ha dit. Això fa que d'un mateix fet explicat per diferents persones, en puguin constar versions diferents en el treball. Crec possible que l'estimació que senten envers la Mercè pot fer que el seu record no es correspongui el cent per cent amb la realitat. Donat que amb el temps, el que recorda la gent és allò que van sentir, que els va afectar més o marcar.

Les entrevistes han tingut lloc en espais totalment diferents, algunes d'elles en bars, altres a la seva casa particular, altres al seu lloc de treball... Igual que en localitats disperses: La Garriga, Barcelona, Sant Feliu de Codines, Tàrrrega i Sant Cugat del Vallès. Algunes d'elles, on no havia estat mai, com és el cas de Tàrrrega, poble que en els darrers mesos he visitat tres vegades.

Arrel d'aquesta investigació i amb la finalitat d'intentar profunditzar en la vida de la Mercè vaig anar a la Fira del Teatre al Carrer de Tàrrrega 2012. No hi havia estat mai, i la veritat és que gràcies a això, he descobert que aquest acte va influenciar la seva obra artística. Les fotografies que apareixen a la pàgina 78 les vaig fer aquell mateix dia.

Altres fotografies que apareixen a la biografia de l'autora, me les van deixar la família de la Mercè. Algunes d'elles, en concret les que pertanyen a en Josep Sort, van ser preses per la mateixa Mercè. Totes elles es conserven en paper fotogràfic, i han sigut escanejades. L'avantatge és que gràcies a això, he pogut saber la data en que van ser revelades, i per tant l'època en la que van ser fetes.

Les fotografies de les localitats de Tàrrrega, Barcelona i La Garriga, han sigut fetes expressament per el treball, en dies dedicats únicament a aquesta tasca. Considero que al tenir lloc a Catalunya i coneixent les direccions, no fer-les era deixar perdre una oportunitat per contextualitzar la biografia.

Referent a l'obra artística, en un principi em preocupava que la Mercè no tingués una obra gaire extensa, ja que això podia enfonsar el treball orientat a l'estudi d'una artista. Però no va ser així, de fet, crec en la possibilitat de que n'hi hagi més, segurament obres que romanen en cases particulars igual que ho fa la meua. Ara, en veure tot el que he localitzat tinc en ment organitzar una exposició en honor seu, trobo que seria molt bonic reunir tota la seva obra. En aquests moments, n'estic parlant amb les persones implicades i altres que em podrien ajudar, i de moment han rebut la idea amb il·lusió. El que passa és que seria complicat organitzar-la en breu per les llargues llistes d'espera de les sales d'exposicions. Tot i així, és un acte que m'agradaria organitzar encara que el treball ja hagi finalitzat, i que hi seguiré treballant en un futur.

Les fotografies que consten en el catàleg d'obra, sempre que ha estat possible, s'han fet expressament amb material fotogràfic professional. Amb la finalitat d'aconseguir captar els colors de l'obra real, la definició de la pinzellada i la precisió de totes les figures de la composició. Opino que és un aspecte important a l'hora d'analitzar l'obra, i més tenint en compte l'habilitat de la Mercè amb la combinació dels colors, buscant la tonalitat perfecte.

La Mercè era una persona que tothom defineix com alegre i riallera, molt bona persona i algú en qui es podia confiar. Però també tossuda i algú que defensava les seves idees fins al final, trencadora i molt independent, en el sentit de que sempre que podia evitava molestar les persones del seu entorn. Va passar la seva infància a Tàrrrega, la seva joventut a Barcelona i va viure la seva etapa adulta fins la seva mort a La Garriga. Es va moure dins d'ambients importants culturalment, i això va fer que tingués molts contactes. Era una amant de l'art en tots els sentits: aficionada a la literatura, al cinema, a tots els estils musicals... I és clar, a la pintura i l'escultura.

La seva obra predomina per ser pictòrica, a més d'un gran nombre d'apunts. En l'àmbit de la pintura es relaciona amb les característiques pròpies del expressionisme, de les quals en destaca l'ús del color com a forma per crear una realitat deformada, i així plasmar el seu món interior. En aquest camp era en el que la Mercè es sentia més còmode i segurament per això, el que predomina.

En el dibuix en destaca el traç continu i molt definit, propi de l'estil picassià.

L'escultura, en menor nombre que les altres dues especialitats, es relaciona amb el reconegut Henry Moore, per la seva relació d'espais buits i plens, la suavitat de les formes, i al ser una escultura basada en la figura humana. En aquest cas, el fet de que es conservin tan poques figures escultòriques fa que potser no s'acabi de valorar la seva creativitat en aquest camp.

Tot i així, en tots tres àmbits, la personalitat innovadora de la Mercè, l'incita a experimentar i a renovar-se. És per aquest afany de buscar noves idees, que té un estil tant variat i amb referències d'artistes plàstics anteriors a ella, als que admirava. Però, tampoc se la pot encasellar dins de cap moviment, el seu caràcter independent, la seva ambició, i la seva valentia fan que es faci el seu propi estil, personal i alhora obert a tot.

Tot i així, d'on rep la major part d'inspiració és de les seves experiències. La seva afició a anar a actes, com és el cas de la Fira del Teatre al Carrer a Tàrraga, fa que gran part de la temàtica de la seva obra sigui la cultura. A més, va tenir una vida dura, plena de moments que la van trasbalsar: el càncer, el divorci, la baixa per malaltia de l'EMAD, la reproducció del càncer altre cop... En definitiva, hi ha un clar paral·lelisme entre el transcurs de la seva vida i l'evolució de la seva obra.

Però tot just he començat a estudiar Història de l'Art aquest curs, així que he tingut en compte les valoracions i suggeriments a persones experts en la matèria. En aquest cas he d'agrair la col·laboració d'en Jaume Guardis, la Marta Castelar, la Fina Bernad, en Joan Antoni Padrós i la Mar Sánchez. A partir d'aquestes idees inicials he seguit investigant sobre els moviments artístics i els artistes que en formen part, per així arribar a observacions més concretes com comparacions amb altres quadres o escultures. A més, he aplicat tots aquells aspectes treballats a classe d'Història de l'Art, encara que la major part de característiques i artistes esmentats, a l'estar al inici del curs, encara no hagin aparegut. És per això que he preferit fer un comentari artístic senzill però que sàpiga raonar.

D'aquesta manera arribo al meu objectiu inicial. Ara em miro el quadre i sóc capaç d'entendre aquest sentiment de frustració i impotència que transmet. La Mercè va pintar aquest quadre, segurament, en el pitjor moment de la seva vida: en dos anys havia patit un càncer i s'havia divorciat. Pel que fa a l'anàlisi formal, he de dir que ara no només puc dir que és un quadre que m'agrada, sinó que és un quadre que admiro. Ho faig per la seva composició meditada perfectament simètrica, per la intensitat i el seu domini de la pinzellada, per la suau degradació dels

tons creant profunditat en l'obra. Sobretot per l'ús dels colors, precisament els seus colors predilectes, el vermell i el blau, per donar caràcter a l'obra. Pel recurs de la desproporció de les mans i d'una perspectiva per sobre del personatge, per intensificar el sentiment de súplica.

Com tot treball, aquest està fixat per una data d'entrega. Però per mi això no és la fi d'aquesta recerca. Sempre estaré disposada a aprendre una mica més del quadre, i segurament sempre se m'escaparan detalls que només ella podria veure. Per descomptat, mai em cansaré de seguir coneixent a la Mercè, que pel que ara en sé, una persona com n'hi ha poques.

AGRAÏMENTS

A tots els que m'heu ajudat buscant en la memòria aquells moments compartits amb la Mercè. Perquè sense vosaltres aquest treball no hauria estat possible.

En especial a la família de la Mercè, en Josep, en Jordi i la Maria, que m'han obert les portes de casa seva, de la seva intimitat amb il·lusió i dedicació. Hi han dedicat gairebé tantes hores com jo buscant fotografies, obres, records quotidians... Disposats a quedar en qualsevol moment i sempre a punt per compartir les seves noves troballes.

També voldria tenir un record especial per en Jaume, qui des de la seva discreció m'ha acompanyat en aquest camí des del primer moment. Àgil i desinteressadament em va aconseguir el primer contacte amb la família de la Mercè i ho ha continuat fent durant aquests cinc mesos.

A l'Eulàlia i a la Judit, qui m'han parlat de la seva amiga com si s'acabessin d'acomiar. Que li han posat música i lectura, tardes de conversa, sopars en família... Companyia.

Anècdotes, bogeries, rialles, emocions... Són el que m'han regalat l'Àngels, la Teresa i la Montse.

A en Xavier qui tot i haver estat l'últim en entrar en aquest petit grup, s'ha deixat portar per les meves ganes de saber i ha tornat a reviuir aquells records.

Conèixer la Mercè artista i comprendre la seva obra ho dec a la Marta, la Fina i en Jaume.

La Maria Rosa i en Josep que m'han encoratjat a continuar.

A l'EMAD a través del seu director Ricard Andrés, per aclarir dades i donar un caire oficial al treball.

Gràcies també a en Josep Minguell i a la Margalida Angli, qui a través d'altres han col·laborat en aquest projecte.

A en Joan Antoni, qui va saber trobar un objectiu en la meva dispersió, i durant tot el procés m'ha aconsellat tot i sabent que al final segurament no faria allò. A la Mar per intentar donar-li un punt femení a la meva història.

WEBGRAFIA I BIBLIOGRAFIA

- Diari el 9nou, divendres 22 de setembre del 2000
http://estela.bibliofm.com/video/c/local/import/9nou/9nou20000922_065.pdf (06/2012)
- Empresa que va comprar la casa de la família Sort Miret
<http://www.cylex-espana.es/tarrega/comercial-pere-albareda-11682546.html> (09/2012)
- DIVERSOS AUTORS: *La Garriga Secreta 3, Per si te n'havies oblidat*. Primera edició del abril de 2012. Associació "La Garriga Secreta".
- Informació sobre l'Escola del Carmel de Tàrrega, de l'Ajuntament de Tàrrega <http://tarrega.cat/noticies.html?id=953> (09/2012)
- Informació sobre l'Expressionisme
<http://ca.wikipedia.org/wiki/Expressionisme> (10/2012)
- Informació sobre Otto Dix
http://ca.wikipedia.org/wiki/Otto_Dix (10/2012)
- Informació sobre Ernst Ludwig Kirchner
http://ca.wikipedia.org/wiki/Ernst_Ludwig_Kirchner (10 /2012)

- Informació sobre Pablo Picasso
http://ca.wikipedia.org/wiki/Pablo_Picasso (10/2012)
<http://www.museupicasso.bcn.es/> (10/2012)

- Informació sobre Van Gogh
http://ca.wikipedia.org/wiki/Vincent_van_Gogh (10/2012)

- Informació sobre Henri Moore
<http://www.henry-moore.org/> (10/2012)

- Informació sobre Pablo Gargallo
http://es.wikipedia.org/wiki/Pablo_Gargallo (10/2012)

- Informació sobre Henri Matisse
http://ca.wikipedia.org/wiki/Henri_Matisse (10/2012)

- Informació d'Emil Nolde
http://ca.wikipedia.org/wiki/Emil_Nolde (11/2012)

- Informació sobre Paul Klee
http://ca.wikipedia.org/wiki/Paul_Klee (11/2012)

- Informació sobre Eduardo Chillida
http://ca.wikipedia.org/wiki/Eduardo_Chillida_Juantegui (11/2012)

- Informació sobre Rolinda Sharples

http://www.google.es/imgres?um=1&hl=es&client=firefox-a&sa=N&rls=org.mozilla:es-ES:official&biw=1366&bih=641&tbn=isch&tbnid=aC9FxVXxGw9iFM:&imgrefurl=http://en.wikipedia.org/wiki/Rolinda_Sharples&docid=i9VsHaRuDhZMsM&imgurl=http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/8/82/Rolinda-Sharples-selfportrait-ca1820.jpg/220px-Rolinda-Sharples-selfportrait-ca1820.jpg&w=220&h=265&ei=SXmRUM-kD-nJ0QWby4DIAw&zoom=1&iact=hc&vpx=193&vpy=150&dur=371&hovh=209&hovw=173&tx=129&ty=130&sig=112149532634640153695&page=1&tbnh=137&tbnw=105&start=0&ndsp=20&ved=1t:429,i:69 (11/2012)

http://en.wikipedia.org/wiki/Rolinda_Sharples (11/2012)

- Informació sobre Marie Guillemine Benoist

www.wikipedia.org/wiki/File:Marie-Guillemine_Benoist_-_portrait_d'une_negresse.jpg (11/2012)

http://en.wikipedia.org/wiki/Marie-Guillemine_Benoist (11/2012)

- Informació sobre Tarsila Do Amaral

<http://www.tumblr.com/tagged/tarsila-do-amaral> (11/2012)

http://es.wikipedia.org/wiki/Tarsila_do_Amaral (11/2012)

- Informació sobre Maria Izquierdo

<http://www.conchamayordomo.com/en/node/202> (11/2012)

http://en.wikipedia.org/wiki/Mar%C3%ADa_Izquierdo (11/2012)

ANNEXOS

Parlem d'Exposicions**MERCE SORT, pintora****Sala «LA CAIXA»**

Durant la segona quinzena del recent passat mes de desembre, hem pagut contemplar, a la Sala «la Caixa», un conjunt de pintures i dibuixos de la jove artista targarina Mercè Sort, que així ha presentat la primera exposició individual de la seva obra, després d'haver participat en diverses col·lectives juntament amb condeixebles seus que s'han format, gairebé tots, en l'Escola d'Arts i Oficis de Tàrraga.

La seva pintura correspon —al nostre entendre— al moviment de grups d'avantguarda, les tendències dels quals practiquen, com és natural, les noves generacions d'artistes que estan integrats en les corrents estètiques del món de les arts plàstiques d'avui.

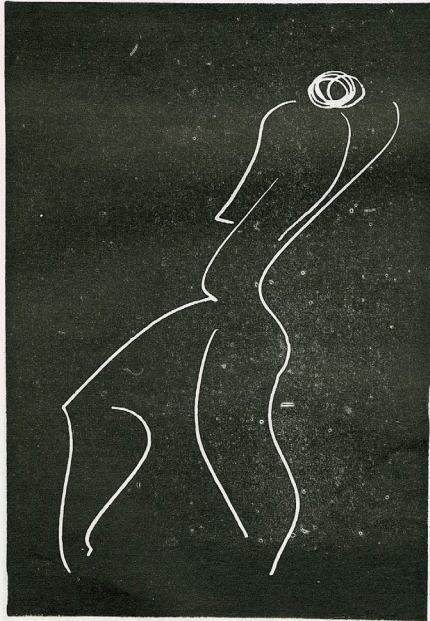
Resulta, però, que el treball que fa la Mercè

Sort té la seva pròpia personalitat i, pel que es veu i repeteix en aquesta exposició, se sent induïda —cosa del tot respectable— a pintar difícils rostres de gent que semblen angosants, uns, i altres que presenten un aspecte demacrat, la visió dels quals no deixa de sorprendre l'espectador, i més en tractar-se de figures de descomunals proporcions que també ella transmet a teles de grans dimensions, per la qual cosa són encara més impressionants.

No succeeix així en la mostra de dibuixos —en semblant nombre a les pintures— que estan realitzats amb una espontaneïtat i finura admirables, i que ens demostren les autèntiques capacitats de la nostra artista.

Sincerament, creiem que la Mercè Sort hauria d'emprar una temàtica més variada en els seus treballs a fi de donar més opcions als interessats en la seva obra, i també per a demostrar-se a ella mateixa que, indubtablement, té qualitats per assolir altres fites en el complex camp de la pintura.

Maurici Graus Betbesé

**OFERTA ENERO
RADIOCASSETTE**

BRIGMTON
OM FM. STEREO
Póliza robo 1 año
2 altavoces

Instalación completa
Garantía total 6 meses

P. total 9.500

TOT AUTO

PIONEER BRIGMTON
ALPINE SPARKOMATIC

ESPECIALISTAS EN SONIDO
- PARA AUTOMOVIL -

Sant Pelegri, 24 tel. 312837

Em plau convidar-vos a visitar l'exposició de pintures i dibuixos que trobareu a la Casa de Cultura de l'Obra Social de "La Caixa" de Tàrrrega a partir del pròxim dia 16 fins el 31 de desembre.

La inauguració serà a les vuit del vespre.

Mercè Sort i Miret

*Hores de visita: Feiners: de 6 a 9 del vespre
Festius: de 12 a 2 del migdia*

*St. Francesc, 68
08530 LA GARRIGA
Tel. (93) 871 62 03*

*Av. Raval del Carme, 40
25300 TÀRREGA
Tel (973) 311 336*

100 ANYS DE PINTURA A TARREGA

De l'1 de novembre a l'1 de desembre de 1985

AJUNTAMENT
1er pla. Plaça Major
Ramon Alsina
Evarist Vaciana
Josep Güell
Francesc Marsó
Miquel Martí
Ramon Miré
Angel Oliveras
Carles Perelló

SALA «La Caixa»
Pl. Carles Perelló
Adolf Aymeric
Josep Balcells
Jaume Minguell
Francesc Rufes
Miquel Solà
Lluís Trepat

SALA MARSA
c/. Les Piques, 1
Josep Minguell
Jaume Perelló
Montse Sabi
Domènec Serra
Mercè Sort
Benjami Tous
Ramon Valls

CENTRE
COMARCAL DE
CULTURA, 1er pis
Jordi Colilles
Carme Espina
Dània Lorda
Antònia Maller
Dolors Robinat
Gemma Rufach
Mre Josep Sisó
Marisa Tartera
Maribel Torres
Maïta Vilafranca
Marc Carrasquer

SALA CRISTALL
c/. Carme
Dibuixos de tots
els artistes

INAUGURACIO: Divendres, a 2/4 de 7 de la tarda, al Saló de Sessions de l'Ajuntament.

HORARIS:

AJUNTAMENT, SALA «La Caixa» i SALA MARSA. Dijous, divendres i dissabte, de 7 a 9 del vespre.
Diumenges i festius, de 12 a 2 de la tarda i de 6 a 9 del vespre.

SALA CRISTALL, de dilluns a dissabte, de 6 a 9 del vespre. Diumenges i festius, de 12 a 2 de la tarda.

Organitza:

GENERALITAT DE
CATALUNYA

ESCOLA
D'ARTS APLICADES
I OFICIS ARTÍSTICS

Tàrrrega - Urgell

COMISSIO DEL
CENTENARI
TARREGA-CIUTAT

DIPUTACIO DE LLEIDA

XARXA DE MUSEUS DE CATALUNYA

CAIXA DE PENSIONS
"la Caixa"

Primer tríptic informatiu de l'EMA confeccionat per la Mercè.

PROFESSORS DE PLÀSTICA:
Marta Castelar
Jaume Guardis
Mercè Sort

PROFESSORA DE CERÀMICA:
Maria Busquets

**CONFERÈNCIES, CURSETS, etc. DE TEORIA I
HISTÒRIA DE L'ART:**
Fina Bernad

MATRÍCULA:
OFICINES DE L'AJUNTAMENT
A PARTIR DEL DIA 15 D'OCTUBRE

HORARI: de 10 h. a 13 h.

DOCUMENTS QUE CAL PORTAR:
-DADES DOMICILIACIÓ BANCÀRIA
-FOTOGRAFIA DE L'ALUMNE (tamany carnet)

EMA

**ESCOLA
MUNICIPAL
D'ART**

LA GARRIGA

LÍNIA I OBJECTIUS DE L'ESCOLA D'ART

L'oportunitat de crear una Escola d'Art a La Garriga ve determinada, en primer lloc, pel buit existent en aquest àmbit —tant a nivell local com comarcal— i la necessitat de dotar-nos d'equipaments que contribueixin a bastir estructures culturals per la comarca.

L'objectiu principal de l'Escola serà donar als alumnes una educació plàstica suficient per abordar el fet constructiu en el qual les formes neixen i es determinen per a portar-les a un resultat tant funcional com estètic. Això, es farà tenint present la llarga tradició progressista catalana en pedagogia, divulgació i aplicacions de l'art, des de l'Escola de Francesc A. Galí, el F.A.D., les escoles Mas-sana, Elisava, Eina, Cooperativa Coure, etc.

El programa de l'E.M.A. i la mateixa es-
tructuració dels tallers, volen ésser una pro-
posta dúctil per a donar cabuda a les dife-
rents opcions de la plàstica i el disseny. És
per això que la didàctica s'organitzarà en
base a tres grans àmbits:

- a) ARTS PLÀSTIQUES
- b) DISSENY
- c) OFICIS ARTÍSTICS

TAXES DE L'ESCOLA MUNICIPAL D'ART (E.M.A.)

PREU MATRÍCULA: 2500 - pessetes

GRUP	EDAT	DIES	HORARI	TALLER	TAXA MENSUAL	COMPLEMENT MATERIAL	SALA
A	4 a 6 anys	DILLUNS --- DIMECRES	17.15 h. a 18.45 h. (3 h. set.)	PLÀSTICA --- CERÀMICA	1800 ptes.	500 ptes.	Nº 1 --- Nº 4
B	4 a 6 anys	DILLUNS --- DIMECRES	17.15 h. a 18.45 h. (3 h. set.)	CERÀMICA --- PLÀSTICA	1800 ptes.	500 ptes.	Nº 4 --- Nº 1
C1	7 a 9 anys	DIMARTS I DIOUS	17.15 h. a 19.15 h. (4 h. set.)	PLÀSTICA	2000 ptes.	500 ptes.	Nº 1
C4	7 a 9 anys	DIMARTS	17.15 h. a 19.15 h. (2 h. set.)	CERÀMICA	2000 ptes.	500 ptes.	Nº 4
D	ADULTS (a partir 15 anys)	DILLUNS, DIMARTS DIMECRES I DIOUS	19 h. a 22 h. (12 h. set.)	PLÀSTICA	3500 ptes.	cada alumne es portarà el seu	Nº 2
D4	ADULTS (a partir 15 anys)	DIMARTS	19.15 h. a 22.15 h. (2 h. set.)	CERÀMICA	2500 ptes.	menys el fang, cada alumne es portarà el seu	Nº 4
D4 bis	ADULTS (a partir 15 anys)	DIOUS	1h. SETMANA A CONCERTAR	TORN optatiu	1000 ptes.	menys el fang, cada alumne es portarà el seu	Nº 4
E	ADULTS (a partir 15 anys)	DIMARTS I DIOUS	19 h. a 21 h. (4 h. set.)	PLÀSTICA	2500 ptes.	cada alumne es portarà el seu	Nº 2
F3	10 a 14 anys	DILLUNS I DIMECRES	19 h. a 21 h. (4 h. set.)	PLÀSTICA	2000 ptes.	500 ptes.	Nº 3
F4	10 a 14 anys	DIOUS	17.15 h. a 19.15 h. (2 h. set.)	CERÀMICA	2000 ptes.	500 ptes.	Nº 4
G	MESTRES	DIMECRES	17.30 h. a 19.30 h. (2 h. set.)	PLÀSTICA	2500 ptes.		Nº 3
H	ADULTS (a partir 15 anys)	DIMARTS	10 h. a 12 h. (2 h. set.)	PLÀSTICA	1500 ptes.	cada alumne es portarà el seu	Nº 3
H4	ADULTS (a partir 15 anys)	DIMARTS	10 h. a 12 h. (2 h. set.)	CERÀMICA	1500 ptes.	menys el fang, cada alumne es portarà el seu	Nº 4
H4 bis	ADULTS (a partir 15 anys)	DIOUS	1h. SETMANA A CONCERTAR	TORN optatiu	1000 ptes.	menys el fang, cada alumne es portarà el seu	Nº 4
I	ADULTS (a partir 15 anys)	DIOUS	15 h. a 17 h. (2 h. set.)	PLÀSTICA	1500 ptes.	cada alumne es portarà el seu	Nº 3
I4	ADULTS (a partir 15 anys)	DIMARTS	15 h. a 17 h. (2 h. set.)	CERÀMICA	1500 ptes.	menys el fang, cada alumne es portarà el seu	Nº 4
I4 bis	ADULTS (a partir 15 anys)	DIOUS	1h. SETMANA A CONCERTAR	TORN optatiu	1000 ptes.	menys el fang, cada alumne es portarà el seu	Nº 4
TEORIA DE L'ART Dimarts de 21 h. a 22 h. (1 h. set.) Tenen dret a assistir a les classes teòriques els alumnes matriculats.				CONFERÈNCIES Obertes a tothom (s'informarà en el seu moment) CURSOS MONOGRÀFICS S'informarà dels temes, preus i espai oportunament.			

Celebració dels 20 anys de l'Escola Municipal d'Art

Aquest any l'Escola Municipal d'Art (o Escola Municipal d'Art i Disseny, EMAD) celebra el seu 20è. aniversari. Enmig de la polèmica creada per l'anunci d'un possible cessament dels estudis d'Ebenisteria Artística, és un bon moment per fer una mirada enrere per recordar les grans fites i aportacions que a dut l'Escola d'Art a la Garriga en tots aquests anys.

La materialització d'un somni

Quan semblava que no tenia sentit crear una escola d'art a la Garriga tenint en compte que ni tan sols a Granollers n'hi havia una, la regidoria de Cultura va impulsar-ne la idea l'any 1988. Amb l'experiència recent d'uns tallers d'art durant un estiu, " simplement vam creure que disposàvem del potencial humà necessari per provar-ho i que era un bon moment", diu Imma Gendra (CiU), regidora de Cultura durant 12 anys. "Per descomptat no era un projecte favorable econòmicament, però crèiem – i crec encara – que l'art és un valor afegit pel poble; suposa una millora del nivell del poble en molts aspectes", afegeix.

Jaume Guardis i Fina Bernad van ser dels primers a interessar-se pel nou projecte. "Feia falta professorat i ens va semblar una idea molt engrescadora", diu Jaume Guardis. Si bé l'ajuntament va posar-hi força mitjans, "estava clar que hauríem de posar-hi el coll per començar des de zero", afegeix Fina Bernad. Com a escola municipal, l'Ajuntament es fa càrrec dels salaris i les infraestructures; el departament d'Ensenyament aporta subvencions en funció de l'alumnat i les assignatures impartides.

Creant escola

"En aquesta societat consumista de la qual la Garriga no n'és cap excepció sempre es demana una utilitat pràctica i fins i tot uns beneficis econòmics a qualsevol projecte. És per això que durant els 12 anys que vaig dirigir l'Escola tenia la sensació d'haver de demostrar constantment l'interès del què estàvem oferint al poble", diu Fina Bernad. En aquest sentit, l'escola es va concebre per poder crear un intercanvi de coneixements i experiències amb les indústries locals, sobretot de disseny i fusteria.

Als inicis, Marta Castelar i Maria Busquets es van cuidar de les classes per infants; Mercè Sort, Jaume Guardis i Fina Bernad dels cursos per a adults. A més, també va resultar clau l'assessorament per part d'altres particulars per orientar el projecte en la bona direcció. El primer local era a la plaça de l'església, on actualment hi ha la farmàcia Comaposada. "Als baixos hi havia les classes per nens; les d'adults, a les golfes. A part organitzàvem conferències, cursos d'història de l'art..." diu Jaume Guardis. Més endavant es va traslladar al carrer Sant Francesc on actualment hi ha Càritas i el Casal de Joves.

Quan l'Escola de Música municipal va estrenar el seu local a Can Mora (plaça del Silenci), l'Escola d'Art va ocupar el local alliberat al carrer de Can Xic Corder. Des de llavors allí s'hi impartien classes de plàstica i ceràmica per a infants; llavors també s'hi feien classes de dibuix i pintura per a adults, i història de l'art. A l'estiu es feien tallers d'art i cursos de plàstica per a mestres d'escola. Va ser en aquest local on es van iniciar els estudis reglats d'Arts Plàstiques i Disseny en el curs 1992-1993. En aquells moments s'aplicava el pla antic d'Arts i Oficis, que constava de dos anys d'assignatures comuns i tres anys d'especialitats. "Aquests tres darrers cursos es podien fer a d'altres centres; alguns alumnes nostres, per poder fer **especialitats** que no oferíem aquí, anaven a Vic o altres ciutats. Igualment, alguns alumnes venien de fora per fer cursos a la Garriga", comenta Fina Bernad. Acadèmicament l'Escola d'Art tenia bastants vincles amb l'escola d'arts i oficis de Vic.

També des de l'inici s'han organitzat els viatges de final de curs, amb un interès cultural, així com excursions a exposicions importants com Arco (Madrid).

Arriba el nou pla d'estudis de la Reforma Educativa

L'any 1996-1997 els cursos per a adults es van traslladar al local actual compartint espais amb l'Escola Municipal d'Educació, que és on hi havia hagut l'escola de Formació Professional al carrer Negociant, 79. Els cicles formatius del nou pla d'estudis **es van anar implantant escalonadament començant per l'Ebenisteria** al curs 1998-1999. Per Fina Bernad, "El més bo dels cicles formatius són les pràctiques en empreses; el costat negatiu és que disposem d'un temps massa curt per formar **dissenyadors** madurs; 1 any pels cicles de grau mig (CFGM), i 2 anys pels de grau superior (CFGS)." Actualment l'oferta de cicles formatius és: CFGM en Ebenisteria Artística; CFGM en Art Final (per complementar la feina dels dissenyadors gràfics); CFGS en Gràfica Publicitària; i CFGS en Disseny de Mobiliari.

Una escola pel poble

A part dels ensenyaments reglats, l'Escola d'Art ha engegat iniciatives de les quals ens en podem beneficiar tots plegats. Es fan tallers oberts a tothom (a partir dels 4 anys d'edat) on es pot experimentar i aprendre sobre dibuix, pintura, ceràmica, tornejat, modelat amb fang, serigrafia, gravat, fotografia i el seu retoc, i noves tecnologies. Alumnes de l'Escola han fet pràctiques a empreses locals com Muebles Ébano, Faino disseny, Alto disseny, Litosplay, i les revistes GAR i Aquí, entre d'altres. "Comparant amb d'altres països com Itàlia – on el disseny està molt desenvolupat – les empreses d'aquí no aprofiten el potencial creatiu de la nostra escola", diu Fina Bernad. En aquest sentit, s'han fet intercanvis amb el municipi de Tibro (Suècia) per aprendre sobre la interacció empresa-escola; un aspecte molt avançat en aquest país escandinau.

L'Escola d'Art a promogut el premi "Pensar el mobiliari del futur" del qual se n'han fet 7 edicions i hi ha participants d'arreu de Catalunya; el "Premi Honda" (juntament amb l'Ajuntament i l'empresa Honda), molt consolidat i de gran prestigi a nivell estatal; la Fira de la Fusta.

